

2003ko urriaren 19a
LXVII. urtea
1.916 zenbakia
2,90 euro

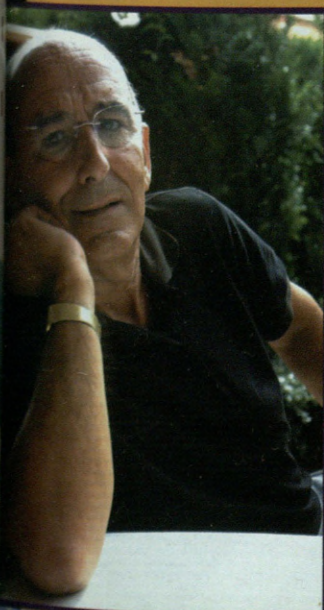
**Zergatik hiltzen du txetxeniak
kamikaze
batek?**

ARGIA

**Munduko
hamar herritako
inprobisatzaileak
Euskalduna Jauregian
lehen aldiz**

BABEL BERTSOTAN

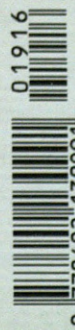
**ANTONIO
CAMPOS**

"Ikastolen hurrengo
erronketako bat
gurasoak berriz ere
partaide izatea da"

**JON
SALABERRIA**

SAko legebiltzarkidea

"EAJ-ri
agortu zaizkio
erdibideko
aukerak"

urriko **Larrun** 69 MAHAI-INGURUA

SABINO ARANA

- **Bere garaiko** gizona izan zen? Atzean geratu zen? Ala aurreratu egin zen?
- **Kristautasuna**, euskal arraza eta euskara Aranaren ikuspegi nazionalistaren barruan.
- **Zer dago** Sabino Aranaren "Eboluzio españolista"ren atzean?
- **Nazionalismoaren** garapena Sabino Aranaren heriotzaz geroztik.

mahai-ingurua

- ❖ Iñaki Anasagasti
- ❖ Jokin Apalategi
- ❖ Luis de Guezala

iritzi artikulua

- ❖ Mikel Sorauren
- ❖ Jean Louis Davant

asteko gaia

- **Hizkuntza desberdinetako bertsolariak**
ESTITXU EIZAGIRRE/ IXIAR EIZAGIRRE 4

pertsonaia

- **Elkarrizketa: Antonio Campos.**
ESTITXU EIZAGIRRE/ IXIAR EIZAGIRRE 10

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA 16
- **Euskal pilota, larrua harriaren kontra.**
JOKIN BILDARRATZ 18
- **Aizkorarenak egin du.** KOLDO ALDALUR 19
- **Luparekin:** Frantziatik, ipar gorria?
PAULA KASARES 20
- **Txandan:** Bigarren ikustaldian.
AINGERU EPALTZA 21
- **Hiruko txikian:** Cuevas. J.M. OSTOLAZA 21
- **Oihartzunak** 22

erdiko kaiera

- **Elkarrizketa: Felix Gonzalez Petite.**
AINARA GURRUTXAGA 23
- **Etienne Salaberry:** Euskal eta frantses gogoak
behatzeko miraila. MIKEL ASURMENDI 26
- **Ezpalak:** IZASKUN JAUREGI 28
- **Argitalpenak:** Patxi Zubizarretari galdezka.
PILAR IPARRAGIRRE 30
- **Gartxot:** ASISKO URMENETA, MARKO ARMSPACH,
JOKIN LARREA 32
- **Denbora-pasak** 34
- **Ihesi:** Lapurraren espiritua.
ANDONI OTAMENDI, MIKEL ZARAUTZ 36
- **Nagoen lekutik:** Iraila, aldaketa garaia.
JOSU IZTUETA 40
- **Makina bat kontu.** 42
- **Ikuskizunen agenda.** ALOÑA IPINTZA 44

gaiak

- **Afrikarako hegaldia.** MAIDER ZAPIRAIN 46

termometroa

- **Elkarrizketa: Jon Salaberria.** M. ASURMENDI 48
- **Sagua sartu da erosketa saskian.** E. POMBO 50
- **Zalantza-dantzan ez ibiltzeko.** KATIXA GARATE 53
- **Bero-beroan** 54
- **Net hurbil:** Txetxeniako kamikazearen arrazoien bila. PELLO ZUBIRIA 56

azkena

- **Txirrindularitzaz eta tauromakiaz.**
JON ALONSO 58

Hizkuntza askotan landu da bertsolaritza, asko ezagutzen ez baditugu ere. Azaroaren 3tik 8ra Euskal Herrian elkartuko dira horietako batzuk. Besteak ezagutu, eta elkarrekin lanean hasteko garaia da. **4**

Bertsolaritzaren munduko mapa

Antonio Campos

"Ikastolen hurrengo erronketako bat gurasoak berriz partaide izatea da"

Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak lehendakari izan zen hogeita bi urtez eta Kutzako langilea hogeita hamairu urtez. Erretiroan arraunerako pista olinpikoaren proiektua du buruan. **10**

Luparekin

Paula Kasares
20

JON SALABERRIA

Ezker abertzalea gogotsu

Sozialista Abertzaleak taldeko legebiltzarkide Jon Salaberriaren hitzetan gogoeta politikoa egiteko garaia da. Baina denok! Ezker abertzaleari, ETari eta EAjri gogoeta egiteko garaia iritsi zaie. Abertzaleak herri kontsultaren inguruan aurki daitezke, bere iritziz. **48**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonarriz. Argitalpenak: Bego Zuza. Harpidetzak: Xabier Pagola. Bezeroen harrera: Olatz Kortia. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Alohia Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarle. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 110 euro. Ipar Euskal Herria: 133 euro. Espainia: 110 euro. Beste atzerriak: 140 euro. Airez: 219 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Hizkuntza desberdina

Hizkuntza bezain zaharra da hizkuntzarekin jolastea. Eta jolas inprobisatua hizkuntza denetan sortuko zela pentsatzea logikoa da. Ordea,

benetan gutxi dakigu gure herri-
tik kanpo egiten den bertsolaritzaz. Orain arte egin diren topaketetan, hispanisten mundua bakarrik bildu izan da, eta tartean ziren euskaldun, galiziar eta katalanei zigilu bera jartzeko egoskor agertu dira hispanista batzuk. Euskaldunek buru bigunagorik ez, eta gaztelaren mundutik hizkuntza denetara jauzi egitea izan da Bertsozale Elkartearen apustua. Kulturarteko topaketak antolatzea, alegia, hizkuntza eta banaketa politikoetara makurtu gabe. Azaroaren 3tik 8ra egingo den esperientzia truke honetan, aurrera begira elkarrekin landu daitekeen bidea aztertuko da.

IXIAR EIZAGIRRE
ESTITXU EIZAGIRRE

Kuba
Bertsolari-“Repentista”.
Hizkuntza: Gaztelera.
Neuria: “Decima”.
7a, 8a, 8b, 7a, 7a, 8d, 7a, 7e, 8d.
Ezaugarriak: “decima” eta
“verso” inprobisatuak
instrumentuz laguntzen
dituzte, adibidez, lautearek.
Kubako Gobernu sozialistak
promozionatzen du
dezimaintza, eta telebista
programa bat ere badute.

Amerikako Estatu Batuetan

Ezaugarriak: Rapa da AEB indar gehien bati duen inprobisazio kantatua. Horrez gain, AEBetako kultura nahasketa dela eta, beste herrietatik joandakoek euren inprobisazio tradizioa gordetzen dute. Adibidez: Luisianan, eta kanariar emigranteen ondorengoek duen tradizioa gordetzen dute. Besteak beste: Penak Wyoming-en euskaldunek bertsolaritza.

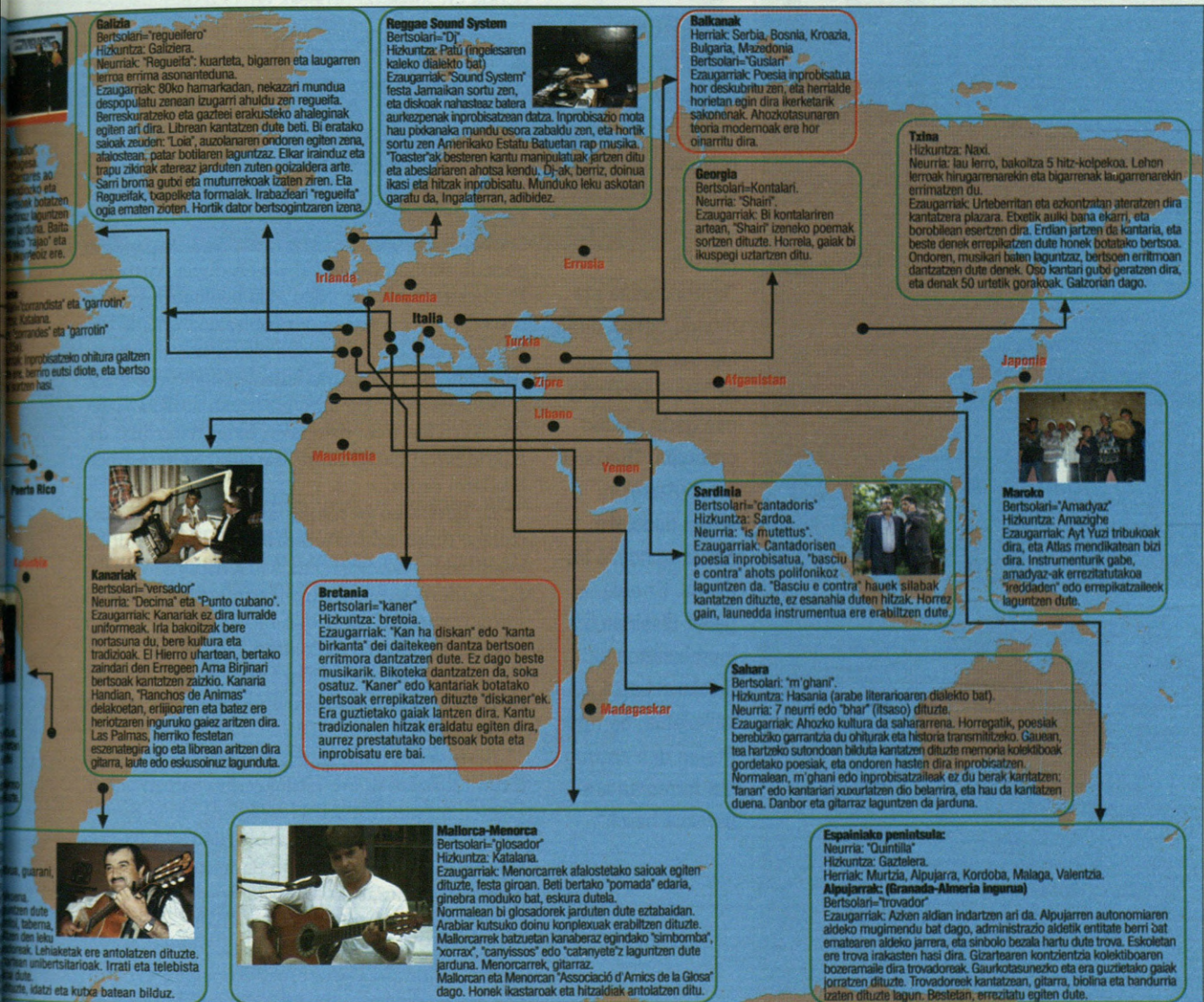

Mexiko
Bertsolari-“trovador”.
Hizkuntza: Gaztelera.
Neuria: “decima”.
Ezaugarriak: Musika, poesia eta dantza elkartzen dituzte. Biolin, jarana, gitara, errekineto eta baxu elektrikoak dira jotzen dituzten instrumentuak. Entzuleek dantza egiten dute trovadorek kantatzen ez duen lantzetan. Eta propio jarririk bertsotzen eta inprobisatuak lantzen dira. 5.000 entzuletik gora biltzen dira saio batzuetan. Oso saio luzak dira: gauerdian hasi eta goizaldera arte irauten dute. Trovadorek urtebetetze, festa, feria, bataio, ezkontza, eskolako jai eta ekitaldi politikoetan parte hartzen dute. “Topada” edo bi troveroaren arteko lehiak ere egiten dira. Hauetan ez dago epailarik, baina entzuleak ahaz aho zabaltzen du nor aritu den ondoen. Horrela gertatzen edo gertatzen da trovadore baten fama.

BERTSOLARITZAREN MUNDUKO MAPARI begiratu-
ta, herri askotan bertsolariarik ba ote den ezagutu
ere ez dugu egiten. Maximiano Trapero kanariar
ikerle eta katedradunaren hitzetan: “Poesia inpro-
bisatua dagoen herrialde guztietan hizkuntza eta
kultura konkretu bati loturik agertzen da”. Beraz,
munduko bazter askotako bertsolaritza galzorian
dago, bertako kultura eta hizkuntzarekin batera.
Horrez gain, munduko herrialde asko ahozko
kulturatik idatzizkora pasatu izanak ere eragin dio
bertsolaritzari.

Baldintza hauek denak kontuan izanda, leku
bateko eta besteko bertsolaritzaren egoera oso da
ezberdina. Herrialde batzuetan, bertsolaritza 50
urtetik gorako lau katuren kontua da. Beste

metako bertsolariak

Bertsolaritzaren munduko mapa. Gorri dauden herrialdeetako bertsolariak teorialarien aipamenetan agertzen dira baina ez ditugu zuzenean ezagutzen

Bertsolarien antzekotasun eta berezitasunak

Ezer baino lehen argi utzi behar da inprobisatzaile munduko zati txiki bat bakarrik dela hemen ezagutzen dena. Gainera, ulertzen ez dugun hizkuntzetan aritzen direnak benetan ezagutzea ez da erraza. Eta hori gutxi balitz, une puntualetan entzuteko aukera izan dugu, ez dugu euren produkzio zabalaren berri.

Hori dena kontuan izanda, Andoni Egañak ezagutu dituen inprobisatzeko moldeek euskal bertsogintzarekiko zer ezberdintasun dituzten azaltzen du: "Esango nuke, neurrien aldetik badagoela alderik. Errimakeran ere, haiek multzo desberdinetako erimak nahastuz egiten dituzte bertsos eta guk, jakina denez, sail bakarrekoe-

Euskal Herriko topaketan parte hartuko duten inprobisadoreak

● Kubako dezimistak

Alexis Díaz Pimenta (argazkian, kantuan) repentista, ikerlari eta narratzailea da. Kubako idazle eta artisten elkarteko kide da, baita Bertso eta Dezima Iberoamerikarrek Elkarteakoa ere. Kubako Kultur Domina jaso zuen 1996an. Hamaika hitzaldi, ikerlan eta liburu argitaratu ditu. Euskal Herrian lehendik ere ezaguna da, eta bere saioetatik, "seguidilla" da ezagunen bihurtu dena: estrofa amaigabe bat hasten du, eta errimak aldatuz doa. Hitzjarioran eten gabe lasai asko irauten ditu 7-10 minutu, eta erritmoa gero eta gehiago azkartuz, nahi duenean ematen dio bukaera.

Alexisen dezimak musikaz laguntzera etorriko dira Fernando Murga lautarekin eta Yeray Rodríguez gitarrekin. Argazkian ageri den emakumea, Tomasita Quiala ere etorri izan da Euskal Herrira. Berezitasunen artean, dezima goitik behera kantatu ostean, behetik gora lerroz lerro hutsik egin gabe kantatzeko gai dela irakatsi zuen. Eta jendeari hitz edo puntu batzuk eskatuta, dezima dotore josten ere bai.

● Mexikoko trovadoreak

Guillermo Velázquez eta Los Leones de la Sierra de Xichú taldea iaz ikusi ahal izan genuen Euskal Herrian. Jon Sarasuarekin sentitzen duten

"korrante elektrikoak", elkarrekin bertsotan jarri zituen. Guillermok, lantzen duten poesia honela definitu zuen, Kanarietako Topaketetan: "Bizitza sozialarekin eta politikoarekin, gure jendearen eguneroko bizimoduarekin lotutako poesia da". Trovero denak horrelakoak ez direla aitortzen du: "Poesia konprometituaren fenomeno berria da gure artean, hogeitaz urtetik honakoa. Eta gure artean badaude oraindik agintean daudenei men egiten segitzen dutenak, Erdi Aroko juglareak bezala, gortekoak direnak". Guillermok eta bere taldeak beldurrik gabe egiten dute gai politikoen eta sozialen satira, eta antzerki zein maskarez ere baliatzen dira egoerak eta pertsonaiak ridikulizatze. "Huapango arribeño" genero tradizionalari egungo hizkuntza, ideia eta formak gehitzen ere aurrerakoia dira.

● Portugalgo cantadoreak

Armando Rodrigues eta Adilia Bastos dira desafiozko kantutari ariko direnak. Armando, Portugalgo cantadorerik ezagunenetakoa da, eta Europa eta Ipar Amerikan aritu izan da bertako komunitate portugaldarrentzat kantuan. Adilia Bastos da Portugalgo canta- ➤

Munduen arteko lokarri

Topaketan irudia Maialen Lujanbiok sortu du. Bere araber, bi ideia adierazi ditu:

"Inprobisazioa eta mundu txikiak diren herrien arteko lotura". Hori garatzeko oso garbi zeukan prozesua: "Bertsoa artisautzarekin lotzen dudalako, eskuz egindako irudia da. Ez ordenagailuz diseinatu. Inprobisazioa ez delako zehatza, ez kalkulatu, barrutik irteten den erritmo eta formaren arabera baizik".

kin. Doinuetan ez dut uste guk adinako aberastasunik inon denik... Eta ezagutzen ditudan guztiek musika-tresnaren baten laguntzarekin inprobisatzen dute guk ez bezala".

Baina hemengo eta kanpoko bertsolariek, buru-lan ezberdina egiten al dute? Andoni Egañaren hitzetan: "Badirudi, hondo-hondoan denok ere antzeko urratsak ematen ditugula. Zer esan behar dugun pentsatu, bukaerarako utzi hori, bideari ekin, esana edertuz egin bukaerara bitartekoa..."

Ahozko Inprobisazioaren Kulturarteko Topaketa

Orain arteko beste topaketekin alderatuta, Euskal Herrian Bertsozale Elkarteak antolatuko duen honek bi bereizgarri ditu: bata, hispanisten gunetik mundu osora zabaltzen duela ikuspegia. Eta bestea, aztertuko den gaia kualitatiboki aldatuko dela: orain artean, inprobisazioaren arlo liriko eta teknikoei eman zaie garrantzia handiena. Aurtengoe, orde, arlo antropologiko eta soziala landuko dute. Egungo gizartearen aurrera egiteko elkarrekin ireki daitekeen bidea aztertuko da, bakoitzaren generoaren barruko xehetasunen bila aritu ordez.

10 herritako bertsolariak entzuteko aukera izango dugu azaroaren 3tik 8ra (ikus ondoko koadroak). Aste horretan, astelehenean ostiralean, egunero kanpoko bi herritako bertsolarien saioa izango da Donostiako Lugaritz Kultur Etxean, 19:00etan. Azaroaren 8an, berriz, inprobisatzaile denak batera ikusi ahal izango dira Bilboko Euskalduna Jauregian, arratsaldeko 18:00etan.

Bertsolariez gain, ahazko inprobisazioan aditu diren teoriarriak ere bilduko dira astean zehar. Horien artean, Euskal Herriko Alfonso Sastre, Eneko Olasagasti, Juan Kruz Igerabide, Joxerra Garzia, Andoni Egaña, Jon Sarasua eta Arantza Mariskal mintzatuko dira, kanpoko adituekin batera (ikus azken orriko koadroa). Beste gai askoren artean, ahazko inprobisazioaren egungo egoera, sorkuntza prozesua, errealitate ezberdinak eta etorkizuna aztertuko dituzte. Hitzaldi eta mahai-inguru hauek goizetan izango dira, Donostiako Miramar Jauregian, 10:00etatik aurrera. Bertan parte hartzeko izena eman nahi duenak, deitu dezala Bertsozale Elkartera (943 21 77 98 telefono zenbakira).

Besteak eta gure burua ezagutzeko

Topaketa honek helburu ezberdinak ditu. Bat bertako bertsolariek beste inprobisatzaileak ezagutzea da. Bide batez, Euskal Herriko erdal komunitateak bertsolaritzaren mundu zabala ezagutu ahal izango du. Horren ordaina da, kanpoan hemengo bertsolaritzaren berri ematea. Izan ere, ahazko inprobisazioaz ari diren puntako teoriarriek, ez dute hemengo bertsolaritza ezagutu ere egiten. Eta nazio-

artean bide bat zabaltzeak gerora bere onurak ekar ditzake.

Bertsolari den aldetik, Egañari modu berezian zaizkio erakargarri topaketak: "Beti sortzen dira geure jarduna zaharberritzeko ideiak edo susmoak. Eta gu nola ikusten gaituzten jakitea ere, geure burua hobeto ezagutzeko modua izan daiteke".

Baina kultura ezberdinetako inprobisatzaileen arteko elkarlana abiatzea ere bada topaketan helburua. Harremanak egonkortu, eta aurrera begira denen artean lantzeko proiektu zehatzak adostea, alegia. Beraz, aurtengo topaketetan ikusiko da herrialde bakoitzak egoeraren zer interpretazio egiten duen, bakoitza zer erritmotan eta lan eremutan dabilen, eta zer asmo dituen. Proposamen ezberdinak eztabaidatu eta adostu beharko dira. Horien artean, Bertsozale Elkarteak egingo du bere proposamena: Interneten, munduko ahozko inprobisatzaile denen informazioa bilduko duen datu-basea jartzea.

Hizkuntzen arteko zubia

Mundu hispanikotik hizkuntza ezberdinetara jauzi egiteak topaketa aberastu eta osatuko du. Denek ahalik eta ondoen elkar ulertzeko, jardunaldi teorikoetan aldi bereko itzulpena egingo da, lau hizkuntzetara (euskara, ingelesa, frantsesa eta gaztelera).

Jaialdietan, ahalik eta gutxien oztopatuko da itzulpenekin inprobisatzaileen jarduna. Hasierako aurkezpen batek emango ditu ondorengo saioa ulertzeko erreferentziak, eta hortik aurrera bakoitzaren belarria eta interpretatzeko gaitasuna frogatzeko aukera polita izango da. Hizkuntzalariek diote zuzeneko komunikazioan %90 hizkuntzaz kanpoko elementuekin transmititzen dela: keinu bidez, intonazioaren arabera... Inprobisatzaileen kasuan, zuzenean ikusi ahal izango dugu zer komunikatzen duen bertsolariak hizkuntzarekin, eta zer beste era batzuetara.

1996an Mexikon burutu zen hispanis-
ten topaketan.
Ahozketasunaren
perlen erdian Koldo
Tapia eta Andoni
Egaña.

deira bakarrenetakoa. 12 urterekin ekin zion, eta punta-puntakoa da bera ere. Fernando Freitasek lagunduko ditu kontzertina joaz.

● Georgiako kontalariak

Bi kontalari gazte etorriko dira, Shairi poemak sortzera. Rati Amaglobelik Filosofia ikasi du, eta bi liburu argitaratu ("Verb", 2000; eta "If", 2003). Hainbat poesia jaialditan hartu du parte Eslovenia, Suitza, Mosku eta Austrian. Lasha Bugadzek, beriz, Zinemagintza ikasi du, eta beste bi liburu argitaratu ("The Box", 1998; eta "Murder of the Century", 2000). Europako Literatur-Express jaialdian hartu du parte, baita hainbat literatur seminariotan ere (Londres, San Petersburgo eta Frantzia).

● Sardiniako cantadoriak

Paolo Zedda, Antoni Pani eta Manuele Saba dira bertsotan sardoz arituko direnak. Paolo Zeddari famiatik datorkio zaletasuna, aita eta aitona ere cantadoriak baiziren. Txapelketetan parte hartzeaz gain, nazioarteko topaketetan Sardinia

ordezkatu izan du. Antoni Panik inork gutxi adina txapelketa jokatu ditu. Eta Manuele Saba, beriz, bere originaltasunagatik da Sardinian hain preziatua. Andrea Pisuk lagunduko ditu Kristo Aurreko I. mendekoa den launedda instrumentuarekin. Eta Aldo Pitirra eta Perpaolo Pillierekin ikasiko dugu nola armonizatzen duten cantadorien jarduna "basciu e contra" kantu teknikarekin.

● Menorcako glosadoreak

Miquel Ametller eta Pilar Pons glosadoreek ekarriko digute Menorcako kulturaren oihartzuna. Miquel Ametller 7 urterekin hasi zen kantuan, aita glosadorearen babesean. 14 urte daramatza glosadore berriak hezten, eta Menorcako Consell Insularren laguntzaz ari da glosa zabaltzen. Pilar Ponsel Ametllerrekin ikasi zuen inprobisatzen, orain 3 urte. Menorcako kultura eta hizkuntza indartzeko egiten du lan. Carlos Mangadok lagunduko ditu gitarraz, bera glosadoreekin jotzen espezializatuta baitago.

● Marokoko amadyazak

Atlas mendikatetik etorriko da Ihinajen taldea, Lashen Ouboulmane, Mohammed Ouboulmane, Mohamed Bouhou eta Slimane el Khaldi poeta kontsagratuek osatua. Amadyaz nagusiak errezitatuko ditu poesiak, eta besteek errepikatuko.

● Reggae Sound System

Sound System jaiak elkartuko du herri eta kultura ezberdinetako jendea eszenategi berean. Kurando Soji arituko

da reggae musika jartzen. Kurando japoniarra da, eta Madrilén bizi da 1996. urtetik. Bertako taberna batean aritzen da dj lanetan astero. Eta herrialde askotan aritu izanaz gain, Sonar jaialdi elektrikoan ere parte hartu du. African Simba da Kurandok aukeratutako musikaren gainean inprobisatuko duena. Nigerian jaio eta Londresen hazia da eta lehen albuma argitaratu du: "Celebration for a new generation".

Egun modan dagoen dj festak ere ahozko inprobisazioa du ardatz. Eta Kulturarteko Topaketa honetan, munduko izkina batean jaio, bestean bizi, eta hirugarren puntako kide batekin oholztan aritzen den gazte jendeak nola funtzionatzen duen ikusi ahal izango dugu.

● Saharako m'ghaniak

70 urteren bueltan dituzten Baadi Mohamed Salem eta Beibuh Hach dira sahararren artean inprobisatzaileak ezagunenak. Bere poesiak irratiz entzuten dira astero, eta Aljeriako eta Libiako poesia jaialdietan parte hartu izan dute. Smara herrikoak dira, Saharako basamortukoak.

Oso literatur hizkuntza jasoa eta metafora zein konparazio konplexuak egiten dituzte. Eta sahararren eguneroko bizitza dute kantagai: basamortuaren edertasuna, eguneko gertakariak, maitasuna, herri bezala dituzten zailtasunak...

● Argentina-Uruguaiako payadoreak

Marta Suint argentina-rrak inprobisatuko du, gitarra jotzeaz batera. Argentina eta Uruguai osoa zeharkatu du kasi dezima kantari, eta Japonia, Europa eta Australian ere jardundakoa da. Kuba eta

Mexikoko topaketa iberoamerikarretan parte hartu du. Lehen dezima behartuta atera zitzaion. Neska kozkorra zela, irratian Martín Castroren dezimak errexitatu behar zituen batean, dezima ahaztu, eta inprobisatuz bukatu zuen. Horrela jakin zuen payadore izateko gai zela. Payadoreen munduan emakumeentzat tarte bat egiten aitzindari izan da. Martaren esanetan, payadoreak giza esku-bideak defendatu behar ditu. Bere grabaketetan, sarri lantzen diren gaiak dira desagertuen istorioak, langileen eskubideak, umek eskolara joateko duten beharra...

José Silvio Curbelo payadore uruguaitarrak jardungo du Martarekin. 17 urterekin egin zuen lehen saioa, irratian. 1970ean Canelonesko payadore txapelketa irabazi zuen. Hamaika kongresu eta ospakizun handitan parte hartu du. Besteak beste, Puerto Ricon, Txilen, Perun, Brasilén, eta Mexikon kantatu izan du. Eta bere lana saritu dute Kuba eta Puerto Ricoko gobernuek.

Orain arteko esperientziak

Koldo Tapia Bertsozale Elkarteko idazkariak kontatzen duenez, 1994an kanpora atera beharra ikusten hasi ziren Elkarteak. Lehen urratsa, hurrengo Udako Euskal Unibertsitatera kanpoko adituak ekartzea izan zen.

Geroago, 1996an Mexikon ospatu zen Hispanisten topaketan parte hartu zuten lehen aldiz. Hor izan zuten kanpoko inprobisatzaileekin zuzeneko harremana. Lehen esperientzia horretan, Euskal Herrian horrelako topaketa bat antolatzeke aukeraz pentsatzen hasi ziren. Eta hemengo bertsolaritza beste hizkuntzetan azalduko zuen liburu baten premia ere sumatu zuten.

1998an Kanaria Uhartetan beste hispanisten topaketa batean parte hartu, eta ordura arteko susmo guztiak baieztatu zituzten.

2001.urtean argitaratu zuten "Bat-bateko bertsolaritza" liburu laur Hizkuntzatan (euskara, ingelesa, frantsesa, gaztelera). Bertsolaritzak gizartearen duen lekua eta funtzioa, bertsolariaren lana eta bertsoa aztertzeke teoria bat aurkeztu dira bertan, eta kanpokoek bertsolaritzaren irudi orokor bat izateke oso egokia izan da.

Bide hori guztia eginda, Kulturarteko Topaketa gero eta hurbilago sentitzen bazuten ere, erdiko pauso bat falta zen. Adituen eta teorikoen zirkuituan sarbide bat izatea. Aurtengo udaberrian Renon egindako jardunaldi teorikoeke eman dute aukera hori. Bertan aurkeztu dute liburu hiru egileek (Joxerra Garzia, Jon Sarasua eta Andoni Egañak).

Azken hispanisten topaketan 1998an parte hartu bazuten ere, geroztik bertsolariak maiz atera dira kanpora, abestera. Paris, Londres,artzelona, Galizia, Menorca, Palma, Italia, Ipar Amerika eta beste hainbat lekutan kantatu dute.

Kanpora atera eta hemengo berri azaltzen hastean jabetu dira bertsolariak besterentzat zer den harrigarri, zer gauza diren bertsolarien bereizgarri. Andoni Egañak azaltzen duenez, "kanpotarrek gure euskaraz aritu beharrak harritzen ditu hasteko. Batzuentzat harrigarri da

1998an Kanaria Uhartetan bertso-laritzako enbaxadoreak.

Ezeiza payadorea

Jatorri euskaldu-neko inprobisatzaileak ere izan dira beste herrietan.

Gabino Ezeiza izan zen 1880. urte inguruan

Argentinako payadoreen kantua hirtartu eta profesionalizatu zuena.

Horri esker sekulako prestigioa irabazi zuen payadoreak gizartearen. 1884ko uztailaren 23an Uruguaioko muga pasa eta Juan de Navarekin neurtu zen kantuan.

1986az geroztik, egun horretan ospatzen da urtero Payadorearen Eguna, desafio historiko hura gogoratuz.

Jardunaldietan parte hartuko duten aditu batzuk

JOHN M. FOLEY

Aditua da ahoz-kotasunean. Batik bat antzinako Grezia, Erdi Aroko ingelesa eta tradizio garaikide eslabiarak aztertu ditu. Ahoz-kotasunaren Tradizioa Ikasteko Zentroaren bultzatzaile eta zuzendaria da Estatu Batuetako Missouri-Columbia Unibertsitatean.

Argitaratutako lan batzuk: "Teaching Oral Traditions" (1998), eta "How To Read an Oral Poem (2002)". 250 konferentzia baino gehiagotara gonbidatu izan dute mundu osoan.

JOHN H. MCDOWELL

Antropologoa da. Indianako Unibertsitateko

Etnomusikologia eta Folklore Saileko irakasle da.

"Journal of Folklore Research" aldizkariko editorea izan zen (1986-1992), baita Special Publications of the Folklore institutuko kide ere (1990-1995). Hamaika artikulu argitaratu du aldizkari berezietan.

Idatzitako azken liburuetakoa: "Dancing the Ancestors: Carnival in South America" (2001).

LINDA WHITE

"Emakumeen Hitzak Euskaraz: Basque Women Writers of the 20th Century"

(1996) tesiarekin espezializatu zen hizkuntzan eta literaturan. Nevadako Unibertsitatean (Reno), Euskal Ikasketen Zentroan ari da lanean, 1981az geroztik.

Tarteko izan zen Euskara-Ingelesa hiztegia prestatzen, eta euskal gaiei buruzko hainbat liburu ere itzuli du.

Literaturaz idatzitako artikulak, besteak beste, "Encyclopaedia Britannica" bilduman argitaratu dizkiote.

FELIP MUNAR

Filologo eta hizkuntzalari. Balear Uharteetako gobernuaren irakaskuntza zerbitzuko burua da.

Palmako glosak berpizteko elkartearen batzordekide sortzailea da. Uharteetako eta penintsulako herrien artean jardunaldiak antolatzen ditu. Uharteetako bat-batekotasunari buruzko europar ikerketako koordinatzaile da. Inprobisazio eskolak eman izan ditu.

"Manual del bon glosador" gidaliburu argitaratu du.

espainolez jakin eta euskararen hautua egitea bera ere. Gure doinuak sarkorrak direla diote. Oso ongi intonatzen dugula musika tresnen laguntzarik gabe. Gure geldotasuna hunkigarri omen zaiela. Ez genukeen asko usteko! Bertso eskolen funtzionamendua edo Elkartearena berarena ere harrigarri eta erudigarri iruditzen zaie."

Nahasketak

Beste inprobisatzaileak ikusita, bertsolari askok ezin izan diote besterena frogatzeko tentazioari eutsi. Jon Sarasuak mexikarren bertsokerara salto egin zuen: dezi-ma neurria eta errimakera errespetatuz, erdaraz kantatuz, eta mexikarren konparazio, erreferentzia eta estiloa erabiliz, gainera.

Xabier Paya, Oihane Perea eta Aitor Sarriegik Galiziako topaketa batzuetara joan zirenean ere, bertako regueiffa kantari bukatu zuten, bat-batean. Regueiffak galizieraz entzun, eta gaztelaraz erantzuten zuten.

Andonik, aldiz, besteren bertsokera ekarri du euskarara: "Seguidilla moduko zerbait kantatzen ikasi dut, bai. Lehen aldiz Alexisi entzun genion Balda pilotalekura etorri zen batean. Gero-ra beste hainbatetan entzun izan diet. Eta nire buruarekin frogak egiten hasi ondoren ohartu nintzen ez zela hain zaila ere. Efe-

tista da oso, eta erdipurdi egiteko behintzat, ez da hain nekoso."

Bertsotan egiteko modu berriak, proiektu bateratuak, herrien arteko loturak, teoria argigariak, esperientzia trukeak, eta auskalo zer ez diren egosiko azaroaren 3tik 8ra. ■

gipuzkoako
bertsolari
txapelketa
2003

oñatiko santa ana aretoan
urriak 25ean 22:00etan

ordiziako herri antzokian
urriak 26ean 22:00etan

Antolatzailea:

Gipuzkoako
bertsolari
Elkartea

Laguntzaileak:

ARGIA

EUSKAL HAZTEKO ARLOKATZA

Antonio Campos

Gotzaina izan nahi zuen txikitari, eta jabe-
terako kasik Jainkoa ordezkatu zuen
hogeita lau orduren barruan toki guztietara
iristeko mirariak egiten ikasi zuenean.
Seminarioan argazkilari, Real Sociedaden
luzera jauziko atleta, Orioko Arraun
Elkartean lehendakari, Easo Kapera
Gregorianistako kide... Izerdian aurreztu
ez duenak, Kutxan egin izan du kobratu-
tako lana, eta Ikastolen Elkartean, berriz,
debaldekoa ez dena.

Bi urte dira jubilatuta zenetik. Baina beran-
du da geldirik egoten ikasteko. Saltsa
pixka bat behar eta aspaldiko "proiektu-
txo" batean sartu da buru-belarri: arraune-
rako pista olinpikoa egitea eta behin hasiz
gero, Europako onena izan dadila.

ESTITXU EIZAGIRRE

IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Ruben Plaza

«Ikastolen hurrengo gurasoak berriz p...

Donostiako seminarioan ikasi zenuen bederatzi
urtez. Nolako esperientzia izan zen?

Txikitatik esaten nuen seminariora joan nahi
nuela, baina ez apaiz izateko, gotzaina izateko
baizik! Orduko giroan nahiko logikoa zen
"bokazio" hori sortzea. Hamaika urterekin joan
nintzen, Donostiako seminarioa ireki zuten

urtean. Inaugurazio ofiziala hurrengo udan egin
zuten, eta halakoetan pertsonaia "ilustreren"
bat behar izaten zenez, Franco izan zen pertso-
naia hura. Han ginen gu, seminarioko abestiak
kantatzen.

Asko zor diot garai hari. Jakina, ematen zigut-
en heziketa ulertzeko denbora hartan kokatu

lagunek laborategi bat jarri genuen martxan. Telletxea historialaria Erromara joaten zen ikas-tera; "liburutegiko sagua" deitzen zioten Erroman. Hango eskuizkribuak argazkitan ateratzen zituen, eta guk errebelatu eta handitu egiten genizkion, gero transkripzioak egiteko.

23 urte zenituela sortu zen Orioko Arraun Elkarte, eta bertako lehendakari hautatu zintuzten. Elkarte ez zen arraun tradizionalari begira sortu, banku mugikorrerako baizik. Zergatik?

Ikusten genuen hemen bazegoela gaitasuna mundu mailan edozeinekin neurtzeko. Eta mundu mailan egiten zen modalitatea, arraun olinpikoa (edo banku mugikorra) zen.

Sorrerako taldetxo hartan zebilen Patxi Sarasua, eta hain justu bere aita, Inazio Sarasua patroï famatua, Gerra Zibilak harrapatu ez balu olinpiadetara joatekoa zen. Bere garaian famatuak ziren bateletako apustuetan oso ondo jarduten zuen Sarasuak, eta norbaitek hartu eta skiffean erakutsi zion, beste jendearekin proba zedin. Onenetakoa behar zuen frantses bati ere irabazi omen zion. Olinpiadetarako prestatzen ari zela, Bartzelonan harrapatu zuten. Harrezkerro Orion ez zegoen halako esperientziarik mugikorrean, eta modalitate hori bultzatzea izan zen gure buruari jarri genion helburua.

Entrenatzaile alemaniar bat ekarri genuen, eta hark esan zigun gauzak nola egin, hemen mugikorrean zekien bakarra Patxi Sarasua baitzen. Zeharo ezberdina da mugikorra, eta ikasi egin behar zen.

1965ean sortu zen Arraun Elkarte eta 1968an jada nazioarteko estropadak egin zenituzten Oxford eta Cambridge-ko unibertsitateekin, arraun olinpikoan.

Irlatatik ateratzen ziren lehen aldia izan zuten estropada hura. Hemen ikaragarritzko arrakasta

«Oso erronketako bat bertaraide izatea da»

behar duzu. Oso gogorra zen. Han izaten nuen bezalako astelehenik, sekula ez dut handik kanpora sufritu. Eta pentsa, han igande bat zer izaten zen: zazpi eta erdietan meza, gosalduta eta berriro meza nagusia, bazkal aurretik ikasi, bazkaldu ostean bezperak eta gero ikasketak.

Seminarioko argazkilaria ere izan nintzen. Bi

izan zuen estropadak. Hamar mila pertsona inguru etorri zen, sarrera ordainduta. Beste hamar urtetan errepikatu genituen estropada haiek. 1969an TVEk lehen aldiz erabili zituen helikopteroak estropada emititzeko eta urteko kirol ikuskizunik interesgarriena izendatu zuen. 1965ean arraun mota hori zer zen ez genekien,

eta 1968an jada gonbidapenak jasotzen genituen Belgikatik, Holandatik, Parisetik...

Mugikorrean aritzen ziren mutilekin, 1970ean atera zenuten lehen aldiz trainerua, Kontxako estropadan. Zer esanik sortu zuen...

Arraun mailan iraultza bat izan zela iruditzen zait. Ordura arte arrauna lehia zen, kirola baino gehiago; Kontxa baino lehen koadrila osatu, hilabete batean entrenatu eta lehian jarduten zuten, baina ez ziren kirolariak. 1970etik aurrera kirolari izaten hasi ziren. Zergatik? Guk Kontxan bigarrenari minutu bat kendu geniolako. Prestakuntza fisiko ikaragarria zutela frogatu zuten gurek.

Garai hartan kirol medikuntzarik hemen ez zen ezagutzen, eta guk jada gure tripulazio osoa hartu eta Pariseko Kirol Medikuntzako Zentrora eramana genuen. Han errebisioak egin eta prestakuntzan laguntza bilatu genuen. Dena musu-truk, gainera. Entrenatzaile frantses baten bidez lortu genuen hori dena. Entrenatzaile hura Zarauzko Kirol Elkartek ekarri zuen Maiz korrikalari aiarra entrenatzeko. Gero guk hartu genuen arraun talderako, eta hark sartu zigun prestakuntza fisikoaren eta kirol medikuntzaren kontzientzia.

Oria bailaran pista olinpiko bat egiteko proiektua omen duzu.

Aspaldiko proiektua da. Orain, lasaitasuna etorri zaidan garaian saltsa pixka bat behar nuen, buru-belarri sartu naiz proiektuan, Patxi Sarasuarekin batera. Pista olinpikoa igarilekua da, 2.100 metro luzeran, 125 metro zabaleran eta sakonean lau metro dituen.

Euskal Herriak kirolen batean nor izaterik badu, hori arraunean da. Frogatuta dago gainera: banku mugikorra oso gutxi egin da hemen, eta hala ere urrezko dominak eta abarrek badauzkagu. Arraunean nor izaterik badaukagu, eta gainera beste inoren beharrik gabe. Futboleak Espainia edo Frantziako Ligan parte hartu beharra dugu. Arraunean, Baionatik hasi eta Zierbenara bitarte 40 klub inguru badaude, eta nahiko jende badago hemen bertan gure txapelketa antolatzeke. Gainera arrauna da mundu mailan gehien egiten den bigarren kirola. Alemanian, adibidez, 500.000 fitxatik gora daude.

Baina behar bezala entrenatzeko eta txapelketa ofizialak antolatzeke, nahitaez behar da pista olinpikoa. Pista olinpikoa edukiko bage-nu, banku mugikorrean, adibidez, urtero-urtero 30 nazio garrantzitsuenekin estropada antolatzea posible litzateke. Kirol mailan eta baita kanpoko jendea Euskal Herrira erakartzeko ere, indar handia izan dezake horrek. Atzerrian oso fama txarra daukagu eta hori gainditzeko oso zaila dugu, gure eskuetan ez dagoelako informazioa zabaltzea. Jendea era-

Azken bi urteotan jakin du zer den etxeko sofan eserita egotea. Jubilatu zenean arratsaldea nola bete ikastea izan zen lanik zailena.

Curriculum

• JAIO: Orion, 1942an.

Ibilbidea

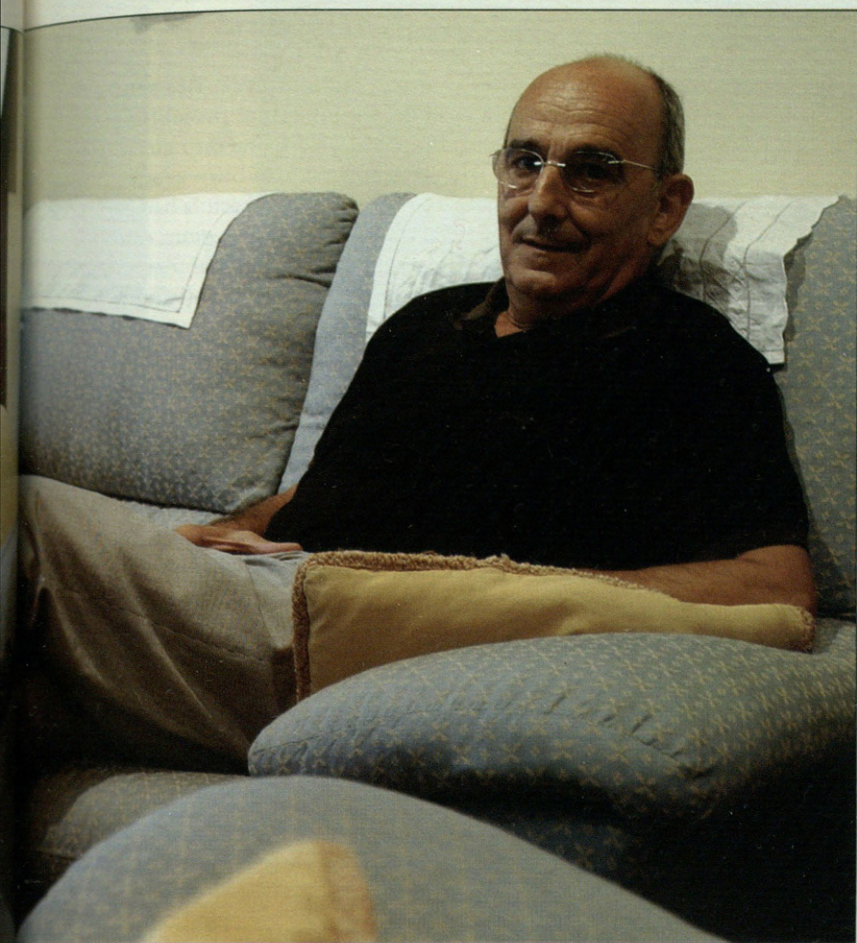
- Donostiako seminarioan egin zituen ikasketak.
- Orioko Arraun Elkarteak lehendakaria izan zen, bere sorreratik (1965etik 1977ra).
- 1966tik 1970era Real Sociedaden egin zuen atletismoa.
- Kutxan egin du lan 33 urtez. Orain jubilatuta dago.
- Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak lehendakari izan zen 22 urtez. Ikastolen Konfederazioko lehendakaria 14 urtez.
- Duela zortzi urte sortu zen Easo Kapera Gregorianistako kidea da.

kartzeko halako traktore batzuk behar dira, eta kirola gizarteko sektore askotara iristen da.

Bestetik, guk ezagutzen ditugu Europan dauden pista olinpiko guztiak eta badakigu zer akats dituzten; horiek zainduta posible genuke Europako pistarik onena egitea, erreferente bihurtuko litzatekeena. Txapelketa garrantzitsuak daudenean jendea hona etorriko litzateke entrenamenduak egitera. Sekulako mugimendua sor daiteke. Sevillan, adibidez, arraunlariek urtero 60.000 hotel plaza betetzen dira txapelketak alde batera utzita.

Ikastolek sorreratik gaur arte egin duten bide osoa bertatik jarraitu duzu. Zer da prozesu horretatik nabarmenduko zenukeena?

Ikastolen sorrera da adibide bat. Horrek erakusten du herri honetan dagoen nortasun berezia, indar berezia, edozeri txispak ateratzeko. Ikaragarria da. Zorionez norbaitzuk pentsatu zuten, euskara desagertuko ez bazen eskola irabazi behar zela. Eta beste norbaitzuk hori bultzatu zuten. Eta mentalitate hori kolpetik zabaldu egin zen ikaragarri. Harrigarria da, egoera guztiaren aurka hasitako zerbait izan zen. Gurasoak bere seme-alabari heziketa ona eman nahi dio, eta horretarako sartzen du euskarazko eskolan: ez dirurik, ez irakaslerik, ez libururik, eta ez ezer ziurtatua ez zegoen ikastola-

Bertsoa

DOINUA:

GAU EDER BATEK NINDUEN

Ikastolaren bidea kilometroz kilometro, osatuz aritu zera ilusio bat tarteko. Orain apustu berriak daude agian zaharren pareko, ikastola gai izango al da pauso hoiek emateko?

Aitor Mendiluze

tan. Apustu oso gogorra izan zen, militantziatik asko behar zuena.

Urte gutxian, ezer ez edukitzetik gauza askotan puntakoak izatera pasa gara. Herri honetan edozertarako gaitasuna dago eta ikastolen dinamismo hori, irakasle profesional eta militantei asko zor zaie. Zorionez, oraindik halako irakasleak asko dira. Ikastolek erreferente garrantzitsua izaten jarraitzen dute. Ikastolen Federazioan nintzela, esaterako, Italiatik etorri zitzaizkigun eskakizunak, hemengo irakasleak joan zitezen hango irakasleak prestazera; hizkuntza minorizatuak nola indartu eta hirugarren hizkuntza nola landu kontatzea nahi zuten. Eleaniztasun proiektua ere (txikitik hirugarren hizkuntza txertatzekoa) Gipuzkoako Federazioan sortu zen; Europako unibertsitateek (Monako, Belgika eta Italiakoek) ere parte hartu dute, eta horren gidaritza hemendik eramán da.

Orain ikastolak "normalizatu" direnean, zailagoa al da gurasoek parte hartzea?

Bai, etorkizuneko erronka garrantzitsuena bat hori da. Gurasoak hasiera batean denean zeuden, dena egin beharra baitzegoen: irakasleak bilatu, ikastetxea eraiki, sistema guztia abian jarri... Egoera egonkortu denean, gurasoen partaidetza pixka bat helbururik gabe-edo gelditu da. Eta hor dago datozen

Lehiatila

"Kutxan egin dut lan, euskara departamentuan.

Argazkirako behintzat euskara kontuetan dirua gastatzen zen. Baina politika pasiboa zen: 'Eskatzen badidate emango dut, baina nire kabuz ez dut ezer egingo Kutxa euskalduntzeko'.

Euskaraz dakiten bezeroek euskaraz eskatuko balute, lehiatilan ez litzateke bakar bat ere egongo euskara ez dakienik. Errua kanpokoari botatzen diogu, Gobernuari, baina asko dago gure jarreraren esku".

urteetako erronka. Gurasoei berriro protagonismoa eman behar zaie.

Gainera orain irakaskuntzak gora egin beharrean, behera egin duela uste dut. Gaur dauden baliabideekin (prestakuntza aldetik, testuliburu aldetik, dauden irakasle pilarekin...), askoz egoera hobean egon behar genuke. Baina arazoak ere gero eta gehiago daude, nire ustez gurasoa aldendu egin delako, erretiratu egin delako proiektu horretatik, ardura guztia eskolari utziz. Eta heziketa integral bat inolaz ere ezin da egin eskolarekin bakarrik. Irakasleari gaur gertatzen zaiona da ezin duela diziplina jarri, errespetu falta ikaragarria dagoela. Errieta egin edo zigor bat jarritz gero, gurasoa kargu eske etortzen zaizu. Nahitaez lotura sendo batek egon behar du guraso eta ikastolaren artean. Lotura horretan berriz ere asmatzen denean, heziketak gorakada handia emango du.

Heziketan faktore ezberdinak daudela eta horien artean familia behintzat errekuiperatu behar dela diozu. Zuen garaian beste faktore bat Eliza zen.

Gure garaian heziketan hiru faktore zeuden: familia, eskola eta eliza. Ez dut esaten Eliza errekuiperatu behar denik, baina nolabait espiritualtasun hori ere errekuiperatu egin behar da. Gose hori badagoela sumatzen dut. Kutxan lanean aritu nintzenean kultura arloko hitzaldiak-eta antolatzen, Dalai Lama moduko pertsonaiak ekartzen genituenan sekulako arrakasta izaten zuten jende gaztearengan. Horrek zerbait esan nahi du, hor zer edo zer faltan dugu. Gaur dauden Gobernu Kanpoko Erakundeek ere zerbait adierazten dute.

Ikastola batzuk sare publikoan sartzean eta besteek eremu kontzertatuan jarraitzean sortu ziren zauriak nola daude gaur egun?

Gauzak ez dira konpondu, eta eztabaida horretan, "publiko" eta "pribatuaren" kontzeptuak biziatu egin dira. "Publikoak", gaur egun, jabea estatua den eskolak dira, adminis-

Zazpi metroko jauzia. "Gaztetan atletismoa egiten nuen, Realean. Entrenamenduetan ondo nenbilen, luzera jauzian; zazpi metrora iristen nintzen, eroso xamar. Baina lehiaketak hasi bezperan, zuntz haustura egin nuen. Urte osoa pikutara. Harrezkero ez nuen lehengo abilitadea errekeratu. Lehiaketan zazpi metroko jauzia egin gabe gelditu naiz.

Trauma hori, arantza hori, barruan dut. Oraindik askotan egiten dut amets, jauzi egiten dudala. Ametsetan 10,12 metro ere egiten ditut, aise!"

trazioen eskolak. Hori gizarte ikuspegitik begiratuta, zergatik da "publikoagoa", gizartea jabe den ikastolak baino? Nik uste ikastolak askoz ere gertuago daudela gizarte horretatik, gizarteak berak antolatzen baititu. Eskola "publikoak", berriz, administrazioak antolatzen ditu, urrutu dagoen zerbaitek. Titularitate pribatua edo publikoa izan, azken batean zerbitzu publiko bat ematen ari dira. Beraz, kontzeptu horiez baliatuta sare "publikokoei" diru guztia ematea eta besteei zati bat bakarrik ematea, absurdua da. Eta absurdua da, ikastolek eraikuntza bat egin behar dutenean oraindik ere gurasoek euren poltsikotik jarri behar izatea. Diskriminazio ikaragarri honek ez dauka logikarik.

Administrazioak zer interes zuen ikastolak sare publikoan sartzeko?

Ikastolak gero eta indar gehiago ari ziren hartzen. Zeramatzen martxan jarraitu balute, Gipuzkoan, adibidez, gaur ez zen eskola publikorik egongo. Hezkuntzan sozialistak zeuden, eta gobernu sozialista batek halakorik ez zuen onartzerik; administrazioaren eskolak edukitzen jarraitu behar zuten, nahitaez.

Ikastolei sare publikoan sartzeko jarri zitzaizen baldintza ekonomikoa zen, ez ideologikoa: "sare kontzertatuan jarraitzen baduzu,

ikaragarri kostako zaizu irautea. Eta sare publikora pasatzen bazara, zure proiektuak berdin-berdin jarraituko du baina diru guztia izango duzu". Administrazioan buru zeuden batzuei garbi esan nien: "Beraz, ikastola hau ez da errentagarria eta bere horretan segituz, sare publikoan errentagarria izango al da? Zergatik? Sare publikoan eman behar dituzun diruak eman diezazkizazu niri".

Bestetik, sare publikoan sartuz gero ikastolek berdin-berdin jarraituko zutela zioten, baina hori ez da posible, beste sistema batera sartzaren zarelako. Ordura arte gizartetik sortzen ziren zure gobernu organoak eta zu haien menpe zeunden. Orain administrazioaren menpe zaude. Hori zeharo aldatzen da, irakasleen aukeraketatik hasita.

Administrazioak sare publikoan deszentralizaziorantz pausuak eman nahi dituela dirudi.

Asmakizuna herri honek egin zuen eta sistema perfektua da: gurasoek eta irakasleek zuzentzen dute eskola, eurak direlako errealtatea zuzenean bizi dutenak. Eta eskola bakoitzari ematen badiozu pedagogia mailan lan egiteko aukera, eta gainera eskolak euren artean biltzen badira, askoz ere proiektu hobeak egingo dituzte. Administrazioaren funtzionario sisteman, profesionalak izateaz gain militanteak diren irakasleak sortzea zaila izango da.

Administrazioak ikastola batzuk behartu ditu beste sistemara pasatzera, eta orain zera ikusi du: "Ez, zuena (herriak sortua) askoz hobe da, eta lehengora itzuli behar dugu". Lehengo sistemara itzultzerik ez dute nahi (titularitatea eskolari emanez eta administrazioak behar bezala diruz lagunduz), eta gainera, sare "publikoan" ez gaudelako ikastolak diskriminatu egiten ditu. ■

HONDARRIBIKO
UDALA

BORDARI eta SATARKA sariak XX.LITERATUR LEHIAKETA 2003

Lanak aurkezteko epea: 2003ko azaroaren 14a.
Lanak udal bulegoetan aurkeztu beharko dira.
Oinarriak eta informazioa 943 111 241 telefonoan.

NAFARROA EUROPAKO LEHEN ESTATUA

NAFARROA EUROPAKO LEHEN ESTATUA

Liburu honetan Nafarroaren independentziaz (Pirinioetako erreinuaren gunearen garaiaz) eta galdutako subirotasunaz kontra historikoa dugu. Bertan, gorabehera historiko-politikoekin batera, emakume-erreginak izandako protagonismoa ere aztertzen da; hala nola, Margarita Nafarroakoarena, Joana Albretekoarena eta Margarita Valoiskoarena. Nafarroa, orduan, Errenazimentuko gunerik gailenetako bat zen, baina kolonialismo espainiarrak eta frantsesak, Aitasantutzarekin batera, indarrez eragotzi zion Europako lehen Estatu modernoak izateko zeukan aukera. Jon Oria Lizarrako idazle jakintsuak (bost hizkuntza eta hiru titulazio eta Tesia Ingalaterran) Nafarroako gure historiaren denboraldi hori berreraikitzen du.

Beraz, orain badugu aukera bere kontakizun erakargarri hori euskaraz irakurtzeko, eta, bide batez, ezkutatu dizkiguten Euskal Herriko historiaren bazterrak, gure oroimen kolektiboaren oinarri direnak, ezagutzera emateko.

GAIK

ARGITALDARIA

CHATTERING -SOLASEAN-

(INGELES - EUSKARA - GAZTELANIA)

CHATTERING-SOLASEAN

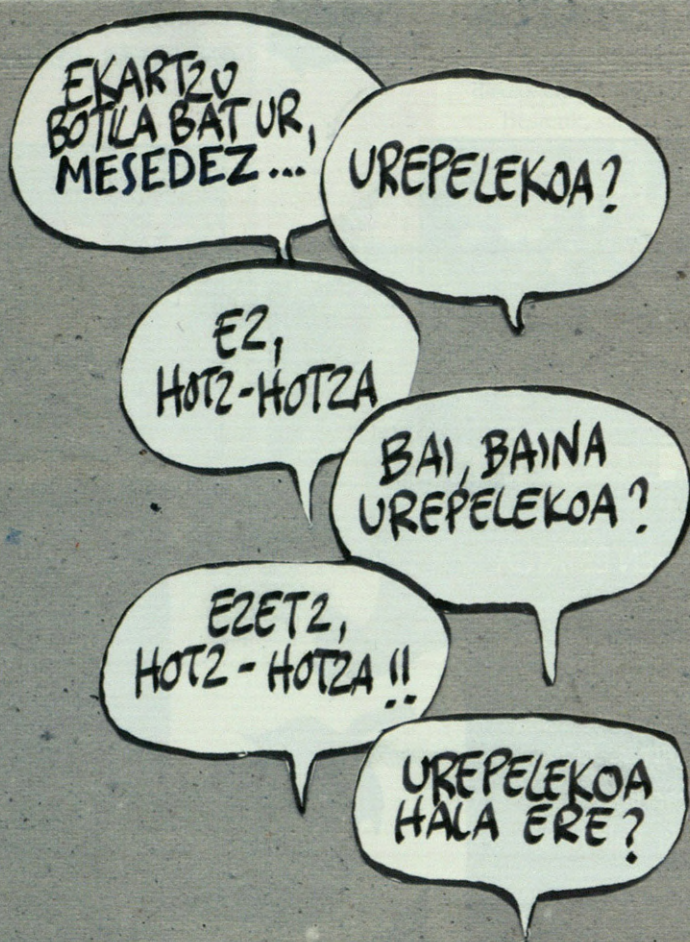
Adar-jotze galanta, hi!; Ezta burutik jota ere!; Kaka-mokordo tzarra halakoa!; Goiko ganbara zulatua du horrek!... Gauza izango al zinake horrelako esamoldeak ingelesez esateko?

Ez? Bada liburu liburu honek horrelakoak ikasteko aukera ematen dizu, eta, agian ere, euskaraz ezagutzen ez dituzun beste hainbat. Izan ere, bertan biltzen dira eguneroko esamoldeak, hainbat egoeratan eta bost zatitan ordenatuta: adimen-egoerak eta emozioak, adiskidetzako sentimenduak, kontrako sentimenduak, buru-jarduerak eta ekintzako hizkera. Euskal Herrian, lehenengo aldiz plazaratzen den euskara/ingeleza hiztegi erabilgarri hau ingeleza ikasten/irakasten ari direnei egina dago, eta erregistro desberdinak biltzen ditu: jasoa, arrunta, lagunarte

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Liburua aurkitzen ez baduzu guri eskatu, postako gasturik gabe bidaliko dizugu.

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jjak@facilnet.es

Haurrentzako

ipuin bilduma

1 Nemesioren itzala
Pako Aristi
Jokin Larrea

2 Zuk-Zuk jaunaren alfabeto berria
Bernardo Atxaga
Mikel Valverde

3 Zazpigarrena eta azkena
Patxi Zubizarreta
Jokin Mitxelena

4 Amona basoan galdu zenekoa
Arantxa Iturbe
Elena Odriozola

5 Ni ez noa berriz Lourdesera
Joxemari Iturralde
Iñaki Martiarena, "Mattin"

6 Marina
Mariasun Landa
Asun Balzola

7 Graak!
Anjel Lertxundi
Antton Olariaga

8 Mixi marrau
Jesus Mari Olaizola, "Txiliku"
Jon Zabaleta

9 Omar dendaria
Harkaitz Cano
Antton Olariaga

10 Txori kantariak poeta hegalariaik
Hainbat poetaren testuak
Elena Odriozolaren poema grafikoa

Ipuin guztiak gordetzeko,
ZUMETAK ilustratutako
kurtxa hau opari

Urriaren 11tik aurrera
asteburu oro ipuin bat

+3€

LAGUNTZAILEAK

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

Gipuzkoako Foru Aldundia
Gobierno de Euzkadi Hegoa

ERAGILEA

Euskaldunok behar dugun **berria**

Euskal pilota, larrua harriaren kontra

Julio Medemen azken pelikula, gonbidapen batekin hasten da, elkarrizketarako gonbidapenarekin, eta hori bera da artikulua honen xedea. Filmaren aurkezpenean Medemek gauza bat azpimarratu nahi izan zuen: bere hizkuntza, hizkuntza propioa eta zinematografikoa. Julio Medemek ez digu bere pelikula honen bidez hitz egiten, ez digu hitz egin nahi, zinearen lengoaiaren bidez azaltzen zaigu eta "ikus-entzunezko diskurtso" horretan "sartu" nahi gaitu. Pelikularen hizkuntzan sar gaitezen, eta bere mezua jaso eta azter dezagun. Medemek bide bat eskaintzen digu; berak hain kuttunak dituen metafora bisualak.

Ezer baino lehen, Medemen ausardia azpimarratu beharrean gaude. Lehen aurkezpena Donostiako Zinemaldian egin zuen. Etxean jotzen zuen eta bere hitzak guztiz garbiak izan ziren. Gero Euskal Zinearen Egunean ere hartu zuen parte, giroa are etxeagoan, eta han ere berdin-berdin. Hurrengo astean, berriz, ikusmin handiko aurkezpena egin zuen Madrilen, eta han ausartagoa izan zen, bere lana defendituz. Argi dago lan profesional itzela egin duela eta guztien aurrean defendituko duela. Argi dago ideia argiak dauzkala eta berdin-berdin aurkeztu dituela Donostian, Madrilen eta Bartzelonan, berdin ETBn, Antena 3n eta Espainiako TVEn.

Baina ez da hori artikulua honen gaia, baizik eta pelikula ikusterakoan, eta gehienetan ikusi gabe ere, sortu diren iskanbilak. Medemen erreakzioa lasaitasunez beteta etorri da, pelikula ikustea eskatu du, eta horrekin batera bere intuizio bat azaldu digu, hau da, batzuek akaso ez dute filma honetan parte hartu nahi izan, gero beraiek falta zirela esan ahal izateko. Baina, hala eta guztiz ere, ez dago horretan gakoa, film hau beste gauza bat delako eta berez ez duelako inoren faltarik. Egia da politikariak eta intelektualak ikusten ditugunean, normalean ez ditugula "ikusten"; irakurri edo entzun egiten diegu, hitzen hizkuntzan geratzen gara. Medemek, berriz, hitzak entzuteaz gain, ikustea ere eskatzen digu, alegia, musika, irudiak... ikustea. Horretarako egin baititu 70 elkarrizketa, horretarako bilatu ditu Orson Wellsek Euskal Herriari buruz egindako perlatu, horretarako egin baitu hegan "Lau Haizeetara", eta herri kirole-

ALBERTO ELORRIAGA

tako irudiak bilatu, eta pilota joko guztiak grabatu, eta maisu lan batean erabili dituzte musikan maisua den Mikel Laboaren kantak... Hori guztia zinea, letra handiz, idazteko. Eta horrela hizkuntza aberatsago bat eskaintzen digu. Orain horrek ahalegin bat eskatzen digu guri, esfortzu berezi bat, berak bere pelikula biribiltzeko egindako ahaleginaren parekoa. Eta benetan merezi du, berak dioen bezala, begi garbiekin begiratzea eta hausnartzea.

Ikusi gabe begiratzeagatik sortu da iskanbila. Batzuek, kronometroa eskuan, ikusi gabe entzun dute pelikula hau. Argudioak segundotan kontatu dituzte, eta, erlojuari begira egoteagatik, pelikula bat galdu dute. Zer esanik ez, ikusi baino lehen hitz egiten hasi direnek. Bestalde, hitz egiten baino gehiago, kritikak jardun dutela esan dezakegu, ez baitu inork ezer positiborik aipatu, iritzi guztiak negatiboak izan baitira. Egileari, bere pelikulari eta parte hartutako guztiei eman diete egurra; Medemen iragan guztia jarri dute kolokan, eta, sinestea zaila baldin bada ere, azkeneko marka ezarri dute, hau da, "Lucía y el sexo" pelikularengatik TVERi kobratutako dirua bueltatzea eskatu diote Medemi. Ez dira konturatzen zer nolako "mesedea" egin dioten Julio Medemen film berri honi, zer nolako promozioa "Euskal pilota"ri. Ez dakite zenbat jende jarri duten pelikula ikusteko irrikan. Honezkerok hasiko ziren pentsatzen, hainbatean bezala, "hobe isilik egon". Izan ere, ahoa irekitzen duten bakoitzean sala oso bat betetzen da pelikula ikusteko.

Orain denon esku dago Medemen lana, zine guztietan daukagu, datorren urtean DVDa, liburu eta telebistarako serie bat izango den lan hau ikusteko. Eta eskaintza honen aurrean, gauza bat iruditzen zaizkit azpimarratu behar dela beste guztien gainetik: pelikula hau ikusteko da, begiratze, eta elkarrizketarako gonbidapen zuzena ere bada. Ezinezkoa da ikusi ondoren isilik geratzea. Hori da Medemen lorpena: berak gonbidapena egin eta guk onartzea, begietatik jasotzen dugunaz hitz egitea, zinearen benetako hizkuntza zer den ohartzea. "Euskal pilota. Larrua harriaren kontra" zine hutsa da, eta elkarrizketa gogoia pizten digu. Ez hutsik egin, beraz... eta ez joan bakarrik! ■

Pelikula hau
ikusteko da,
begiratze, eta
elkarrizketarako
gonbidapen zuzena
ere bada. Ezinezkoa
da ikusi ondoren
isilik geratzea.
Hori da
Julio Medemen
lorpena

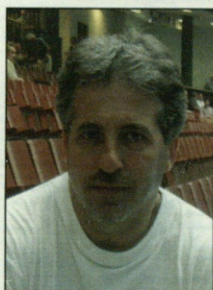
Koldo Aldalur

KAZETARIA

Aizkorarenak egin du

Ikusi nahi ez duenak, itsu, ez du ikusiko baina aizkorarenak egin du. Alea jacta est esango luke bere burua letratutzat duenak eta arrazoi faltarik ez. Uste hutsa balitz gaitzerdi. Hilaren 5ean jokatu zen Etxarrin Euskadiko maila nagusiko aizkolarari kanporaketa eta partehartzaileen adinari begiratu eta gero etorkizunari itxaropentsu so egitea zaila da. Batez bestekoa, heldu gabe, baina ia berrogeita bat urte. Azurmendik musean nahi ditugunak: hogeita hamaika, buelta horretan Txapartegi eta Lopez-Azpilikueta. Egungo txapeldunak, Nazabal etxarriarrak, hiru gehiago, Mugertzak, Larretxeak, Peñak, Jaunarenak, Barberenak eta Olsagastik berrogei aspalditxo beteak eta Miel Mindegia handiak berrogeita hamalau. Eta hau okerreina balitz sikiera! Atzetik ez dator ia ezer. Fausto Mugertza mutrikuarrak ditu dotore hezitako pare bat mutiko etxean. Saralegitarrek ere badute itxaropenik besteak beste Nartxi zenaren semeekin. Beste bakarren bat badabil erdi ezkutuan baina ez dago besterik. Arria gazteak txikitu beharko lituzke askoren ustez gainontzeko denak baina badela erakusten ez duen bitartean Santo Tomas bezala dabil aizkolzalea. Eta beterano koadrila honek aizkora uzten duenean zer? Azpeitiko zezen plazari buruzko atera berria den liburuari esker gogoratuko ditugu aizkol jokoen pasadizoak, izandako txapeldunak, egindako balentriak.

Egoera honen arrazoiak sustrai ekonomikoak du. Ezinezkoa da gazte batentzat kirol hone-tan aurrera egitea eta ez bakarrik aizkorak

INIGO AZKONA

«

**Eta beterano koadrila
honek aizkora uzten
duenean zer?
Azpeitiko zezen
plazari buruzko
atera berria den
liburuari esker
gogoratuko ditugu
aizkol jokoen
pasadizoak, izandako
txapeldunak,
egindako balentriak**

»

oso garesti daudelako egurraren prezioa ikaragarria delako baizik. Egun, kamioikada bat pago dentistarengana joatea bezain garesti dago: hiru mila eurotik gora seguru eta maila dezente xamarra izateko kamioikada asko etxeratu eta moztu behar dira. Beraz zulo honetatik ateratzeko ekologistak poztuko lituzkeen pausoa eman beharko da hasteko. Pagoak bota beharrean gero plazan txukuntxukun jartzeko pinua bota dezatela. Hau ez da izango egun plazarik-plaza gehienbat dabiltzan aizkolariek hartutako erabakia. Pagoaren goxoa edo euste puntu hori dute gustuko batetik, eta ditxosozko ohitura kontua bestetik, erabakia, hartzekotan, goitik hartu beharko da. Hurrengo txapelketa ofizialetan insignisak plazara. Eta eskerrak Besagain enpresa egiten ari den lanari. Luis Mari Bengoa patroï dutela ohituren olatu nahastuan ontzi galdutzat jo zitekeena lehorrera hurbildu dute. Negu parteari berebiziko poza ekarri dion Urrezko Aizkora banaka eta binaka antolatu dituzte eta dagoeneko ez du zaleak apustu handien beharrik aizkol jokoz gozatzeko.

Errealitatea den moduan ikusteko muino batera igotzea proposatu zigun jakintsu zaharrak. Aspaldian aizkolaria plazan lanean ari direla goiko jarlekuetan kokatuz gero txapela hainbat eta ile zuri dezentetik ikus daiteke. Ez da seinale ederra etorkizun oparoa izan nahi duen gure kulturaren parte den kirolarentzat. Hil kanpaiak jo du.

**gure
arteak
euskaraz**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

LUPURKIN
Paula Kasares

HIZKUNTZ ESKUBIDEEN BEHATOKIKO ZUZENDARIA

Frantziatik, ipar gorria?

A

urreko irailaren 26an "Le journal du Pays Basque" k biloa laztarazteko moduko lerroburuaz agertu zuen III. Inkesta Soziolinguistikoa Lapurdin, Nafarroa Beherean eta Zuberoan jasotako datuek erakusten duten egoera: "L'euskara agonise", euskara hilzorian. Ez da lehenbiziko aldia, ikerketa batek Iparraldeko euskararen egoera latza- ren argi gorriak pizten dituen: 1996an Europaren Batasunak sustaturiko *Eurosomaic* proiektuak, bai eta UNESCOk 1996 eta 2001ean egindako desagertzeko arriskuan dauden munduko hizkuntzen bi atlesek ere, euskara Frantziako Estatuan bizirik irauteko ia aukerarik gabeko hizkuntza gisa jaso zuten.

Izan ere, Iparraldean bizi diren 55.000 bat euskal hiztunek (populazioaren %24,7k) ez dute inolako babesik, ez eta euskarak ezein *status* juridikorik ere, Frantziako Administrazioetik. Hizkuntz eskubideen errekonozimendurik ezak luzera ekarri duen ondorioa norbanakoen hizkuntz eskubideen urraketan kasu puntualak baino latzagoa da: mendeetako baztertze ofizial horrek euskara bera, bai eta haren hizkuntz komunitatearen biziraupen soziokulturala ere, arrisku bizian jarri ditu. Egun, Iparraldean hizkuntz komunitatearen zati handi bat adinduek osatua da eta gazteen artean euskararen galera tasa handiak daude: 65 urte baino zaharragoen %35,5 euskaldunak dira, baina 16 eta 24 urte bitartekoen %12,2 baino ez. Azken hamar urteotan 14.500 euskal hiztun gutxiago daude eta, gauzak horrela, hurrengo urteetan euskaldunen kopuruak ttipiagotzen jarraituko du.

Baina Frantziak ez du horren aitzinean orain artiokeo jarrera aldatu. Hautatutako integrazio errepublikarra, Baxoken hitzetan, "oroiz gainetik linguistikoa" izan da eta

MIKEL SAIZ

egun, frantsesa ez beste hizkuntzazko jatorrizko hiztun elebakarrik ez egotea XVI. mendean hasi zen xede politiko baten ondorio zuzentzat jo behar dugu. 1992an, Frantziak Konstituzioaren 2. artikulua aldatu zuen "le français est la langue de la République" esaldia sartzeko, eta artikulua horretan berean berdintasun printzipioa aldarrikatzen badu ere, frantsesa ez beste hizkuntzei ez zaie ezein lege babesik ematen. Haien erabileraren tolerantzia (ez osoa) baino ez dago. Frantziak ez die bere baitako hizkuntz komunitateei haien biziraupena bermatzen, alderantziz ere, irauteko ezinbertzeko eremua -eskola- ukatu egiten die. Oroitzekoa da, adibidez, 2002an, *Conseil d'État*ek eremu publikoko eskoletan murgiltze bidezko hiz-

kuntza erregionalen irakaskuntza elebiduna debekatu zuela.

Baina Iparraldeko euskal hiztunen eskubideen urraketak ez dira legez kontrakoak, ez baitoaz Frantziako legeek aitortutako ezein eskubideren kontra; baina gutxiengoaren oinarritzko eskubideen nazioarteko estandar guttien aurka jotzen dute. Izan ere, 2001eko abenduan, Nazio Batuen Erakundearen Eskubide Sozial Ekonomiko eta Kulturalen Batzordeak Frantziari haren baitako gutxiengoaren eskubideei dagokienez nazioarteko gutxienezko estandarrek betetzeko gomendioa egin zion eta, horrekin batera, erregio zein gutxiengo hizkuntza eta kulturak bizirauteko eginahalak gehitzeko eta hizkuntza horiek irakatsi eta irakaskuntzako hizkuntza izan daitezela neurriak har zitzala.

Batzordeak erran zuenez, Frantziako errepublikak hiritarren berdintasuna ustez lege bermatzeak eta herritar oro berdinak direla adierazteak ez du erran nahi "gutxiengoek izateko eskubiderik ez dutenik".

Izan ere, egun, Europar paradoxa handia dugu: Europako Batasunean sartu nahi duten estatuei gutxiengoaren eskubideen

Izan ere, egun, Europar paradoxa handia dugu: Europako Batasunean sartu nahi duten estatuei gutxiengoaren eskubideen babeserako nazioarteko estandarrek betetzea eskatzen zaien bitartean, Batasuneko kide osoa den Frantziak bere gutxiengo nazionalen eskubide kulturei bidez ez emateko jarrera irmoan segitzen du

babeserako nazioarteko estandarrak betetzea eskatzen zaien bitartean, Batasuneko kide osoa den Frantziak bere gutxiengo nazionalen eskubide kulturalai bide ez emateko jarraira irmoan segitzen du.

Iparaldeko euskal hiztunen eskubideen urraketak ez dira legez kontrakoak, ez baitoaz Frantziako legeek aitortutako ezein eskubideren kontra; baina gutxiengoaren oinarritzko eskubideen nazioarteko estandar guztien aurka jotzen dute

Lehenago lepoko buru, joan den urriaren 4an, Frantziako Hizkuntza Gutxituen I. Jardunaldiak antolatu ziren Parisen eta Jean-Jacques Aillagon Kultura eta Komunikazio ministroak azaldu zuenez, Gobernuak ez du inolako asmorik Konstituzioaren 2. artikulua aldatzeko eta, bertako hizkuntza gutxituen *status* eta babes ofizialaren eskaeren aitzinean, errealtatea nahasi eta konponbidea zaildu baizik ez zuen egin Estatuaren lurraldean mintzatzen diren hizkuntza guztiak zaku berean sartuz: altsaziera, korsikera, euskara, katalana, bretoiera eta okzitania ez ezik, berber edo tamazight, arabiera, aramiera, romaniera, yidishera eta bertako hizkuntz komunitate historikoak ez diren hizkuntza guztiak. Halako anabasan ofizialtasunez solastea erokeria da. Berehalako babes ofizialik ez da lortuko, garbi da, baina Bernard Cerquiglyanyk, ministroaren ordezkariak, aitortu bezala, Frantziako hizkuntzak zuzenbide positiboan agertzea bai.

Berriki, Eusko Jaurilaritzarekin hitzarmena sinatuta, ez dakigu zer haize berri helduko den Iparraldera Parisetik, abian den deszentralizazio prozesuan euskal hizkuntz komunitatearendako benetako babesa eta herritarren eskubideen zinezko bermea edo, itxurazko onarpen ofizial baten itzalpean, laxokeriaz eta eraginkortasunik gabe, galbi-dean jarri den hizkuntz komunitatearen geroa bermatzen ez duen erdua. Ez dakigu ipar gorriak euskarari gogor jotzen segituko ote dion Frantziatik edo haize-kerri berria mugituko ote den hizkuntzak behar duen arnasa emateko. ■

TXANDAN
Aingeru Epaltza

Bigarren ikustaldian

Julio Medemen lana ikusi duen batekin baino gehiagorekin sendotu dut irudipen hau: zinemagile donostiarraren *frontoian* agertzen diren pertsonaia ugarietan, (gure) politikariak dira, oro har, filmak irauten duen bi orduetan, imajinarik txarrena ematen dutenak. Herritar arruntek, kulturgileek, gatazka delako horren biktima edo pairatzaileek beren minaren edota beren ametsen berri ematen dute. Politikaren profesionalen arteko gehienak, berriaz, nazkatzeraino aditu ditugun diskurtsoak errepikatzen dizkigute, prentsaurrekoaren sindromeak jota. Badira salbuespen batzuk; kasu gehienetan gutiengo dira beren alderdietan.

Muntaketa maltzur baten emaitza ote? Baliteke Medem hain mutiko zintzoa ez izatea, baina orain arte inori ez diogu protesta hitzik entzun frontoiaren egileak bakoitzari grabatutako elkarrizketatik zintarako hautatu duen puskatza labur eta testuinguruz gabetua dela kausa. Beharbada, horiek ere etorriko dira, bigarren ikustaldiari ekiten diotenean. Baldin eta bigarren ikustaldirik bada. Luzemetraian zehar PPK eta bere ingurukoek biltzen duten egurrak poztuta eta puztuta Victoria Eugenia txalo jo zion bat baino gehiago ez da, nonbait, oraino oharu beraiek ere hartzen duten makilaldi latzaz. Bertze posibilitate bat: guztiz lotsaturik, isiltasuna hobetsi izana. Brunete mediatikoak manipulaturiko madrildar horiek ez dira dokumental honetan zer ikasia duten bakarrak. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Cuevas

Espainol enpresaburuen sindikatuko nagusiak, xefak, Aznarri emandako aholkuan hordagoa jo du. Egunkariak, irratia, aldizkaria itxi eta Batasuna alderdia bortxaz eta modu nazkagarrian ilegalizatu ondorengo kalma txitxa ikusita, autonomia bera ere era berean suntsitu dezakeela esan dio, Moncloako maizterrak orain artean hemen lortutako gutzia hankaz gora emateko animuak eta bibak beharko balitu bezala. Ez dut nik bere curriculumaren berri. Baina bere adina kontuan hartuz gero, lantokiak kuartelak eta langileak soldaduak balira bezala tratatzen zituen haietakoa dela ondoriozta dezaket. Langileak kanporatzea errekonbertsioa, eta grebak ekonomia sozialaren aurkako erasotzat jotzen zituen haietakoa. Bere bulegoa kobazulo, izena ere halakoa baitu honek zuloa hitzarekin uztartzekoa alegia, lantokiko gainean izango zuen ezarria, kuarteletako arkitekturari jarraiki tailerrak larre bazkak eta langileak ardiak bailiran zelatatze-ko. Bat bakarra eta bera. Handia. Eta ahal balitz, berea eta bere kideena. Hola irudikatzen du bere Espainia. Eta ardiak ez garenekin zer egin dute arazo. Gaur bertan beste hogeita hamabost bat atxilotuta. Eta Espainia aldean txaloak. Eta etxean? ■

gara.net

Euskararen geroaz eztabaida egiteko unea

Mikel Ivastorza

(...)Bistan da Euskal Herria zatituta dagoela eta horixe da hain zuzen euskara garatu, normaldu eta euskal komunitatea trinkotu eta kontzientziazteko zauri larriena. Lege aldetik zatituta, euskarak hainbat egoera juridiko du, batzuetan herritarroei eskubide batzuk aitortuta, beste batzutan hori ere ez. Baina funtsean inposaketa orokorra bizi dugu: espainola eta frantsesa ezagutzea derrigorrezkoa da eta horiek erabiltzeko ez dago inolako arazorik edonon eta edozein unetan; euskara berriz aukera bat da (ahal denean betiere) eta berau erabiltzeko amaigabeko oztopoak ditugu, edonon eta edozein momentuan. Eta zergatik gertatzen da hori? Bada espainiar eta frantziar legeen mende gaudelako eta eurek dutelako hizkuntzen auzian erabakitzeke ahalmena. Bi konstituzio ezartzen zaizkigu eta

horiek dira herri honetan agintari. Horren azpian daude EAeko Euskararen Legea eta Nafarroa Garaiako «Vascuencearen» Legea. Atera kontuak.

Egoera honek hizkuntza politika bakarra ez izatea eragiten du. Horra hori beste gakoa (...).

OSTIELA!

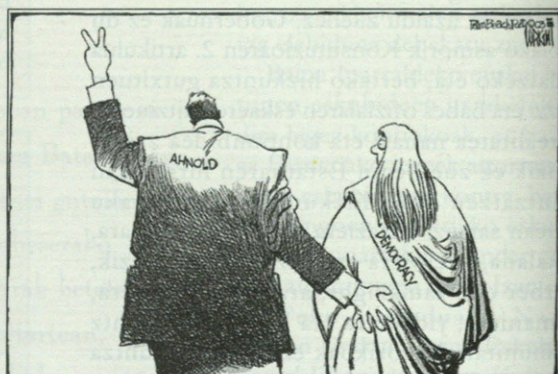
Alizia Stürtzeri egindako elkarrizketa

"Hezkuntza, ez dute guk ulertzen genuen bezala, jendea kritikoki formatzeko planteatu, baizik eta lanerako tresnak formatzeko (...) Asmoa ez da hiritar libreak edo kritikoak formatzearena, beste plan batzuk dituzte, patronalarekin erabateko lotura dutenak (...) Zuk seme-alabak eskolara edo ikastolara bidaltzen dituzunean pentsatzen ari zara heldua denean lan bat aurkitu behar duela eta lan hori aurkitzeko zer egin behar den (...) Informatikari ematen zaio batez ere lehen mailako garrantzia, azken finean progresoari, edo patronalarentzat tresna prestatua izateari".

◆ **Boligan Angel, Mexikoko "El Universal" egunkarian.**

◆ **Wright Don, AEBetako "The Palm Beach Post" egunkarian.**

-Arnold.
-Demokrazia.

www.kaixo.com
internet

Etienne Salaberry
Ehun urte dira
apaiz eta filosofoa
sortu zela

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*
❑ *Ikuskizunen agenda*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Nagoen lekutik
Iraila,
aldaketa garaia

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Felix Gonzalez Petite

Antzerkiaren Lekuko zuzena

Euskal antzerkiak azken berrogeita hamar urteetan jasan duen metamorfosiaren testigu da Felix Gonzalez Petite. Gasteizen jaio zen 1941ean eta berrogei urtez aktiboki parte hartu du zenbait antzerki egitasmotan. Denok talde esanguratsuaren sortzaile izan zen, eta Gasteizko Nazioarteko Antzerki jaialdiaren programatzaile izan da 25 urtez. Bere osasunak bakarrik lortu du aktore, zuzendari, idazle, ekoizle eta programatzaile hau geldiaraztea. Bere etxean jardun dugu hizketan iraganaz, orainaz, eta noski, etorkizunaz.

Zine kritikak egiten zenituen aktore izatea erabaki zenuenean...

Hala da. 18 urte nituela zine kritika egiten hasi nintzen. Horretan nobilela aktore lanak asko erakartzen ninduela konturatu nintzen. Ondoren Madril eta Bartzelonara joan, eta bertan, antzerkiko jende asko ezagutu nuen, oso jende interesgarria. Oroitzen dut Adolfo Marsillachi ordezkapen bat egitea ere egokitu zitzaidala, "Marat-Sade" ezagun hura egiteko. Madrilen Los Galiardos taldearekin topo egin nuen gero, garai haietan Madrilen antzerki munduan asko mugitzen zen taldearekin.

Baina Gasteizera itzultzea erabaki zenuen. Zerekin egin zenuen topo?

Hemen antzerkirik ez zegoela konturatu nin-

"La serva padrona" operan agertu zen azken aldiz Petite aktore gisa joan den urtarrilean. Egun, bere osasun egoerak antzerki mundutik aldendu du.

"Antzezlan makal asko da, antzerkiaren kalt

tzen. Beraz, talde bat sortzea erabaki genuen lagun batzuen artean. Hasieran Manuel Iradier Ganbarako Antzerki taldea izan ginen, gero Diputazioaren Kultura sailera pasa ginen La Farandula izenarekin. 1976.ean, berriz, talde profesionala zen Denok kooperatiba fundatu genuen. Lau urte pasa nituen talde harekin errepide malapartatuetan barrena. Gero gelditzea erabaki nuen eta zuzendari eta idazle lane-tan murgildu nintzen.

1967tik antzerkian zabilta. Nola oroitzen duzu diktadura garaia?

Oro har gizarte osoa pairatzen ari zen egoeraz gain, guk bagenuen beste oztopo bat: Informazio eta Turismo Ministerioa, zentsura alegia. Zentsura saihesteko hainbat trikimailu erabili behar izaten genituen. Oroitzen dut "Derecha, ¡ar!" (Eskuina, ar!) izeneko lan bat

AINARA
GURRUTXAGA
Argazkiak: Joseba Olalde

"Nire iritziz talde gehiegi dago, eta noski, ez dago maila oneko hainbeste eszenografo, aktore, tekniko edo zuzendaririk"

idatzi nuela, eta azkenean "Nacimos un poco cojitos" (Herren xamar jaio ginen) izenarekin estreinatu behar izan genuela. Taldeko aktore batek sinatu zuen, zentsurak nik idatzitako hura goitik behera debekatu baitzuen. Behin lanaren muntaia eginda, antzokian zentsorerik ez bazegoen, antzezlanak jatorrizko moduan egiten genuen eta bestela, moldaketekin.

Zentsura saihesteko moduak baziren beraz...

Batzuk, gainera, nahiko xelebreak. Gasteizen denbora batez delegatu izan zenari, esaterako, hainbat ginebra ordaindu behar izaten nizkion, eta azkenean edozein gauza sinatzen zuen. Haren erruz sosik gabe ibiltzen nintzen garai hartan! Baina egia esan, arriskutsua zen, antzokiko enkargatuak zerbait arraroa sumatzen bazuen, berehala sekulako iskanbila sortu baitzitekeen.

Oztopoak oztopo, salaketa-antzerkiak indar handia zuen garai haietan, ez da hala?

Bai. "Antzerki independente" deitzen zitzaion orduan. Orain, distantziatik so eginda, konturatzaren naiz askotan ez zela antzerkia ere, erregimenaren kontrako panfleto iraultzaileak izaten baitziren gehienetan. Kasu batzuetan estetika ere lantzen zen, baina gehienetan konturik gabe botatzen ziren testuak.

Eta zer gertatu zen Franco hil zenean?

Diktadura amaitu eta trantsizio garaian sartzerakoan talde askok hondo jo zuen, eta beste askok erroetatik aldatu behar izan genuen lan egiteko modua. Jada kalean libreki esan zitezkeen gaiak antzokietan ukitzeak ez zuen zentzurik. Konturatu ginen bazirela beste hainbat gai oraindik ere tabu zirenak, eta antzerkian landu zitezkeenak. Askok izugarritzko aldaketa egin behar izan genuen, batez ere formetan.

Ikusleak ere aldatu egin al ziren?

Bai, antzerkiaren kalterako. Diktadura garaian jende askok errebindikazio politikorako gune zelako jotzen zuen antzokietara, ez antzerkia ikusteagatik. Garai haietan ikusle asko galdu genituen. Horregatik gure borroka ikusle haiek antzerkiak oraindik ere zeresanik bazuela kontentitzea izan zen, gizartea hobe ezagutzeko eta aldatzeko tresna egokia zela, alegia. Borroka hura oso gogorra izan zen.

Antzerkiaz bizitzea zaila dela diote. Zuk ere garai beltzak ezagutu al dituzu?

Bai noski. Gauzak asko aldatu dira antzerkiaren mun-

duan. Gaur egun hiri guztiek eta herri askok dute antzoki bat. Beraz, zabalik mantentzeko antzerki lanen beharra dute. 90eko hamarkada arte, ordea, ez zegoen ia antzokirik hemen inguruan, eta hortaz, ez zegoen taldeen halako beharrik. Baziren talde batzuk sekulako booma bizi eta urte osorako lana izaten zutenak, eta beste batzuk, aldiz, azken lanarekin arrakastarik izan ez, eta miseria gorrian hiltzen ziren. Askok horregatik ikuskizun berriak sortu behar izaten zituzten haurrentzat korrika eta presa, ondo edo gaizki zegoen kontuan hartu gabe. Gu ez ginen horretara iritsi, baina nahiko garai larriak pasa genituen.

Denok talde haren fruitu da egun Gasteizen dagoen Arte Eszenikoen Tailerra.

Denok, euskal antzerkiaren historiako tximista

Denok antzerki ekoizpen kooperatiba Felix Petitek sortu zuen 1976an. Euren xedeak askotarikoak ziren, antzerki egonkor bat sortzeaz gain, antzerkiari buruzko irakaskuntza, informazioa eta liburuen edizioa bultzatu nahi baitzituzten. Gasteizen zuten egoitza eta 20 bat profesional aritu ziren bertan lanean. "El Público" aldizkaria ere sortu zuten. Hainbat lan eszenaratu zituzten baina Francisco Nievaren "El rayo colgado"ri esker (Tximista eskegia) lortu zuten arrakasta bai Euskal Herrian eta baita Europako zenbait herrialdeetan ere. Sari andana jaso zuten lan harengatik. Antzerkia egiteko modu berri-tzailea ekarri zuten euskal eszenara, orduan abangoardia-koak ziren proposamenekin. Taldea 80ko hamarkada hasieran desagertu zen.

Denok kooperatiba sortu genuenean ez genuen talde arrunt bat sortu nahi. Europako beste lurraldeetan egiten zen moduan, teatro egonkor bat sortu nahi genuen. Teatro egonkor horretan eskola bat zegoen eta bertan ikasleei taldearen filosofia helarazten zitzairen. Era berean, informaziorako gune bat ere bazegoen. Bertan antzerkiari buruzko notiziak bildu eta zabaltzen saiatzen ginen.

Euskal taldeek nahiko oinarri hauskorak dituztela esan ohi da, hala al da?

Herrialde askotan instituzioen diru laguntzen kontuarekin urte gehiago daramate eta finkatuago daude. Gainera jada badute ikusleria finko bat. Hori dela eta, bide berriak bilatzeko eta ikertzeko luxua ere har dezakete. Guk hori oraindik lortzeko baliabiderik ez dugu.

Baina, lan txukunak aurkezten al dira?

Denetarik dago. Taldeek gorabehera handiak izaten dituzte. Tanttaka edo Ur bezalako taldeak, adibidez, Espainiako Estatuen inbidia izan dira, baina ez dira guztiz sendotu. Ur taldea hortxe ibili da kili-kolo eta Tanttaka azken boladan talde lanari baino ekoizpenari begira dago. Nire iritzirako talde gehiegi dago, eta noski, ez dago maila oneko hainbeste eszenografo, aktore, tekniko edo zuzendaririk. Horrela sortzen dira antzezlan makalak. Jende askok antzerkiera gehiago ez itzultzea erabakitzen du askotan eta hori txarra da guztiontzat. Antzerkiarentzat heriotza da.

Zure lanagatik errekonozimendu ugari jaso duzu azkenaldian. Txema Zubia Antzerkiaren Lagunen Elkarteak zure ibilbidea saritu zuen eta Euskal Aktoreen Batasunak ere saria eman dizu aurret. Pozik?

Oso. Izan ere, batzuetan, etsipenak jota, hainbeste urtetan egindako lanak zerbaitetarako balio izan duen galdetzen diot nire buruari. Beste lan bat hautatu izan banu gaur osasun hobe izango nuke, eta poltsikoan zulo txikiagoa. Baina, tira, halako sariak ematen dizkidatenean urte hauetako lanak zerbaitetarako balio izan duela sinesten dut. Oso harro sentiarazten nau horrek.

Zerekin egiten duzu orain amets?

Badakit osasunez ez naizela guztiz ongi inoiz egongo, baina maila onargarri bat lortzea gustatuko litzaideke, gauzak egiten jarraitu ahal izateko. Antzerkia idazteko eta zuzentzeko gogoia daukat. Duela gutxi konfiantza gehiegi hartuta pasa egin nintzen eta sekulako kolpea eman zidan gorputzak. Horregatik zuhurra izan nahi dut. ■

Heleta, Etienne Salaberriren sortetia.

PENTSAMENDUA

1903ko otsailean jaio eta 1981eko uztailan zendu zen Etienne Salaberri; ehun urte bete dira sortu zela.

Bere mendeurrenaren karietara Heletan omendua izanen da. Apaiz eta filosofo honek pentsamendua landu zuen. Kazetaritza lanak "Herria" kazetan idatzi zituen, 1945etik 1981era; mila artikulutik goiti.

"Herria"ko arima izan zen Piarres Lafitte apaiza eta idazlearen (1901-1985) ondoan aritu zen. "Ene Sinestea" eta "Beñat adiskidea agur!" saioak idatzi zituen, bestalde. Bere obra aztertu dutenen hitzetan, Salaberriek filosofia, zeregin erlijioso-teologiko, apostoliko eta moralizat eduki zuen. Psikopatia bat jasan ondoren, Baionako ospitalean zegoela, leihotik begira, zorabioak itsuturik jauzi egin eta hil zen.

Etienne Salaberri (1903-1981)

Euskal eta frantses gogoak behatzeko miraila

NAFARROA BEHEREKO Heleta herrian sortu zen Etienne Salaberri; Garrate auzoko Garra etxaldean. Hiru haurrideen arteko gizasemea zen. Primua edo maiorazkoa berriz zegokion, hots, etxeko segida hartzea; alta, apaizgoaren bidea hautatu zuen. Lehen ikas-

MIKEL
ASURMENDI

ketak (1909-1915) bere jaioterrian burutu zituen, Frantziako Estatuaren eskola laikoan. Etienne Salaberriek berak horrela idatzi zuen hari buruz: "Jainkoaren ordezkari Estatu goraitzen zuen eskola". Salaberri frantses nazionalismoan hezia izan zen, beraz.

Etienne Salaberriren sortetxe
eraberritua: Garra.

1915etik 1923ra, Belokeko apaiztegiaren ikasi zuen. Bertako irakaslearen heziketa arrunt frantsesa jaso zuen ere Beloken. 1923tik 1929ra, Baionako seminario eraiki berriaren ikasi zuen, armadan eman zituen hemezortzi hilabetetan izan ezik. Ondoren, II. Mundu Gerran borrokatu zen, baita bost urtez (1939-1940) preso egon ere; Stalag kontzentrazio-esparruan, Alemaniako Mühhlberg an der Elbe-n. Soldadutzan eta gerra handian Frantziaren -eta frantses espirituaren- alde jardun behar izateak euskal gogoia ernarazi zion, nolabait. Hona, adibide gisa, bere egunerokoan idatzi zituenak: "Stalag-ean mintzo nintzan errotik eta bakarrik Frantses gisa. Bainan ere Frantziaren alderako amodioaren barnean ari zen ezin erdiz intzirika Euskal-Herriaren amodioa. Bere dorpe guzian eri zen ene frantses nazionalismoa".

Etienne Salaberri ordurako apaiza zen; Heletan eman zuen bere lehen meza, 1929an. Alabaina, hurrengo bi urteetan bere ikasketak Okzitaniako Tolosako Institutu Katolikoan osatu zituen, filosofia lizentziatura erdietsiz. 1931 eta 1939 bitartean filosofia irakasle gisa aritu zen Uztaritzeko San Frantses Xabierkoaren seminarioan.

Enbata eta Jean Louis Davant

Jean Louis Davant zuberotar idazleak 1953an ezagutu zuen Etienne Salaberri, Uztaritzeko kolegioan. Irakaslearen eta ikaslearen arteko diferentzia politikoak begi-bistakoak izanik ere, oroz gainetik, bien arteko harreman ona agertu ohi du Davantek. Konparazioa, beranduago, 1972an, Enbata mugimenduaren burukidea zela, Hegoaldeko iheslarien aldeko manifestazio batean Jean Louis Davant atxilotu zuen polizia, Baionan. "Délit de rebellion" (erreboltari izateagatik) akusaziopean auziperatua izan zen, Simon inspektorea jotzeagatik. Salaberriek Davant militanten politikoaren alde idatzi zuen "Herria"n. Orduko Iparralde eskuindar eta gaullista hartan, Iparralde hagitzen frantsesean, Enbatako kide baten alde azaltzea ez zen gauerdiko ahuntzaren eztula. Salaberriek honela idatzi zuen: "(...) Davant hiltzen ari den Euskal Herriaren aldekoa da, idazle-soldadubata, kazetari konprometitua. Davant ezagutzen dutenek ez dute sinesten Simon inspektorea jo ahal denik". Davantek honela idatzi du "Egan"en Salaberriren ele haiei buruz: "Ez, bizi naizena ez dut holako gorazarrerik gozatu. Aita baten bihotzarekin mintzo zen Etienne Salaberri..."

Mendeurreneko omenaldia

Euskaltzaleen Biltzarra, EKE, Egan (Euskalerriaren Adiskideen Elkarte) eta Heletako herriak hil honetan omenduko dute Etienne Salaberri, Baiona, Uztaritze eta Heletan. Urriaren 22an, 16:30etan, Baionako unibertsitatean, Jean Louis Davant eta Pako Sodupe bere bizitzaz eta kazetaritzari politikoz arituko dira. 24an, Uztaritzen (21:00), Lapurdí aretoan, J. L. Davant, P. Sodupe, Emile Larre eta Kurutxet mahai-inguruan bilduko ditu Pierre Aintzart irakasle eta idazleak.

Urriaren 26an, Heletan gorazarrea egingen zaio: 11:00etan meza nagusia. Ondoren, bere oroitarriari bisita egingen zaio, auzapeza, dantzariak eta bertsolariak lagun. Eguerdian bazkaria, Irigoizaharreta ostatuan. Bazkalondan, Euskaltzaleen Biltzar berrituaren aurkezpena egingen dute Piarres Xarriton eta Edurne Epaltzak eta Etienne Salaberri buruz idatzi diren hiru liburu berrien aurkezpena egingen da.

Pako Sodupe, Joxe Azurmendi, Jean Louis Davant eta Pierre Aintzart idazleek idatzi dute filosofo heletarrari buruz. Kazetaritzaz gain, poesia eta antzerkia ere idatzi zituen Etienne Salaberri. Bere pentsamendua, funtsean eta finean, bere baitan zeraman euskal eta frantses kulturen arteko borrokaren eredu da.

"Ene Sinestea" eta "Beñat adiskide agur!"

Joxe Azurmendi eta Pako Sodupe saioegileek ere idatzi dute Etienne Salaberri buruz, "Egan" aldizkarian. "Herria"n idatzi zuenez gain, bi liburu argitara eman zituen Salaberri: "Ene Sinestea" (1978) eta "Beñat adiskidea agur!" (1981). Joxe Azurmendiren iritziz, euskalduntasuna eta frantsesetasuna bizi behararen arteko korapiloa askatzeko ezintasuna ageri du Salaberriek lehen liburuan: "Frantziak eta Espainiak egin daukute ongi ederra, ekarriz gure arterat beren kultura aipagarria. Bainan Frantziak eta Espainiak egin daukute gaizki gaitza, ez utziz zabaltzerat gure kultura berezia", idatzi zuen Salaberri. Zegamako Joxe Azurmendi filosofoak gutun bidezko harremana izan zuen Heletako filosofoarekin, behin edo bitan baino ez zuten elkar ikusi. Hogei urteko Joxe Azurmendi gaztea haren idatzien miresle izan zen. Orain hari buruzko saio kritikoa egin arren, honela ere idatzi du Azurmendik: "Salaberri eskertu behar zaio, abertzaletasuna kosmobisio global baten barruan pentsatu izatea, filosofo gisa".

Pako Sodupek "Beñat adiskidea agur!" liburua gogora ekarri digu. Heletarrak bertan Giscard d'Estaing eta Mitterrandek hauteskundeetan errandakoez idatziak azpimarratu ditu: "Irudi zaitak iragan dugula ezin gibelareteko pondua. Euskal-herriaren baguna, ixorioaren lokomotibari lotua dela. Galduko dituk anitz borroka partida. Azkena irabaziko. Ikus-ak nolakoa den Euskal Herri-herria ezin ikusia duten politikero zaharren hasarreal". Zorionez ez zela profeta onegia izan, diosku Sodupek. Alabaina, honela gehitzen du bere saioaren bukaeran: "Bere uztza oparoa utzi zigun eta geure burua begiratzeko beste ispilu bat". ■

Bost urtez preso

**Etienne Salaberri II.
Mundu Gerran
borrokatu zen; bost
urtez (1939-1940)
preso egon zen,
Stalag kontzentrazio-
esparruan, Alemaniako
Mühhlberg an der Elbe-n. Soldadutzan eta gerra
handian Frantziaren-eta frantses
espirituaren- alde
jardun behar izateak euskal gogoia
ernarazi zion, nolabait.**

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Ruper Ordorika ren bakarkako bederatzigarren lana plazaratuko du hil honen bukaeran Metak diskoetxeak. Diskoak "Kantuok jartzen ditut" izango du izenburu.

Victor Moreno idazle eta irakasle nafarrak "Leer con los cinco sentidos" liburua kale-ratu du Pamielaren eskutik. Lana guraso

zein irakasleei zuzendua dago eta hezkuntza era-kundeek eskaintzen duten hezkuntza literarioari aurre egiten dio.

Gure Artea sariko irabazleak izan ziren iaz Jon Mikel Euba, Jose Ramon Amondarain eta Pepo Salazar. Hiruen lan berrienak Gasteizko Artium Arte Garaikideko Euskal Zentro Museoa-n paratu dituzte urtarila arte. Aurrerantzean Gure Artea deialdian saritutako lanen egoitza izango da Artium. Horrez gain, eta lehen aldiz, sarituta-ko lanak Espainiatik kanpora irtengo dira. Izan ere, hiru artisten lanak Berlinen izango dira dato-zen otsaila eta martxoan.

Theatre des Chimeres Miarri-tzeko taldeak, Donostiako POK produkzioak eta Theatre de l'Ephemere talde frantziarrarekin batera Bertol Brecht-en lan bat taularatuko du 2004ko urrian. "Kaukasier klerazko zirkulua" da estreinatuko duten lana eta bertan aktore fran-tziarrek, espainiarrek, kubatarrek eta irlandarrek parte hartuko dute euskaraz hitz eginez.

La Buena Vida talde donostiarrek seigarren diskoa aurkeztu berri du Donostian. "Album" da lanaren izena eta Sinnamon Bartze-lonako zigiluarekin plazaratu du.

David Bar-bero ren "Bigoti-llo" kabaret satirikoa estreinatuko dute abenduan Iruñeko Mira antzokian.

Elkartzeko grinaz hausnarketa

ELKARTZEKO BEHARRAZ mintzo da Gasteizko Artium Arte Garaikideko Euskal Zentro Museoa-n paratu berri den erakusketa. Izenak berak dioen bezala, ("Elkar gaitzen guztiok") erakusketak tal-dearen eta norbanakoaren arteko harremanaz egiten du hausnarketa. Batez ere argazkiez osatua dago datorren urteko apirilaren 4a arte ikus-gai izango den erakusketa, baina instalazioak eta bideoak ere ikus dai-tezke. Argazkien artean, aipatzekoak dira gorputz biluziak irudikatzen dituztenak. Horien artean, ikusgarria da gorputz biluziak pilatuta asfal-toaren gainean irudikatzen dituen Spencer Tunicken irudia. Instalazioei dagokionez, Hiroyuki Matsukage-ren obrarekin bisitaria bost minutuz arrakastatsua sentituko da. Izan ere, mural batean agertzen diren gaz-teek garrasi egiten diote bisitariari honek mikrofona hartu bezain azkar.

Pertsona biluzien erretrato kolektibo-ek hartzen dute "Elkar gaitzen guz-tiok" erakusketaren zati handi bat. Spencer Tunick-en lana ere bertan da ikusgai.

Poesia kalean dago

KALERA ATERA DUTE POESIA laugarren aldiz Bilbon. Hilaren 13an hasi zen bertan Poesiaren Astea eta 21a arte luzatuko da. Bilboko Udaleko Kulbura sailak antolatutik mundu guztiko poetak izango dira Bilbon, hala nola, Alemaniako Jose F. A. Oliver, Italiako Antonella Annedo edota Portugalgo Fátima Maldonado. Bertakoak ere izango dira, bes-teak beste, Kirmen Uribe, Miren Agur Meabek, Bernardo Atxagak eta Pablo Gonzálezek hartuko dute parte. Poesia musikari uztarturik ere ageriko da zenbait ekitalditan. Esaterako, Kirmen Uribe, Mikel

Anjel Unzu musikariaren hitzak dira hauek "Berria"-n jasoak: «Musikak ez du beti zulea gozoki ferekatzen, kolpatu ere egiten du (...)».

Esteban Antxustegik zera idatzi zuen "El País"-en: «Tamalez, etsaiak kanpoan ikusteko errazta-sun handiegia daukagu, sarritan, arazoak gure artean baino ez direnean ematen. Horrela, beste herri batzuetan gertatu ez den fenomeno aise ematen da gure artean: aukera literario eta linguis-tikoak hertsiki lotzen ditugula aukera politikoekin, eta euskara erabat baldintzaturik geratzen da.

Hizkuntzaren instrumentalizazio absurdua, euskararen aurka itzul-tzen den joko zorigaitzoan bar-neratzen gaituena».

Juan Ramon Corpas Nafarroako Kultura eta Turismo sailburuak "Diario de Noticias"-en: «Uste dut kulturak kezak sortu behar dituela baina ez dituela pertsona okerragoak egin behar».

Juan Luis Goenaga margolariak "Gara"-n: «Madril bezalako beste lekuetan, modei begira bizi da jendea. (...) Hemen marjinalagoak gara, eta beraz, libreagoak. Gure bidea egiten jarraitzen dugu».

DANI BLANCO

EAEko udal liburutegien jardunaldiak

Lehenengo aldiz burutuko dira Donostian hilaren 16 eta 17an Euskadiko Liburutegien Sistema Nazionalaren Jardunaldiak. 280 liburutegi publiko daude EAEn, eta hauetako 150 langilek baino gehiagok eman du izena. Lau gai landuko dira: iburutegi publikoa bera aztertuko dute lehenengo; ondoren, liburutegiaren erabiltzailearengan jarriko dute arreta; liburutegien arteko kooordinazioaz ariko dira gero; azkenik teknologia berrien gaia landuko da. Liburutegi nazionalaren auzia da kanpoan geratu dena. Baina egia da liburutegien sistema nazionala lantzean liburutegi nazionala aipatzen dela zeharka. Izan ere sistema nazional batean liburutegi nazionala da besteen babes gune moduan funtzionatzen duena.

Urdangarin, Bingen Mendizabal eta Rafa Ruedarekin batera "Zaharregia, txikiegia agian" ikuskizuna eskainiko du hilaren 18an.

Intermitenteen 64 Kolektiboa sortu da

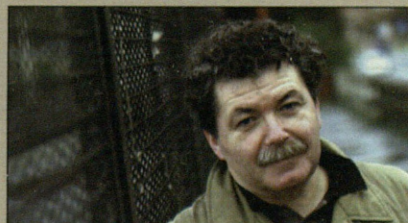
BERROGEI BAT LAGUN bildu ziren lehengo astean arte arloan lan egiten duten aldizkako langileek osatu berri duten 64 Kolektiboaren lehen biltzar nagusia. Kolektiboak helburu argiak ditu: joan den ekainean izenpetutako Artisten Estatutua zalantzan jartzen duen protokoloa bertan behera uztea; aldizkako Artisten Estatutu hori babestea; eta aldi berean, Artisten Estatutu horren inguruko hausnarketa orokor bat sortzea, publikoari helaraziz zein den egoera. Helburuak lortzeko ekimenak jarri dituzte martxan. Dagoeneko erabaki dute astero leku sinboliko batean bilduko direla, eta Baionako eta Biarritzko antzerki jaialdian, Donibane Lohizuneko zinemagile gazteen jaialdian eta CGT sindikatuak egiten duen kongresuan beren eskaerak plazaratuko dituztela.

Emakumeek eginiko zinema

EMAKUMEK EGINIKO ZINEMA anonimatutik ateratzeko eta zirkuitu komertzialetik at dauden kalitatezko filmak ikusteko xedez antolatu du Simone de Beauvier elkarteak Bilbon Emakumeek eginiko Zinema Erakustaldia. Ekitaldia hilaren 24an hasiko da Europako zinemaren krisiari buruzko mahai-inguru batekin. Azaroaren 1a bitartean makina bat film eskainiko da eta azken egunean laburmetraien maratona egingo da.

Finalista da edo ez da.

Euskadi Literatura sarietan itzulpengintza arloan lau izen agertu ziren finalista. Ondoren jakin dugu ordea, bazela beste bat, Koldo Izagirrerena. Finalista zela ohartarazten zion gutuna jaso zuen Koldo Izagirrek "Idi orgaren karranka (Euskal Herrian gaindik, 1843)" liburuagatik. Baina finalisten izendapen publikoaren aurretik deialdiaren arau guztiak onartzea eta saridun suertatzekoan saria onartzea eskatzen zaie finalistei. Izagirrek ez zuen ez baietzik ez ezetzik eman. Eta finalisten zerrenda ofizialetik kanpo geratu da. Berriz ere eztabaida Euskadi Sarien inguruan. Saria edo Lehiaketa den dago gakoa

ALBERTO ELOSEGI

orain. Lanak aurreko urtean argitaratu direnetatik aukeratzen dira egileari galdetu gabe. Ondoren, ordea, arau batzuk onartzea eskatzen zaio. Arturo Garcia Fiel epi-mahaiko idazkariak dio logikoa dela onarpena eskatzea. Izagirreraren ustez ordea, prozedura administratiboak ari zaizkio gailentzen literatur irizpideei.

Arte eszenikoen

argitaletxea. Sortu berri da Getxon SHK argitaletxea.

Shakespeare-ren laburduratik hartu du izena, eta arte eszenikoen inguruko liburuak argitaratzea du xede, bereziki dantzaren ingurukoak. Horretarako, AEBetako eta Ingalaterrako argitaletxei liburuaren itzulpenak egiteko baimena eskatuko die. Eta dantzari, ikertzaile eta profesionali dantza idatz dezaten eskatuko die.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

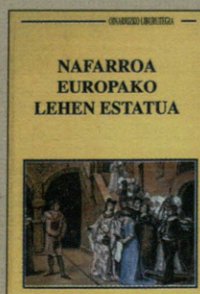

Zumalabe
Batzuen artean
GIPUZKOAKO FORU
ALDUNCIA
71 orrialde
12 euro

Zumalaberengaz margolana

Jose Migel Zumalabe Mendiburuk (1906-1992) gaztetan hasi eta bizitza osoan pintatu zuen, ogibidez beste lan batzuetan jardun arren. Bere pinturak, figuratibotik ez-figuratibora doan bilakaera plastikoa barrena, bere garaiko mundu plastikoa islatzen du eta baita bere pintura lanari zinez heldu zion gizon baten barne mundua ere. Liburu honetan Koldo Mitxelena Kulturunean aurtengo udaberrian eskaini zuten erakusketa agertzen da, lau aldi artistikotan bereizita: Modernitateko bidean (1920-1936); Izadi bizigabeak eta paisaiak (1940-1970); Abstrakzioa begira (1970-1980), eta Abstrakzio geometrikoa (1980tik aurrera). Euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez doazen testuak Mayi Setien, Adelina Moya, Imanol Irigoien eta Josu Landarenak dira. ■

zio geometrikoa (1980tik aurrera). Euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez doazen testuak Mayi Setien, Adelina Moya, Imanol Irigoien eta Josu Landarenak dira. ■

Nafarroa Europako lehen estatua

Jon Oria Osés
GAIK
154 orrialde
13,50 euro

Nafarroako Erresuma XV. eta XVI. mendeetan

Gaiak argitaletxeak "Nafarroa, Europako lehen Estatu modernoak" tituluarekin euskaratu duen Jon Oria Osésen azterketa honen jatorrizko izenburua "Navarra es una colonia española y francesa" da, eta XV. eta XVI. mendeetan Nafarroako Erresuma Errenazimentuko gunerik gailenetako bat izan zela kontatzen du. Europako lehen estatu modernoak sortzen ahalegindu ziren garai hartako Nafarroako errege-erreginak; Nafarroa Garaia eta Nafarroa Beherea, beste euskal lurraldeak, Gaskonia, Oskara Garaia eta konderri gehiago bilduko zituen erakundea, alegia. Baina Espainiak, Frantziak eta Eliza katolikoak osatutako blokeak indarrez eragotzi zien Pirinioetan oinarritutako proiektu hura burutzea. ■

"Sartu, korrontea dabil" gaztelaniaz

Erein argitaletxeak eskaintzen digun Ixiar Rozasen "Luego les separa la noche" nobela egile beraren "Sartu, korrontea dabil" idazlanaren itzulpena da. Ixiar Rozas berak itzuli zuen gaztelania-ra 2002. urtean Euskadi Sariko finalista izatea lortu zuen bere nobela hori. Paris helmuga duen treneko bagoi batean doazen pertsonaiekin hasten den narrazio honetan, autonomia duten istorio asko tartekatu ditu idazle lasarte-rrak, nobelan zehar korapilatuz istorioak eta pertsonaiak. Aita hiri erraldoi hartan aurkitzeko itxaropenarekin datorren Maliko etor-kin gaztea, emakume heldu erakargarria, egunero leku berean aurki daitekeen eskalea, harantz-honantz dabilen gazte biolinjolea eta beste pertsonaia asko elkar gurutzatzen doaz, gero berriro banandu egiten badira ere. ■

Luego les separa la noche

Ixiar Rozas
EREIN
91 orrialde
11,10 euro

Manuel Irujoren inguruko lanak

Manuel Irujo Ollo politikari eta gizon sakona hil zeneko hogeigarren urteurrena zela-eta, haren bizitza eta lanaren inguruko jardunaldiak antolatu zituen Eusko Ikaskuntzak 2001eko irailean, Donostian. Hamabi historialari bildu ziren aipatu jardunaldi horietan, 1934tik Eusko Ikaskuntzako Batzorde Iraunkorreko kide, Gorteko diputatu eta II. Errepublikako espainiarrean ministro izan zenaren lana eta giza ibilbidea aztertzeke. Eta hain zuzen ere hausnarketa horiek guztiak, kronologia eta bibliografia daude bilduta "Vasconia, Eusko Ikaskuntzaren Historia-Geografia Koadernoak" deitu bildumaren 32. zenbakian. Horiez gain, hogeigarren urteurreneko erakusketan aurkeztutako irudi eta txosten guztiak ere eskaintzen ditu liburuak. ■

Manuel Irujo Ollo (1891-1981)
en el 20º aniversario de su muerte
Batzuen artean
EUSKO IKASKUNTZA
585 orrialde
14 euro

Txomin ospitalean
Lisbet Slegers
IBAIZABAL
28 orrialde
5,24 euro

Txomin txikiak ezbeharra izan zueneko

Ospitaleek ere badutela onurarik ikasteko aproposa gerta dakieke etxeko txikientzako Lisbet Slegers-en kontakizun hau. Bertan, alai asko ikusten dugu Txomin mutikoa parkean, zerutik keinuka ari zaion eguzkiari begira. Baina horrela joateagatik egundoko kaskarrekoa hartu, eta ospitale beldurgarrian bukatzen du. Buruko mina dauka eta oso triste dago, nahiz eta amatxo eta aitatzko berarekin egon. Baina gero laguntxo bat etortzen zaio bisitan, amonak gutun bat bidaltzen dio, azkar sendatzeko esanez, eta suspertzen doan heinean ospitalean dauden beste umeak ezagutzen ditu eta elkarrekin jolasten hasten dira. Handik gutxira medikuak etxera bidaltzen du. |

PATXI ZUBIZARRETA

“Egun barrikadak hurbilago daudelakoan nago, eta ikusezinago”

Zein asmorekin ekin zenion “Barrikadak” nobela idazteari?

Cervantesek esana da: “Zorioneko idazlea da bere mamu eta obsesioak biltzen dituen gaia topatzen duena”. Eta nik esan beharra daukat, zorionez, 80ko hamarkadako Ordizia hartan topatu dudala gai hori, ezustean topatu ere. Orduan barrikadek trenbidea edo errepidea oztokatzen zuten, baina gaur egun orduan baino hurbilago daudelakoan nago, eta ikusezinago.

Zeren sinbolo bihurtu duzu tren?

Nire jaiotetxe parean trenbidea dago. Txikitan hamaika tren pasatzen ikustera ohitu ginen eta gero, bai etxean bai kalean, jolasean, apenas oharitzen ginen haren presentziak. Baina trenak, 20 urteren buruan, geltokian jarraitzen du. Beharbada literaturak esaten digu, inork baino hobeto, hor dagoela, bidea noiz libratuko, eta bizitzaren sinboloa dela. Dena dela, hain transzendete jarri gabe, tren beste protagonista bat da, Antton Olariagaren ilustrazioek bikain jasotzen duten bezala.

Protagonista nagusiak, baina, bost dira...

Bai, hala da, Vigotik ihesi doan emakume bat, euskal auziarekin zerikusirik ez duena; lapur euskaldun patetiko bat, euskal auzia bost axola zaiona; guardia zibil bat, gatazka bere larruan bizi duena; ustez askabidea delakoan barrikada prestatzen duen gazte ordiziarra, eta zer pentsatua eman dezakeen amaiera kontatzen duen amona errukarria. Hala ere, horiekin batera tren, tunela, iluntasuna, horiek ere oso presente daude.

egileari galdezka

Juan San Martinek 65ean bildutako kontakizunen gatz

“Eztenkadak” idazlana “Zirikadak” izenburukoaren anaia eta “Fernando Plaentxiarra”ren lehengusua dela oharatzen digu Juan San Martinek 1965ean Itxaropena argitaletxeak kaleratu zuen liburu honen sareratik bertatik. Soraluz eta Eibarko herritarren umorea agertzen duten kontakizunetako osaturik, eta Juan San Martinek haien ahotik entzun zituen eran jasoak.

“Erri girua dau jabe bakarra. Ta, apainduretan alegindu barik doia, Nobel saririk espero ez dabelako”, jakinarazten du egileak. |

Eztenkadak

Juan San Martin

ITXAROPENA
179 orrialde

Euskal auzia ikusteko hainbat era

Bizitza espres batekin parekatzen du Patxi Zubizarretaren “Barrikadak”

nobelako pertsonaietako batek, batzuetan paisaia liluragarriak zeharkatzen dituelako, baina beste batzuetan ingurune basatiak, edo gerran dauden lurraldeak. Eta barrikadaz inguratutako dagoen 80ko hamarkadako Ordiziara darama Patxi Zubizarretak bere idazlaneko Vigo-Hendaia espresa, euskal gatazkaren aurrean egon daitezkeen hainbat ikuspegiren isla eskaintzeko. Bada putzik ere axola ez zaionik, bere arazo pertsonalak konpontzen saiatzearekin nahikoa eta gehiegi duenik. Eta bada ere, alde batera edo bestera lerrotutik, nahi edo nahi ez, gatazka horretan aktore nagusi bilakatu beharrean aurkitzen denik, Antton Olariagaren marrazki esanguratsuen laguntzarekin nobela honetan Patxi

Barrikadak

Patxi Zubizarreta

ALBERDANIA
94 orrialde
11 euro

Zubizarretak azaltzen duen bezala. Senar mozkorren astinaldiei betirako agur esan dien emakumea, treneko lapurretaren ziztrinekin bizimodua aterata nahian dabilen gizona, Ordiziako kuarteleko guardia zibila, bi borrokalariren heriotzak sortutako erantzunaren erdian gaizki egindako ekintza hausnartuz dabilen gaztea edota denetaz erruki den amona bakartia dira horren adibide. ■

Gartxot

erdiko kaiera

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

		IRUDI KO FRUITUA		Zepengune		Histu		Sailak, arloak		Neka, una
		Hedabide mota		Sobera		Gai itsaskor		Begira		
		Pertzak								
		Labore mota								
Lasaia, nasaia		Ozenki						51		
Pl., barazki mota		Belardi						Herri arabarra		
					Saltokia					Arabako herria
					Errep., txori mota					
Neguko janzki						Dukerriko nagusi				
Baleuzka						Errep., txori mota				
						Egur			Kontsonantea	
						Gip., duk			Bizkaieraz, duk	
Musika nota			Oxigenoa		Musika nota		Erne!			
Elkarteko kide			Potasioa		Dauka		Iridioa			
						Nonbait				
						Bokala				
Suari dario			Egoki							

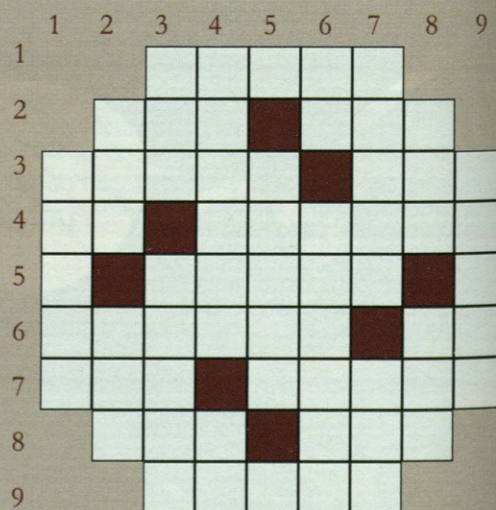
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Emakume izena. 2.- Garai, aldi. Hizki baten izena. 3.- Euskal Herriaren hegoaldeko lurraldea. Erdi, hitz elkarketan. 4.- Musika nota. Egokiera, parada. 5.- Kontsonantea. Donostiako frontoia. Nitrogenoaren ikur kimikoa. 6.- Arrainek azaleko xafla. O birritan. 7.- Gipuzkoako udalerrria. Asiako estatua. 8.- Duda partikula. Joaki da. 9.- Kolore mota.

GOITIK BEHERA

1.- Zazpi eguneko epea. 2.- Jardun. Arrazoi. 3.- Bizkaieraz, garoa, iratzea. Hil. 4.- Automata. Erbioaren ikur kimikoa. 5.- Bokala. Huts, errakuntza. Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. 6.- Neonaren ikur kimikoa. Anaien elkarte. 7.- Itsaso bat. Edari alkoholdun. 8.- Gaixo. Hortzen arteko mintza. 9.- Musika-maila.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ANDONI OTAMENDI
MIKEL ZARAUTZ

Argazkiak: Andoni Otamendi

Artzainek eta ikazkinek ezagutzen zuten ondoen Itxina, 1.100 metrotan dagoen eta hamabi kilometrotako perimetrea duen inguru karstikoa. Txondorrek eta ardiek apaintzen zituzten inguruko zelaiak. Bizkaian dagoen paraje bakarti eder honetara joan gara Supelegorreko koba ezagutu asmoz. Gainera, Zezengorriren arrastoak ikusteaz gain, pasabide den Atxularren begia edo atea ere igaroko dugu.

Itxinako Supelegor koba

Lapurrraren espiritua

Urigoitiko elizatik gora abiatuko gara, garai bateko kontu zaharrak gogoan. Barandiaranek "Diccionario de la Mitología Vasca" bere liburuan dioenez, lurpeko jenioak askotan azaltzen dira zezen gorrien itxurarekin. Horrelako animaliak sarritan agertzen dira gure ipuin eta elezaharretan. Leku batean edo bestean izen ezberdina hartzen dute: Zezengorri, Txahalgorri, Zekorgorri, Behigorri, Ahatxegorri, Zezen-suzko, Ahatxe... Ustez altxorrak dauden leizeak zaintzen dituzte. Zerbait txarra gertatuko dela adierazteko ere agertzen dira eta baita gaueko ibiltariak izutzeko ere.

Laugarren ataka pasa eta gero elorri sail batean sartu gara. Egarri pixka batekin goaz Ordeko iturrira

eta Atxaseko monolitoen ingurura. Ordeko iturrian ura edan ondoren, gorantz jarraituko dugu pagadi zahar eta txikian. Auskalo zeren lekuko izan ziren inguru zahar hauek. Elorri zaharrak ere ugari dira inguru hauetan.

Pagadia igarota Atxularren begia markatzen duen punturaino iritsi gara. Ordeka honetara iritsita, eskuinera hartu dugu Atxularren atera iristeko aldapa baten ondoren. Atxularren atea igaro eta beheantzt jo dugu. Zulogune bat eskuinetik igaroz bidegurutze batera iritsi gara. Bertan, eskuinaldera hartu behar da, beheantzt, ezkerrekoa alde batera utzita. Ezkerrekoak Arruba ingurura eramango gintuzke Lexarditik barrena. Beheantzt goazen heinean

beste bidegurutze batera iritsi gara eta eskuinari heldu diogu Supelegorreko kobazulorantz. Hemendik aurrera cairn-ekin (harriekin osatutako piloekin) gidatuko gara. Eskuinerantz goaz, altuera galduz. Cairnen seinaleak jarraituko ditugu. Supelegorreko haitzuloa begi-bistan daukagu. Barneko iluntasunean elezaharren zertzeladak gogoratu ditugu. Aspaldi lapur bat bizi omen zen Orozkon eta negozioa ez omen zihoakion batere gaizki. Egunero lapurtzen omen zuen zerbait eta balio handikoa gainera. Herriko aguazila eta herritarrak bere bila etengabe aritu arren, ez zuten inoiz harrapatzen.

Itxina mendiko leize batean zuen bere gordelekua eta han jasotzen

zituen lapurtu ahala altxor guztiak: urrezko txanponak, kateak, eraztunak, uhalak, perlazko koilareak... Ali Babaren gordelekua zirudien gordeleku hark.

Batzuetan Orozkotik urruti joan behar izaten zuen "lanera", lurralde hartan oso ezaguna zelako eta mikeleteen arrastoa gertu izaten zuelako. Gauero egoten ziren zelatan, lapurrari eskua noiz botako. Horieta-ko batean, etxetik urrun zebilela hil egin zen. Historiak ez digu argitzen nola zendu zen. Herio topatu zuten tokian lurperatu zuten, behintzat.

Orozkon horren berri izan zutenean talde bat osatu zuten Itxinara joateko, lapurraren altxoraren bila. Egunak eta egunak igaro zituzten leizearen bila, baina ez zuten aurkitu. Azkenean, etsita, etxera itzuli ziren bila joandakoak.

Handik denboraldi batera Bilbo-ko jauntxo batzuk etorri ziren Orozkora. Mapa eta seinalizazio ugari zekartela. Itxina mendira joan eta ordu gutxitan topatu zuten Supelegorreko leizea. Albiste onak leizearen inguruak laster bete zituen begi-luzez eta, sekulako zeremoniz eta espantuz, barrura sartzen hasi ziren.

Taldeko lehenengoak hanka leize barruan sartu orduko, ordea, hots izugarria entzun zuten; zezen basatiarena zirudien, baina askoz ere ozenagoa zen. Gizonak, odola hor-

maturik, berehala atera zuen hanka. Leizeko deabrua zela uste zuten batzuek, baina beste batek ezetz zioen, hots horiek haizeak egiten zituela zuloetatik sartzerakoan. Hori esan zuena aurretik bidali zuten.

Gizon ausart hura leizera sartzen hasi zen. Ez zuen aitaren egiteko ere betarik izan! Zezena azaldu zitzaion sudurretik kea zeriola. Zezen arruntak baino bi bider handiagoa zen. Animaliak behin eta berriro putz egin zuen eta lurra hankekin harrotzen hasi zen, han zeudenak erasotzeko asmo garbiarekin.

Gizonak mugitzeko ere gauza ez zirela zeuden ikaraz, baina hura

ikusit zutenean, lasterka atera ziren leizetik. Orozkora itzuli eta hango jakintsuenei galdezka hasi ziren. Bakoitzak bere moduko azalpenak ematen zituen. Batzuentzat deabrua zen bere adar eta guzti, besteentzat, Mari zen. Baziren baserritik alde egindako zezen arrunta zela esaten zutenak ere. Azkenean, adinekoenak etxera itzuli zen lapurraren espiritua zela esan zuen eta atsedena hartzekotan bere hondarrak bertan behar zituela. Horrela bada, beste lagun talde bat osatu zuten lapurra hildako lekura joan eta haren hezurak ekartzeko.

Handik egun batzuetara itzuli

Lapurrak Itxinan, Supelegorreko koban, gordetzen zuen altxorra. Hil zenean orozkotarrak hara abiatu ziren altxor bila.

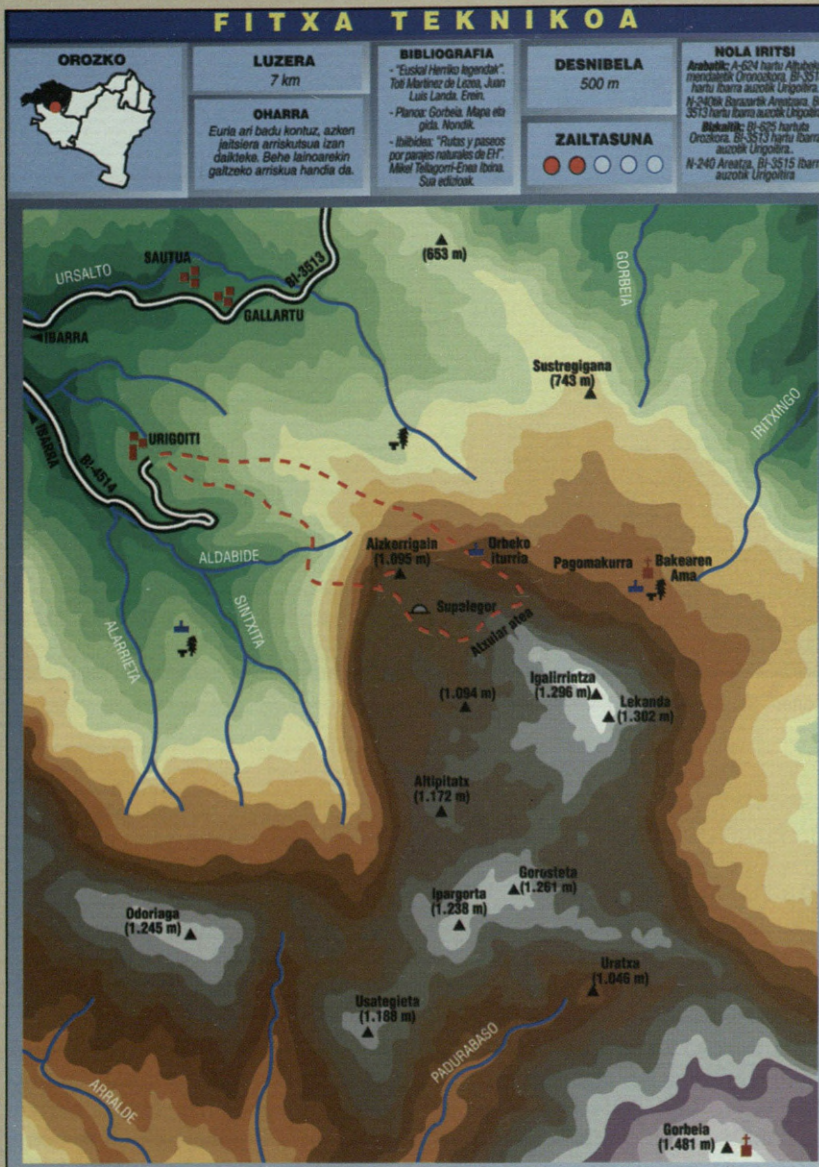

Hornitu mobila

BBK-ko

kutxazainetan

www.bbkes.es

Ibilbidea

- Urigoiti. Goialdean kotxeentzako tokia badago.
- Hormigoizko bidea utzi eta ezkerreko bidezidorra hartu.
- (0:05) Lehenengo ataka pasa eta hariztiaren ondok segü.
- (0:20) Bidegurutze bat. Pagadia ezkerrean utzi eta gorantz jarraitu.
- Hirugarren langa. Pinudian zehar ltxinako harkaitzak gero eta gertuago daude.
- (0:30) "Atxular ordubetera" karte-la. Beste bidetik Zaloara 50 minutu.
- Garbiune batera iristean Atxaseko kandelak hegoaldean. Gorantz jarraitu hesiaren ondok.
- (1:00) Ordeko iturria. Gora pagadi zaharretik.
- (1:20) Atxularren begia markatzen duen puntua. Hego mendebaldeko norabidea hartu. Atxularren atea parez-pare duzu.
- (1:30) Atxularko begia.
- Bidegurutzean eskuinaldera.
- (1:50) Supelegorreko haitzuloa.
- Haitzuloaren behealdetik bidezidorra bati jarraitu. Atxaraingo leporantz gorantz.
- (2:30) Atxaragungo lepoa. Eskuinean Aizkorrigaingo muturra.
- Kanaletik behearaino jaitsi ur kanal batekin topo egin arte. Ipar ekialderantz, eskuinerantz.
- (3:40) Ubegiko iturburua.
- (4:00) Urigoiti.

zirenean leizearen sarreran utzi zituzten. Berehala hauts bihurtu ziren. Berriro leizera sartzen ausartu zirenean, zezunik ez zela agertzen ikusi zuten, ezta inolako hatsik entzuten ere. Altxorra, berriz, han zegoen oso-osorik, distiratsu.

Altxorra herrira jaitsi zutenean eta ospakizunak egiten ari zirenean, hats artean, izugarrizko algarra entzun zuten. Altxor guztia desagertu zen inolako arrastorik utzi gabe.

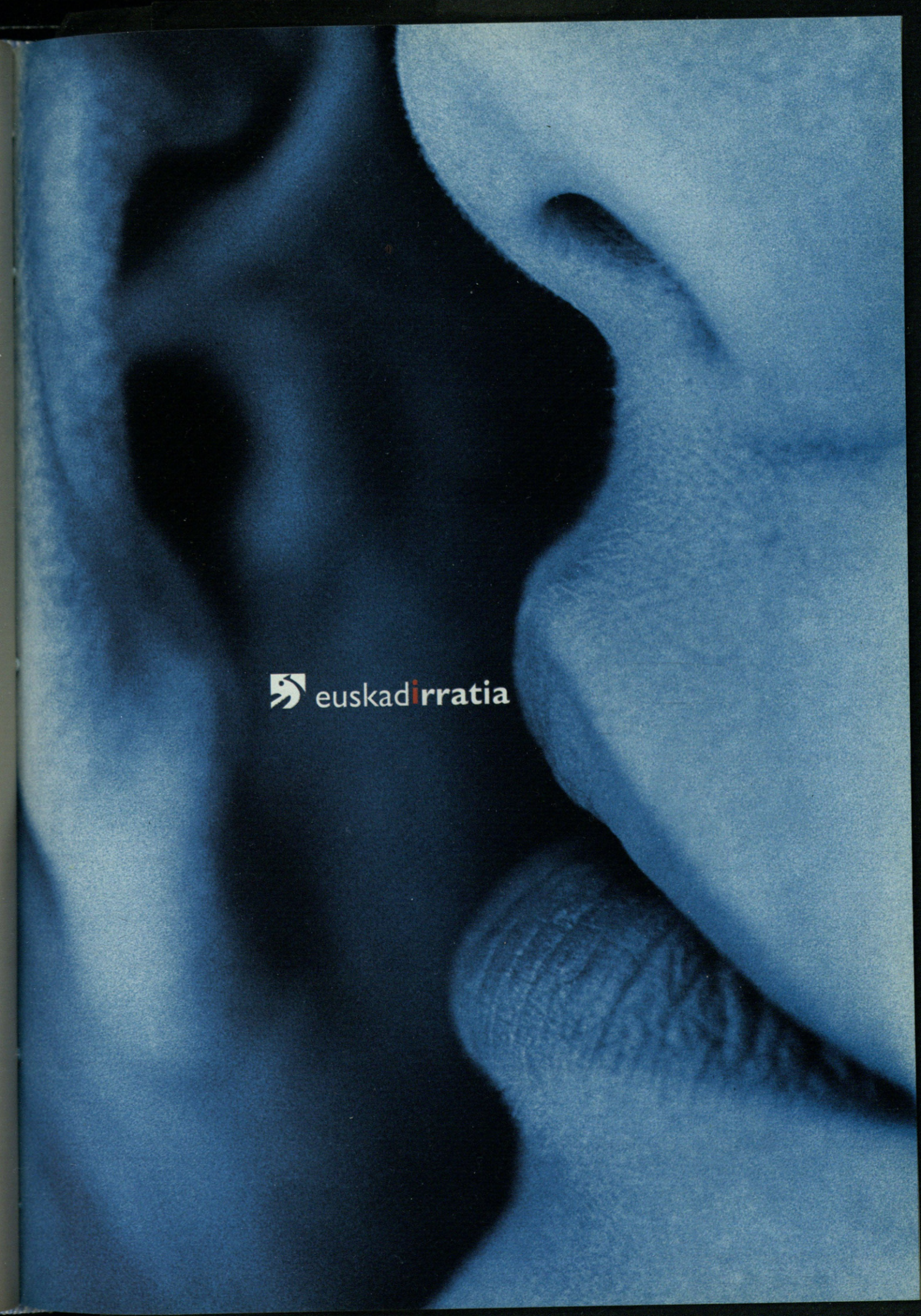
Haitzulotik atera eta kontakizuna birgogoratu ostean, Supelegorren behealdetik doan bidezidorra bati jarraitu diogu, beti ere cairnei begirik kendu gabe. Eta poliki-poliki, bidean gora, Atxaraingo

leporantz egingo dugu.

Atxaragungo lepoan, eskuinaldean, Aizkorrigaingo muturra dago. Bertara heldu eta ondoren, lepo honetatik behearantz egingo dugu. Pausoa harkaitzen gainean doala, bide zehatzik gabe iritsi gara tontorrera. Gorbeia atzean dugula bista ederrez goza dezakegu. Itzulera ere, arreta handiz egin dugu.

Kanaletik behera jaitsiko gara. Euria ez da bidelagunik jatorrena izango gain behera honetan. Beheraino jaitsi behar da kontuz-kontuz, garai bateko kanal batekin topo egin arte. Ubegiko iturburura iritsi ondoren, bertako putzuetan, lizarren babesean freskatu bat hartu eta bagoaz abiapuntua izan den Urigoitira. ■

A close-up, artistic photograph of a person's face, focusing on the nose and mouth. The image is rendered in a monochromatic blue color scheme, with deep shadows and bright highlights that create a textured, almost sculptural effect. The person's features are partially obscured by the play of light and shadow.

 euskadi**irratia**

Nagoen lekutik

JOSU IZTUETA

Iraila, aldaketa garaia

EGURALDIA AITZAKIA EDERRA izaten da edonon elkarrizketa bat hasteko, beste nolabait hasi eta zer esan handirik ez dagoenean ere solasaldiari segida emateko balio izaten du. Uda honetan eguraldiak funtzio hori baino zerbait gehiago bete du, beroa hizpide izan da eta lehortea kezka. Albiste izaten jarraitzen zuen galipota beltzari eguzkiak gorritutako bazterrak gehitu zaizkio.

Sekulako beroa egin du, bizi garen lekuan aspaldian ez bezalakoa. Bazirudien aurten sagarrak arbolean erreko zirela eta patatak lur azpian egosiko. Intxaurrondoek zuzenean intxaur saltsa emango zutela eta mahastiek mahaspasak, baina ez da horrelakorik gertatu. Kalteak handiak izan dira, nekazaritzan eta abeltzaintzan ur faltak ondorio larriak dakartza. Arrantzan, Prestigieren hondamendiak lehendik oso ondo ez zegoen egoera gehiago okertu du... lehen sektorean bizi direnak naturarekin harre-

Txikitako usainak gogora ekarri dizkidan "bisbaporu" ere erabili dut, sendatu ez nau sendatu baina potoari begiratuta nola idazten den betirako ikasi dut.

man klase bat dute eta gainontzekook beste bat. Eguraldi iragarpenak biharko "eguraldi ona" esaten duenean nabarmen geratzen da hori. Guretzat ona dena besteentzat desastrea izan liteke eta alderantziz, guretzat kaxkarra dena baserritarrentzat mundiala.

Oporretatik buelta

Uda oporrekin lotzea da normalena, eta oporrak bidaiekin. Eguraldiarekin egin berri dugun komentarioa erabil liteke hemen ere, ondorioz, oporretatik buelta, izenburua ez litzateke egokiena. Batetik jende asko udan ez delako inora joaten edo hilabeteotan egiten duelako lan gehien. Ikasturtearen hasierak markatzen du milaka eta milaka lagunenez bizimodua, derri-gorrezko hezkuntzari, 0-3 adinekoena gehitu, 16tik gorakoena, guzti hauen gurasoak, irakasleak, garraioak eta abar.

Esan liteke irailak ziklo natural bati amaiera eman eta udazkenean sartzen gaituela baina era berean ziklo kultural bati hasiera ematen diola. Gehienenez bizitzan urteko lehen "trimestrea" ez da urtarrila, otsaila eta martxoak osatzen dutena, uda amaieratik Gabonak bitartekoa baizik. Denbora neurtzeko irizpide zehatz eta zientifiko ugari egon badago, hasi segundo zati txikienetik eta argi urte luzeenera, baina bakoitzak beste erreferentzia pertsonalizuagoak erabiltzen ditugu.

Udak, urte sasoi bezala hiru hilabete izaten ditu, halere nik data biren artean kokatzen dut ia beti, bata Irungo alardea eta Hondarribiko alardea bestea. Tradizioaren izenean eman genezakeen irudirik penagarrienetako bat da gurea, berdintasuna gauza sinbolikoetan lortzea zaila bada gainontzekotan ia ezinezkoa dela pentsa liteke. Bidasoa inguruko kontuekin ari garenez, ibaiaren beste alde "l'autre cote" izan zela ezin ahaztu. Frantziako hiriburutik, Paristik, zikoinak

haurrak ekartzen zituela sinesteari uko egin eta Radio Paris erdi klandestino hura entzuzterera pasatu ginen. Irratsaio haren ondoren, zuetariko askok "El correo del oyente" gogoratuko duzue, han beste askoren artean Paco Ibañezen abestiak eskatzen zituzten, haietako baten sintoniak honela zioen: "...la música militar nunca me supo levantar...", horregatik izango ote da alardearena ez ulertzea? Ez dut uste!

Ziabogak adostu ezinik

Irailaren lehen bi igandetan Kontxako estropadak izaten dira. Denboraldi luze eta gogor baten helburua gehienentzat Donostia da. Talde asko bertan lehiatzearekin konforme dira, baina punta puntakoek bandera amesten dute. Denean preziatuena eta lehiatuena izateaz gain, polemikoena ere bera izaten da urtero. Ura-
ren temperatura asko igo da aurtun Bizkaiko golkoan, 25° neurtzera iritsi omen dira, arraunean egiteko horrek ez du eragin handirik baina lehorreko bile-
retan giroa hori baino askoz gehiago berotzen dela diote. Arraun kontuak moketadun bulego-
etan itsas zabalean baino arriskutsuagoak

dira, atzaparrak eta ipurtaldea tostan izorratzen dira, baina buruhausteak askoz ere lehenago hasten dira.

Kirol ikuskizuna eskaini nahi eta "espektakuloa" eman da sarritan. Herri arteko lehiakortasuna herri-
kideen arteko haserrea bihurtu zen, Pasai Donibanen esaterako Koxta-

pè eta Donibanekoen artean gertatutakoa negargarria izan zen. Irunen eta Hondarribian Alardeen ondorioz sortutako boikotaren parekoak jasan zituzten askok. Azken boladan Pasaiako herritik datozen "notiziyak", onak dira behintzat. Elkartu eta berri-
ro talde bakarra ateratzeko gauza izan direlako.

Hasi aurretik gauzak zehaztu nahi eta ados jarri ezin. Araudiak, egutegiak, txapelketak, fitxaketak, beti bada zerbait. Estropada egunetan, talde bakoitzak zeukan guztia emanda Astillero izan da aurtengo txapelduna. Traineruak oso gureak zirela sinistuta egon ginen, geu onak gara baina ez beti onenak. Jende saiatua eta bizkorra badago munduan zehar... arraunean, aizkoran, segan eta beste hainbat jardunetan, ez gara bakarrak. Besteei erakutsitakotik norberak ikastea beti da aberatsa. Bizitza honek zia-boga asko ditu eta hauetako bakoitza ezberdina da.

Konturatu orduko urria

Perretxiko zaleak lurrera begira ibili eta gero orain ehiztariak zerura begira daude. Bietatik egiten duenik ere bada noski. Urtero bezala Zinemaldiak ere bete ditu hainbaten agendak. Pelikulen artean, Julio Medem zuzendararenak sortu duen polemikak ondorioz ekarriko du. Hemengo zinetan arrakastatsu suertatzen ari da. Larruzko pilota harrizko hormaren kontra den filmean batzuk harrizko pilota larruzko hormaren aurka ikusi nahi dute, ez hori bakarrik, herri honetan pilota bera borobila dela ukatuko lukeenik badago eta! Alardea eta arrauna konfliktu iturri bezala aipatu ditut, bietan festa giroko arazoak konpondu ezinik bagabiltza, besteetan jai daukagu!

Hego haizeak uso pasea ekarriko duen ez dakit baina birusak behintzat ailegatu dira gurera, ni uste gabean harrapatu naute. Geroztik, eztarriko min, eztul, begi malko, muki eta doministikurik ez zait falta. Tarteka erdi gaixo egotea ona da norberaren osasuna baloratzeko. Esne beroa, limoi ura, eztia, antibiotikoak... ia denetarik hartu dut katarroa pasatzeko. Txikitako usainak gogora ekarri dizkidan "bisbaporu" ere erabili dut, sendatu ez nau sendatu baina potoari begirata nola idazten den betirako ikasi dut: "VICKS VapoRub". Aurrerantzean askoz erabiliagoak diren hitzak, lehoia eta leihoa adibidez, ez ditut hain erraz idazterakoan nahastuko! ■

Josu Iztueta Azkue
Tolosako Letxunkale etxeako ohetik

Herri honetan pilota bera borobila dela ukatuko lukeenik badago eta! Alardea eta arrauna konfliktu iturri bezala aipatu ditut, bietan festa giroko arazoak konpondu ezinik bagabiltza besteetan jai daukagu!

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

ASTRONOMIA

Txinatarrek ilargira heldu nahi dute

LEHEN ONTZI TRIPULATUA espaziora igortzeko egun gutxi falta diren honetan, Txinako gobernuak asmo handiko programa espaziala iragarri du. Wang Shuquan Zientzia, Teknologia eta Industria batzordeko idazka-

riordeak aipatu duenez, aurki, euren astronautak ilargiratzeko saioak egingo dituzte besteak beste.

Espaziora bidaiatuko duten lehen astronauta

txinatarren izenak ez dira oraindik zabaldu, ezta misio tripulatu honen data zehatza ere, baina Pekingo iturriek diotenez, 14 astronauta daude dagoneko Gansu eskualdeko Jiuquan jaurtiketa barrutian.

Orain arte, tripulaziorik gabeko lau espazio-ontzi igorri ditu Txinak espaziora, gutxitxo, amerikarrek eta errusiarrek gizakia orbitan jarri aurretik bidali zuten kopuruarekin alderatzen bada.

Bestalde, egunkari ofizial batek azaldutakoaren arabera, Txinako gobernuak garapen teknologiko aurreratu duela erakutsi nahiko lioke munduari eta datozen hiru urteetan ilargiaren orbitan satelite bat ipiniko luke. ■

Osasuna

JABIER AGIRRE

Eskolara itzultzeak familian sortzen dituen gastuak

UDA AMAITU DA, eta beste aro berri bati hasiera eman diogu. Ahaztu ditugu honezkero aurreko hilabeteetako lasaitasuna eta olgeta uneak, eta pixkanaka bada ere, bakoitza gure eguneroko errutinan murgiltzen hasi gara: lanean helduak (edo horretarako zortea daukagunak, bederen) eta eskolan etxeko txikiak.

Eskola aipatze hutsarekin, izerdi-patsetan jarriko da bat baino gehiago, izugarria baita "eskolara itzultzeak" familia batentzat dakarren gastua: 600 eurokoa omen da, batez beste, Etxekoandre, Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Espainiako Konfederazioak egindako txostenaren arabera. Eta zifra horretan ez dira eskolako garraioa edo jangela sartzen. Ikus dezagun, bada, nola banatzen den, gure osasunari baino gehiago gure sakelari erabateko astindua emango dion gastu zerrenda hori.

CEACCU erakundearen arabera, arropak eta oinetakoak dira zifra horren zatirik handiena hartzen dutenak, 260 euro umeko. Eta kopuru horretan zeresan handia dute gure seme-alabek marka jakin batzuekiko (normalean garestienak diren marketikiko) erakusten duten zaletasuna. Jakizu, irakurle

laguna, atal honetan %30eko beherapena lor dezakezula modako markak besterik erosi ordez, marka normalxeagoak eroste hutsarekin. Ondoren testuliburuak, eta eskolako materiala datoz: 165 euro balio dute batez beste, lehen mailako ikasketak egiten ari den gazte baten urteko liburuak, eta 220 euro bigarren irakaskuntzakoak. Horri beste 100 euro ia gehitu behar zaizkie eskolako materialean (koadernoak, karpetak, arkatzak, forroak eta abar). Izan ere, aipatutako gauza horiek guztiak %4-5 inguru igo baitira iazko prezioekin konparatuz gero. Nola ez gara ba gaixotuko!

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Otsagi mundu berrian

ZARAITZU IBAIAREN uren lurretan sorturiko herri honek, Otsagik, badu landareen munduan bere txokoa. Egun Ameriketako Estatu Batuek mundu honetan jokatzeko duten kolonizatzailearen lan odoltsua Espainiako erreinuak berea izan zuen duela lau bat mende. Gogor jo zen orduan Amerika eta euskaldunak dotore nabarmendu ginen konkistan... Duela urte batzuk AEBetako Mexiko Berriko Acoma hiria bisitatzerako joan eta euskaldunak ginela jakin bezain pronto bertako gidariak muturrera bota zigun nola Juan de Oñate batek bere herria kostata bereganatu eta egin zuena: gizon guzietan hanka bana moztu eta bederatzi haur esklabo gisa eraman... Euskaldunok Mundu Berri horretan egin ditugunak ez dira hain lotsagarri eta gaitzerdi.

Silvestre Ochagavía Txileko hezkuntza ministroa izan zen 1853 eta 1854 urteetan eta nik behintzat ezagutzen ez ditudan botanikaren aldeko lanen ohoretan

landare genero oso bati Ochagavía izena jarri zitzaion. Genero hau bromealiaceo-oen familiakoa da. Familia honek ezaugarri bitxi bat, bat ez pare bat badu: batetik

epifitoak dira -beste landareen gainean bizi ohi dira- eta bestetik Ameriketako bakarrik bizi dira. Epifitoak izaki, sustriak beste landare eta batez ere zuhaitzen adarren gainean eusteko erabiltzen dituzte eta onil itxurako hostoetan edo bereziki garatutako ile batzuen bitartez hartzen dituzte elikagaiak. Amerikarrak soilik izanagatik mundu osoko etxeak apaintzeko erabiltzen dira eite dotoreak, hostaila ikusgarriak eta lore bikain koloretsuek ikaragarri erakargarriak egiten baitituzte. Otsagiko etxeetan ere baten bat izango da apaingarri...

MEDIKUNTZA

Eguzki izpi bidezko lehen ebakuntza

ISRAELGO BEN-GURION UNIBERTSITATEKO

ikerlariak ebakuntzetarako teknika berri bat asmatu dute. Etorkizuneko kirurgia izan litekeen honek eguzki izpiak ditu oinarri eta laserra baliatzen den moduan erabiltzeko sortu da. Animaliekin egin dituzten saioetan emaitza onak lortu dira: arratoi bati, esate baterako, gibelako ehun kaltetuak suntsitu dizkiote eta laser izpiekin lortuko lituzketen emaitzak parekatu direla diote.

Kirurgia tresna berri honek funtziona dezan, eguzki energiaren erradiazioak sistema berezi baten bidez kondentsatu eta ebakuntza gelara izpi moduan igortzen dira, bertan zirujauak erabiltzeko.

Sistema berri honek, hala ere, badu oraindik zer gaituzte. Izan ere, eguzkitsuak behar dira ebakuntza mota honi ekiteko. I

ASTRONOMIA

Unibertsoaren ikuspegi berri bat erakutsiko duen teleskopioa

NASAK ESPLORATZAILE BERRI BAT ipini du orbitan, SIRFT du izena eta behatokiak ikus ezinezko egiten zaizkien zonak behatzea du helburu. Teleskopio hau, izpi infragorri bidezko sistemari esker, hauts eta gasez osatutako hodeietan zehar ikusteko gai izango da eta izar gehienak osatu zireneko garaietako erradiazioak hartu ahal izango ditu. Alde honetatik, unibertsoaren ikuspegi guztiz berria eskainiko digu.

Michael Werner proiektuaren ardura-dunaren hitzetan, SIRFTek 10.000 milioi argi-urtera dauden gorputzak behatu ahal izango ditu eta, bestalde, planeta sistemak nola osatzen diren ikertzeko ere baliatuko da. I

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Ikuskizunak

ALOÑA IPINTZA

ERAKUSKETAK

♦ urriaren 31 arte
IRUÑEA

Contraluz galeria

Salvador Obiols argazkilari katalandarraren "El armario de los sueños" argazki erakusketa ikusgai izango da. Obiolsen argazkilari gisa azken urteetan egindako argazki bilduma topatuko du bisita-riak.

KONTZERTUAK

♦ urriak 16
BILBO

Kafe Antzokia

22:00

Txuma Murugarren abeslariak "Gauak, neskak eta maletak" bakarkako diskoaren aurkezpena egingo du. Kontzertu berezia izango da, egun hone-tan, taldekide gisa Pilt taldeko Rafa Rueda, Split 77ko Ekaitz Hernandez, Atom Rhumba taldeko Natxo Beltran eta Rafa

LEHIAKETA

GOIERRI

♦ Urriak 10-18

**Sustraiez Blai, III.
Munduko Kulturen
Topaketa**

Urriaren 10az geroztik Beasainen, Itsasondan eta Ordizian III. Munduko Kulturen Topaketa, Sustraiez Blai jaialdia, egiten ari dira. Herri txikiak bizi dituzten kultur ekimen berriei gozatzeko aukera emateko, munduko kultura ezberdinen topagune bihurtuko da Goierri. Beasainen eta Ordizian hainbat ekimen eta kontzertu izango den arren, urriaren 17an eta 18an Itsasondan izango diren kontzertuetan bilduko dira nazioarteko talderik gehienak, besteak beste, Txatunga Bembe, Acción Sonora, Wafir eta Toni Matute.

Acebes pianojolea izango baititu.

go da hizlari lanetan arituko dena.

HITZALDIAK

♦ urriak 16
LASARTE

KIUBek eskainitako saioa izango da. "Sikologia eta Komunikazioa" eta "Autoestimaren garapena (II)" izenburuekin, Rafael Ramos Rodriguez izan-

BEKA

♦ 2004ko urtarrila arte
ARANTZA

Euskarazko kafe antzerki lanak egiteko bigarren beka deialdia egin dute Bortzirietako Euskara Mankomunitateak, Berako Udalak eta Etxalarako Udalak.

2.000 euroko saria jasoko du irabazleak, eta lanak inon argitaratu gabeak izan beharko dira. Parte-hartzaileen kurrikuluma eta proiektuaren ezaugarri nagusiak bilduko dituen txostena aurkeztu behar dira. Informazio gehiago lortzeko, 948 634 125 telefonora deitu edo bortzirietak @euskalnet.net helbidera idatzi behar da.

JAIALDIAK

♦ urriak 19
GARAZI-BAIGORRI

Behaskaneko eliza

Euskal Kantu Txapelketa dela-eta, Pauko orkestrak kontzertua eskainiko du arratsaldeko 17:30etik aurrera. 40 musikariz osaturiko taldeak Faycal Karoui izango du zuzendari.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

Agendarako deialdiak hogeitun egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa
gizarte ekintza

II. Kongresua

BUSINESS GLOBAL CONFERENCE

urriak 22-23

EUSKALDUNA JAUREGIA

www.ebgconference.com

lehiakor izateko

Internet zure **negozioan**

toki
mugatuak

Adibide praktikoak:

Rothenberger

Eroski

Alsa/Enatcar

Kukuxumusu

Fund. Médico Rural

Mercedes

...

Nazioarteko adituak:

Kevin Kelly, Wired

Santiago Alvarez de Mon irakaslea, IESE

Enrique Dans, irakaslea Enpresa Institutuan

...

Eta "Internet kirol elkarteetan" mahaingurua:

Athletic Club, FC Barcelona,

Real Madrid eta Real Sociedad

Informazio gehiagorako:

Tel.: 94 424 39 97

Antolatzaileak:

SPRI

SEDI

Laguntzaileak:

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamentu de Industria
y Comercio

Sustatzailea:

PMP

Bazkide Teknologikoak:

Telefónica

Ibermática

bbk

EL CORREO

Bazkide laguntzaileak:

Indra

Hedabide laguntzaileak:

eSTRATEGIA

Expansión

radioeuskadi

Euskadi

Afrikarako hegaldia

Negu gorriak elikagaiak lortzeko dakartzan zailtasunak direla-eta, hegazti taldeek ehunka kilometro egiten dituzte leku epelagoak bilatzeko. Migrazio horretan, bete-bete harrapatzen dute Euskal Herria. Ehizagarriak diren hegazti espezieak dezente dira; besteak beste, oilagorra eta birigarroa. Dena den, protagonismo handiena duena pagausoa da.

MAIDER ZAPIRAIN

KONTURATU DIRA hegazti migratzaileak abian jartzeko tenorea iritsi dela, ondo baitakite udazkenaren ostean negu gorria datorrela eta horrek elikagaiak topatzeko zailtasuna dakarrela. Leku epelagoak bilatzen dituzte, bizitzeko erosoagoak direnak eta elikagaiak eskuragarri dituztenak. Hegazti talde handiak egunero ehunka kilometro egiteko gai dira. Hegazti paseak bete-bete harrapatzen du Euskal Herria migrazio horretan, alde batetik Pirinio-etako barrera erraldoia baitute eta bestetik, Kantauri itsaso zabala. Europa iparraldetik abiatzen dira eta helmuga Iberiar penintsularen hegoaldean edo Afrika iparraldean dute. Negualdia bertan igaro ondoren (otsaila ingurura arte) ugalketa garaia hasten denez, jatorrizko lekuetara itzultzen dira. Kontrapasa garaian ehiza baimentzeak beti sortzen ditu eztabaida biziak, itzuleran diren hegaztiak interes handikoak baitira; indartsuenak, hamaika zoritxar gaingitu dituztenak. Horiek dira hurrengo urteko hegazti populazioa ziurtatzen dutenak.

Garai horretan, hamaika ehiztariren odola borborka jartzen da, barruko ehiza sena ezin aserik, emozioa pil-pilean, ehiza postuan zelan chizakiak noiz azalduko zain.

Ehizagarriak diren hegazti espezieak dezente dira: oilagorra, birigarroa, usapala... Baina dudarik gabe, pagausoa da protagonismo handiena duena.

JOXIERA AIZARZA

Andaluzia eta Extremadura aldeko etzalekuak ditu gogoko pagausoak. Hegazti lasaia dirudi, baina oso azkarra da eta zuhurra.

Pagauso (Columba palumbus)

Udazkenean urtero bisitatzen gaituen hegazti iheskorra da. Ezagutzen ditugun uso espezieta-tik handiena da eta 500 g pisa ditzake. Baditu ezaugarri bereizgarri batzuk: papar gorritza izateaz gain, lepoan orban zuri eta berdeak ditu. Moko ere deigarria da: gorritza, baina punta horiztarekin.

Itxuraz lasaia dirudien arren, oso azkarra

Eper gorria

Ehizagarriak diren espezieetatik eperra aukeratu dugu, batetik, ehiza xehearen "erregetxo"tzat jotzen delako eta bestetik, ez delako migratzailea. Oso lurterra da, batez ere laborantza lurrak atsegin ditu, bertan aurki baitezake nahi adina hazi eta intsektu. Aralditik kanpo, nahiko zaila da ikustea. Neguan talde txikiak ikusten dira, baina udan familia osoak kumeak atzetik dituztela. Itxura berezia ematen diote lumajearen tonu arreek. Lepaldean idunek antzekoa markatzen duen luma beltzak ditu. Eta noski, hankak eta moko gorritzak ditu.

eta zuhurra da. Hegan egiteko daukan era bereziak ehiztariak dantzan jartzen ditu eta ehizatze zailtasunak ehiztariaren emozioa gehitu besterik ez du egiten.

Pagausoak Europako iparraldetik eta erdialdetik datozen espezie migratzaileetako bat da, eta antzinatik ezagunak diren pase lekuetatik igarotzen da. Andaluzia eta Extremadurako etzalekuetara inguratzen dira. Bertako hariztiak oso gustuko dituzte, negualdia pasatzeko nahikoa janari topatzen baitute. Behin ondo egokitzen direnean, ez dira gehiegi urruntzen eta beti itzultzen dira beren txokora.

Negualdia amaitutakoan pagausoak jatorrizko lekuetara itzultzen da eta ugalketa garaia hasten da. Halere, badira gustura daudenak eta nagikeriak jota-edo bertan gelditzen direnak. Itzulerako bidaia egiten ez dutenen kopuruak gainera, nabarmen gora egin du. Nahikoa janari aurkitzen dutela-eta, zenbait hegaztik sedentarioak bihurtzeko joera hartu dutela dirudi. Gertaera honen inguruko ikerketak abian dira.

Pagausoak bikotekide bakarra izaten omen du. Biak, arra eta emea, kontu handiz, ondorengoen ongizateaz arduratzen omen dira. Errunaldian txandakatu egiten dira, baita kumeak elikatu behar diren garaian ere. Pagauso emeak bi arrautza jartzen ditu eta horietatik gehienetan arra eta emea jaiotzen dira. Jateko orduan, pagausoak hazi mota guztiak irensten ditu, adibidez, ezkurrena, baina belarra ere jaten du. Jatera edo edatera lurreratu aurretik, arreia izugarria jartzen du, ehiztari gogaikarriak ez baititu atsegin.

Oilagorra (*Scolopax rusticola*)

Ehiza espezie hau aukeratu dugu ehiztariaren artean oso preziatua delako. Baina beronen presentzia nahiko murrizta da. Hau ere migratzaile handi horietakoa da. Bere lumajea udazkeneko koloreen adierazgarri da eta kamuflaje itzela izaten da ehiztariak bere presentziaz ez ohartzeko. Baina, guztiz adierazgarria den ezaugarria bere moko luze eta gogorra da. Oilagorrak gogo handiz egiten du ihes izozteetatik, berauek elikadura izugarri mugatzen baitute. Izotzarekin lurra zulatu ezinik geratuko litzateke. Gaztandegi, harizti eta artadiak ditu gustuko, lur hezeak dituztenak, zizareak harrapatzeko aukera ematen diotenak.

Udaberri aldean beti itzultzen da jatorrizko lekuetara errutera. Bost arrautza inguru jartzen ditu eta ia hilabete igaro ondoren ateratzen dira kumeak. Sei bat aste egoten dira kumeak emearen agindupean.

Ehiztariak ondo dakite zein zaila den oilagorra ehizatzea eta txakurraren laguntzaz baliatzen dira, geldi-geldi, ederki baitakite ingurunean ezkututzen.

Padurak, hegazti migratzaile askoren atsedene-leku

Pase garaian hegazti migratzaileen espezie asko ibiltzen dira paduretan. Ibilbide luze horietan atsedene hartzeko ere beta izaten dute. Padurak oso ekosistema aberatsak dira eta hegaztiak elikagaiak aurkitzen dituzte. Hamaika hegazti zangoluzek, kuliskek adibidez, bertako limo edo lohietan moko luzea sartuz, nahi adina zizare aurkitzen dituzte. Padura garrantzitsuak daude Euskal Herrian, bai kostaldean (Urdaibai eta Txingudi) eta baita barnealdean ere (Mendixurreko ornitologia parkea). Padura horietako ordezkari asko aipa genitzake bereziki garai honetan, baina badira negua bertan pasatzera animatzen direnak ere, lertxunak adibidez. Hegazti eder hori sakontasun gutxi-ko uretan ikusiko dugu bere zango luzeak aprobetxatuz arrain despistatuak harrapatzen.

Mokozabal zuria itxuraz lertxunaren antzekoa da, baina moko beltz luze eta zapala du, oso berezia. Hori ere arrain eta intsektuez elikatzen da. Hegazti horiek ez dira oso talde zaleak. Talde zale izateaz gain oso zalapartatsua dena antzara da. Oso erraz antzematen dira nahiz eta hegan dabilzala hodeiengatik ez ikusi. Oso ezaguna da hegan doanean taldeak eratzen duen V itxura. Hegaztitar horiek, handiak izateaz gain, pisutsuak dira, eta 30etik 200erainoko taldetan ibiltzen dira. Basahate ezagunak ere zalapartariak dira, baina horiek urte osoan ibiltzen dira paduretako uretan igeri. ■

«EAJri agortu zaizkio erdibideko aukerak»

Jon Salaberria

Sozialista Abertzaleak (SA) taldeko legebiltzarkidea da Jon Salaberria. EAEko Auzitegi Nagusiak urtebeteko espetxea eta zazpi hilabeteko inhabilitazioa jarri dizkio berriki "terrorismoa goraipatu" izanaren akusaziopean. Honetaz eta ezker abertzalea lantzen ari den Nazio Ertabaida Guneaz hitz egin dugu. Jarraian datorren elkarrizketan, ordea, irailaren 26an Eusko Legebiltzarrean izan zen osoko bilkuran esandakoak hartu ditugu abiapuntutzat.

Zer gogoeta egiten duzu Juan Jose Ibarretxe lehendakariak Legebiltzarrean egin zuen azken agerraldiaren ondoren? Ibarretxe ez zuen deus berririk aurkeztu, bere planean ez da funtsezko aldaketarik izan. SA taldeak plana bere horretan dagoela ikusi du. Haatik, komeni da ondo bereiztea zerk bultzatu duen Ibarretxe horrelako plan bat mahai-gainean jartzera eta zer den benetan mahai-gainean jartzen duena. Proposatzen duena, berak esan bezala, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa lurraldeentzat estatutu berri bat da. Ahalmen berriak izango omen dituen, baina, betiere, Espainiako legalitatearen arabera osatua, "atxikimendu libre" delakoaren arabera. Guretzat, finean, Espainiako subiranotasunaren menpe dagoen plan bat da. Ez du soluziorik ekarriko eta SAK ez du gatazka konpontzeko plan egokitatzat jotzen.

Ibarretxeren planak Legebiltzarrean bere bidea egingo du. Zein izanen da SA talde parlamentarioaren jarrera? Planarekin ados izan ez arren, planari bidea egiten uztearen alde al zarete?

Euskal Herriari ezin zaio 25 urte hauetan eskaini zaion irtenbide bera eskaini berriro ere. Hori ez da batere serioa. Euskal Herriak irtenbide globalak eta behin-betikoak behar ditu. Plana ez da konponbidea. Kontua da plana aurkeztea zerk motibatu duen argitzea.

Zerk motibatu du planaren aurkezpena?

1979an herri honi inposatu zitzaion tramankulu autonomikoa erori izanak, EAJk berak orain onartzen duena. Baina EAJk kontraesanetan murgilduta jarraitzen du. Bere interesak ditugordean noski- eta marko autonomiko berri bat eraikitzeke arazo izugarriak. Hona bere arazo bat, funtsezkoa: ezker abertzaleak jokaleku politiko berri bat sortu izana. Azken hamarkadan nazio kontzientzian urrats izugarriak eman dira ezker abertzaleari esker. EAJren arazoa orain, bere interesen arabera eskaintza bat gauzatzekoa da. Izan ere, herri mailan kon-

tzientzia nazionalaren ikuspegitik egiten ari den eskaerari erantzun behar dio EAJk, Euskal Herri osoaren ikuspegitik egindako eskaerari. Paradoxa horrekin egin du topo EAJk.

Ez al da ere paradoxikoa, 25 urteren ondoren, ezker abertzalea ere hor egotea, Espainiako Konstituzioa sorburu duen Eusko Legebiltzarrean, alegia?

Bai. Baina guk Gasteizko Legebiltzarrak ez dela herri honen etorkizunerako abiapuntua mantentzen dugu. Alegia, guk ez dugu Ibarretxeren plana onartzen. Gure ikuspuntutik, eta hau funtsezkoa da, hemen inork ez du pentsatzen Euskal Herriak bi estatuekin duen gatazka politikoa Ibarretxeren planak konpondu dezakeenik. Ibarretxe berak ez du sinesten bere planaren inguruan gatazka politikoa konponduko denik. Eta ez du sinesten badakielako Euskal Herriaren zati batek baiezkoa eta beste batek ezezkoa emango diola betiere. Baina, bien bitartean, guk kontsultaren puntuari garrantzi handia ematen diogu. Guretzat, etorkizunaren oinarria jartzeko mekanismoa hori delako. Ezker abertzaleak "Euskal Herriak du hitza eta erabakia" lemapean aurrera egin du gatazkaren konponbidean. Lema horrek sostengu handia du eta konponbidea hortxe dago. Horregatik, Legebiltzarrean, gure jardura galdera honetan datza: nola galdetzen ahal zaio Euskal Herri osoari zein etorkizun nahi duen? Galdera honen inguruan aurki gaitzke.

Zein da ezker abertzalea gainontzeko abertzaleekin aurkitzeko zuek proposatzen duzun bidea?

Guk bi printzipio argi daukagu. Lehena, Euskal Herri osoa subjektu bezala hartu behar dela, herri baten geroaz ari gara ez herri baten zati baten geroaz. Bigarrena, berriz, herri honetako herritarrek euren etorkizunaren erabakitzeke eskubidea onartu behar dela. Guretzat hain da sinplea!

Sinple dirudi, baina hori nola egiten da?

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Amaia Sagasti

"Ezker abertzalearen planteamenduek sortu dituzten galderei ea abertzale guztiok elkarrekin erantzuteko gauza garen aztertzeke unea da".

Ezker abertzaleak proposamen asko jarri du aipatutako bi printzipio horietan oinarrituta. KAS Alternatibaren hasieran, Alternatiba Demokratikoan gero, Lizarra-Garaziko Akordioan egindako ekarpenetan, Batasunak egindako proposamenetan ere badaude printzipio horiek. Hala ere, ez da printzipio horiek mahai gainean jartzeko unerik aproposa, gu ez gaude horretan. Orain, printzipio horiek oinarri hartuta, hurbiltzeko eta hitz egiteko unea da. Ezker abertzalearen planteamenduek sortu dituzten galderei ea abertzale guztiok elkarrekin erantzuteko gauza garen aztertzeke unea da.

Nola bidera daiteke -printzipio bezala- Euskal Herri osoaren ezagutza onartuko duen prozesua, helmuga autodeterminazio eskubidea gauzatzea delarik?

Guk Euskal Herri osoak erabaki behar duela eta Euskal Herriaren etorkizunaren subjektua Euskal Herri osoa dela diogu. Eta zentzu honetan, lehenik, bi estatuek herri hau ezagutu behar dute bere osotasunean, herri bakarra dela onartu behar dute lehenik. Autodeterminazioaren eskubidea herri osoarentzat da. Euskaldun orok eskubidea du kontsultan parte hartzeko. Beste gauza bat da, Euskal Herria osoarentzat egitura politiko oso bat antolatzea. Gure ustez, Euskal Herria osatzen duten lurralde ezberdinek haien ahots propioa eta haien eskumenak izan beharko dituzte egitura politiko horretan. Lurralde bakoitzak egitura politiko horretan izan nahi duen lekua hautatu behar du, egoteko

nahi duen era aukeratu behar du, eredu ezberdinak izan daitezkeelako. Alegia, Euskal Herriaren barne egituraz asko hitz egin behar da. Baina, Ibarretxek ez du hori azaltzen. Azken 25 urte hauetan bezala, ez ditu gauza horiek argitzen, aitzitik, gauzak nahasten ditu. Adibidez, non geratu da Gernikako Estatuaren bidez nafa-

"Gure jarduera honetan

datza: nola galdetzen

ahal zaio Euskal Herri

osoari zein etorkizun nahi

duen? Galdera honen

inguruan aurki gaitetzke"

rrei egin dakiekeen kontsulta? Ibarretxeren plana oso larria da, honela diolako: "Oraingoz hiru herrialdeetan estatutu berri bat erabakiko dugu eta gero gainontzeko lurraldeei, hala nahiko balute, egitura politiko honetan parte hartzeko aukera emango diegu". Baina nor da Ibarretxe edo hiru lurralde hauetako inor beste lurraldeen erabakitazunaz ezer esateko? Ibarretxeren planak -ez apriorismo batetik eginga delako, 25 urteko esperientzia politikoaren ondoren eginga delako baizik-, ez du Euskal Herria osoa biltzen bere horretan.

Arnaldo Otegi "Prozesuan nola lagundu dezakeen gogoeta egiteko unea du ETAK" esan du "Berria"n. Bat al zatoz?

Ados nago. Guztiok iritsi zaigu

gogoeta egiteko garaia. Benetan diotsut. Baina, Ibarretxe planak guztion arteko elkarriketa lantzeko borondatea agertu behar du. Hau da, gatazka gainditzeko guztiok ahal dugun guztia egin dezagun ahalbidetu behar du. Baina denok! ETArri gogoeta egiteko garaia iritsi zaiola? Bai. Baina guztiok iritsi zaigu. Guk gure printzipioak eta borondatea agertu ditugu. Unea iritsi da gatazka konpondu nahi dugunon artean esertzeko. Espainiako eta Frantziako Estatuak eta beren gobernuak ez daude gatazka konpontzeko logika batean, ados, hala ere, ezin dezakegu onartu haiek ezinbestekoak direla herri honen oinarriak eraikitzeko.

Ezker abertzaleentzat EAJren jarrera da giltza, antza. Nola ikusten duzu EAJ, ziklo berri honetan?

EAJk iniziatiba politikoa hartu zuen 2001eko hauteskundearen ondoren. Olatu horren gainean aurkeztu zuen Ibarretxeren plana. Horrela ikusita, badirudi ziklo politiko hau orduan ireki zela. Baina hori ez da horrela, eta EAJk badaki hori. Beste gauza bat da burutzen ari den kudeaketa politikoa. Oraingoz ondo joan zaio. EAJk kartak gorde ditu planaren garapenean. Batetik, estatuari begira, Espainiako Gobernuaren alternantzia posible bati begira ari da, eta bestetik, ezker abertzaleari begira. EAJ ezker abertzaleari begira dago, baina ez borondate onarekin. EAJ bi estatuek ezker abertzalearen aurka daramaten errepresio politikoaren ondoren geratuko den ezker abertzalea aztertzen ari da, olatu errepresiboak utz diezazkiokeen emaitzen zain.

Itxaropen gutxi duzue, beraz?

EAJ ezker abertzalea hor dagoela jabetzea espero dugu, alternatiba politikoa eskaintzen duen ezker abertzalea badela, irtenbide bat bilatzeko borondatea eskaintzen duena. Artean, EAJk bere definizio arazoak gainditu behar ditu. Erdibideko aukerak agortu zaizkio. EAJk erabaki behar du. Nahiz eta Euskal Herriaren egoera zorionekoa ez izan, zorionez, EAJk ezin dio herri honi 1979an egin zion eskaintza bera egin. Hau da, Espainiaren eskaintza. Orain, Espainiaren eskaintza egin behar du edo Euskal Herri osoarekiko. EAJ orain bigarren honen planoan dago, baina ertz batean. ■

Urriaren 22an eta 23an Bilboko Euskalduna Jauregian *e-Business Global Conference* egingo da, merkataritza elektronikoari buruzko kongresua, alegia. Egun, edozer gauza Internet bidez erosteko aukera dugu eta enpresen arteko hainbat merkatal harreman teknologia berrietan oinarritzen dira. Testuinguru berri horren adierazle da hain zuzen ere, bigarren urtez Bilbon sektoreko adituak bilduko dituen jardunaldia.

Sagua sartu da erosketa saskian

ELISABETH POMBO

BATEAN PRAKAK, bestean alkan-dora, hurrengoan belarririkoa, ah! eta ahaztu gabe afaltzeko behar dugun haragia. Gutako askok oso gustuko omen du erosketak egitea, beste batzuk ordea, pazientzia galtzen dute eta azken batzuei denbora alferrik galtzea iruditzen zaie. Batzuentzat zein besteentzat Internet dago, gauzak errazteko edo konplexuago bihurtzeko, erosketak era-

kargarriago egiteko edo gorrotatzeko. Baina gauza bat dago argi: merkataritza elektronikoak aukera asko zabal diezazkieke, bai kontsumitzaileei zein enpresa edo saltokiei, kolore guztietako eta gustu guztientzako erakusleirio bihurtuz eta eserlekutik mugitu ere egin gabe.

Datuak eta etorkizuna

Ikerketa, azterketa eta datu ugari bildu dira merkataritza elektronikoaren

inguruan. Espainiako Komunikabideen Aztertoki Nagusiaren azken datuei erreparatuta, 2002. urtean aurrekoan baino Internet bidezko erosle gehiago izan ziren. 2001ean 1,2 milioi izan baziren, iaz 2,2 milioi baino gehiagok egin zuten Internet bidez erosteko hautua.

Hala ere, eta beti ere Eustatek Euskal Autonomiaz Erkidegoaren gainean kaleratutako datuei begiratuta, egiten diren erosketa guztien kopuru osoaren

Kevin Kelly, merkataritza elektronikoa nazioarteko aditua

«Internet bidez erostea kreditu txartela erabiltzea baino seguruagoa da»

Kevin Kelly nazioarteko gura da. Internet eta merkataritza elektronikoa ondo baino hobeto ezagutzen dituen aditua, alegia. "Wired" aldizkariako bazkide fundatzailea da eta "Out of Control" liburuaren egilea, besteak beste.

Zein da merkataritza elektronikoa egoera Europan eta munduan oro har?
Egia esan, ez dakit. Lehen baino sendoagoa.

Nolako izango da etorkizuna?
Oso baikorra naiz. Etorkizunak aukera gehiago ekarriko ditu, baita arrisku gehiago ere.

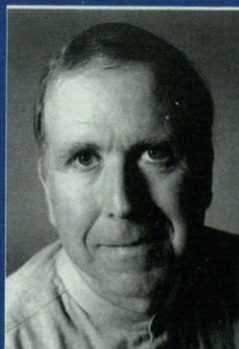
Zergatik ezarri beharko luke enpresa batek merkataritza elektronikoko sistema? Zer abantaila eskainiko lizkioke?
Bi arrazoiengatik: lehenik, bezeroarengana modu berrien bidez iristea ahalbidetuko diolako, eta bigarrenik bezeroaren nahiak modu berrien bidez aseko dituelako.

Eta kontsumitzaileari?
Kontsumitzaileek kalitate hobeagoko produktuak eta zerbitzuak eskuratzen dituzte, prezio hobeagoan eta erosotasun handiagoarekin.

Enpresek ba al dakite Internet bidez nola saldu? Ba al dakite produktua nola ezagutarazi? Nola helarazi produktua kontsumitzaileari?
Bai. Bezeroan jartzen dute arreta, ez teknologian.

Internet bidez erosten diren produktuak denda daudenak baino garestiagoak ala merkeagoak dira?
Kontsumitzaile gehienentzat merkeagoak dira eta gainera, errazago eskura daitezke.

Kontsumitzaile potentzialak aipatzen dituen beldurrak, adibidez segurtasun faltarena, errealak al dira? Internet bidez erostea segurua al da?

Segurtasuna ez da arazo. Internet bidez egindako lapurreta kasu bakan batzuk baino ez daude, kalean gertatzen diren milaka txartel lapurreta kasuekin alderatuz. Internet bidez erostea guztiz segurua da, ziurtasun osoz eta dudarik gabe. Jatetxe batean kreditu txartela erabiltzea baino seguruagoa da.

Enpresak zer nolako arazoei egin behar die aurre merkataritza elektronikoa ezarri nahi badu?
Arazo asko daude. Sistema osoa eta informazioaren emaria berriz planteatu beharko du.

Jendeak zer nolako produktuak erosten ditu Internet bidez?

Denetarik eskura daiteke Interneten. eBay enkante etxearen etekinen zati handiena autoen salmentatik dator.

Erosiko al zenuke janaria Internet bidez?
Bai eta erosten dut.

Eta auto bat? Ordenagailu bat? Zure etxe azpiko liburu-dendan aurki dezakezun liburu bat?

Jakina. Etengabe egiten dut hori. Ia egunero erosten ditut liburuak Internet bidez. Normalean, egunero gauza bat behintzat erosten dut Internet bidez.

Ez ote gara ari giza harremanek garrantzirik ez duten mundua bultzatzen? Ez al da erakargarriagoa udare kilo bat erosterakoan saltzailearekin hitz egitea? Egunkaria erostera zoazenean kioskoan dagoenak eguraldiaren berri ematea?

Noski. Hala ere, egunkari saltzaile guztiak ez dira hiltunak. Internet asko erabiltzen dudanez, saltoki eta hornitzaile "erreal" onenak aurkitzen saiatzen naiz eta kalera irteten naiz horiek erabiltzera, ez baina mugatzen gertuen ditadunetara bakarrik. Ona den edozeinengana jo dezaket. Egia esan, lehen bezainbeste liburu erosten dut liburu denda errealean; baina orain horietan ere inteligentzia handiagoz erosten dut.

aldean oso portzentaje txikia da Internet bidez egiten dena.

Izaskun Santamaria Eroski taldeko jarduera berrietako marketing ardura-dunak argitu digunez, Europan erosketak sarean egiteko ohitura handiagoa dago.

Etorkizunari begira, Santamariak uste du Interneten erabilera gehitzen den heinean, sareko jarduera komertziala ere handitu egingo dela eta horrekin batera Internetetikiko konfiantza ere handitu egingo dela. Ildo horretatik zera dio Santamariak: "Kontuan izan behar dugu hiritako bizitzaren erritmoak eta gaur

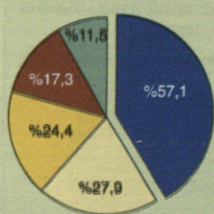
egungo bizitza estiloek erantzunak ematen dituzten konponbideak eskatzen dituztela, erosketak modu erosoan eta denda fisikoan ordutegi tradizionaletatik kanpo egiteko aukera ematen duten konponbideak, horrela, daukagun aisialdi eskasa askatasun handia-

goz antolatu ahal izateko".

Hain justu ere, erosotasuna eta denbora falta izan daitezke hainbat erabiltzaile erosketak sarean egitera bultzatzeko faktoreak, baina hor badago konfiantza arazo bat ere. Jende askok

uste du Internet ez dela segurua eta beraz ordainketak egiterakoan arrisku handi baten aurrean jartzen garela. Inori ezin zaio sinestarazi hori horrela ez denik, baina Kevin Kelly merkataritza elektronikoko gura lasaitasunezko mezu bat igortzen du: "Internet bidez erostea guztiz segurua da, ziurtasun osoz eta dudarik gabe".

MERKATARITZA ELEKTRONIKOAREN GARAPENA OZTOPATZEN DUTEN FAKTOREAK. (EAE) *

* Pyme guztiak kontuan hartuta

Data: 2003ko uztailearen 10a
Iturria: Eusstat. Informazioaren Gizartearen buruzko inkesta - IGI enpresak

e-Business Global Conference. Egitaraua

Urriak 22

10:00 Kevin Kelly-ren hitzaldia.

11:30 "Negozio ereduak eta estrategia". Hizlariak: Nikolas Azkona, Ramon Arellano, Jose Ramon Urano.

11:30 "Wirelessaren onurak". Hizlariak: Juan Maria Iglesias, Luis Maldonado eta Jose Bausa.

13:00 Mahai-ingurua: "Internetek aisia sektorean dituen onurak". Parte-hartzaileak: Pau Morata, Mauricio Prieto eta Idoia Ezkurdia.

16:00 "E-people eta antolakuntza aldaketak". Hizlariak: Oriol Bes i Oliva eta Eduardo Rios.

16:00 "Segurtasuna Interneten, urrats bat aurrera". Hizlariak: Javier Ribas eta Gorka Ochandiano.

17:15 Santiago Alvarez de Mon-en hitzaldia.

Urriak 23

09:30 Enrique Dans-en hitzaldia

11:00 "Negozio ereduak eta estrategia". Hizlariak: Izaskun Santamaria, Jaime Gurt eta Iñaki Lopez.

11:00 "Orain arte inoiz amestu ez den marketinga". Hizlariak: Ignasi Biosca, Pablo Alzugaray eta Juan Jose Azcarate.

12:30 Javier Echeverriaren hitzaldia.

15:15 "Prozesu hobekuntza: helburua, bezeroa". Hizlariak: Secundino Alvarez eta Yvonne Gillet.

15:15 "Gobernu digitala". Hizlariak: Albert Batlle eta Seppo Kurkinen.

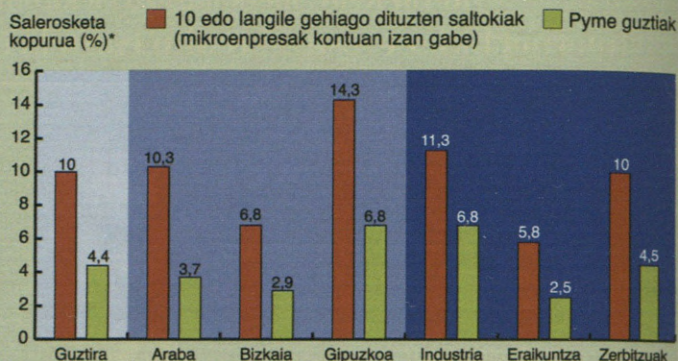
16:30 Mahai-ingurua: "Internet Kirol Elkarreketan". Parte-hartzaileak: Athletic kluba, Barcelona FC, Real Madrid eta Real.

Segur aski medioaren ezaugarriak zenbat eta gehiago ezagutu, orduan eta seguruago sentituko gara. Baina azken erabakia nonberaren esku egongo da, duen denboraren, interesen eta gogoaren arabera. Batzuek nahiago izango dute orain arte bezala ohiko saltokietan erosi, produktua beren begiekin ikusi ondoren; beste batzuek ordea, nahiago izango dute Internet erakusleihoa erabili, orain Mexikotik, hurrengoan Japoniatik eta beste batean Italiatik erosi, prezioen eta produktuen ezaugarrien konparaketa egin ondoren. Guztia, klik baten bidez.

Enpresen estrategia

Kontsumitzailearen beldur eta ezaugarri guztiak izan behar dituzte kontuan enpresek merkataritza elektronikari ekin nahi badiote. Baina hori ez da nahikoa, gainera enpresa estrategiaren

MERKATARITZA ELEKTRONIKOA EAEko ENPRESETAN

* Salerosketa guztiak kontuan hartuta, Internet bidez egiten diren kopurua

Data: 2003ko uztailaren 10a
Iturria: Eustat. Informazioaren Gizartearen buruzko inkesta - IGI enpresak

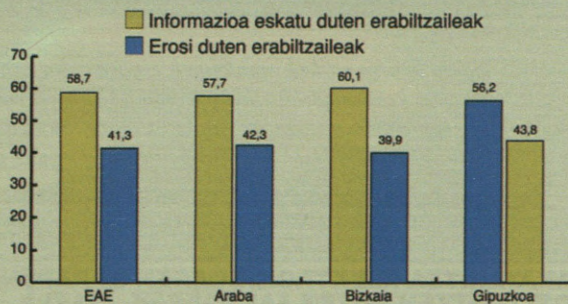
ikusuntu argia izan behar dute. Esaterako, oso agerian geratzen da hori Izaskun Santamariak ezagutarazi dizkigun zenbait daturi erreparatu. Beti ere supermerkatuen sektorerara mugatuz, Santamariak esan digu Europako merkaturan Tesco-ren kasua hartzen dela arrakasta eredu gisa eta Webvan iparramerikarra porrotaren eredu bezala.

Tesco-k (www.tesco.com) negozioa abiarazteko gutxi inbertitu zuen bitartean, Webvan-ek bi urtetan 1,2 milioi

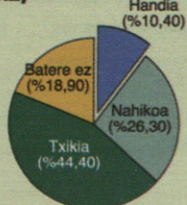
dolar baino gehiago inbertitu zuen negozioa abian jartzeko. Tesco pixkanaka funtzionatzen hasi zen bitartean, Webvanek AEBetako 24 merkatutan sartu nahi izan zuen hiru urtetan. Tesco hasieratik produktuak etxera eramateagatik kobratzen zuen bitartean, Webvanek 50 dolar baino gehiagoko erosketa egiten zutenei ez zien ezer kobratzen produktua etxera eramateagatik. Analisten arabera, ekimen horren ondorioz, eskaera bakoitzeko 5etik 30era dolar galdu ziren.

Tesco.com-ek Tesco katearen marka irudia hobetzeko eta zabaltzeko bide eman duen bitartean -hau da, enpresaren emaitzak ez dira sarean lortutakoak bakarrik-, Webvanek sarearen bidez egindako salmentetatik bizi beharra zeukan eskusiboki. Bezeroarengana heltzeko modu bakarra eta bezeroak Webvanera heltzeko modu bakarra ordenagailuaren bidezkoa zen eta horrek muga asko ezartzen zituen.

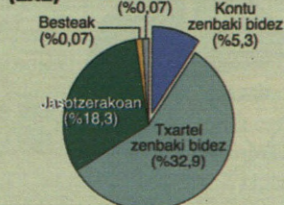
MERKATARITZA ELEKTRONIKOA ERABILITZAILEAREN IKUSPEGITIK (%)

Segurtasunari buruzko iritzia (EAE)

Erosketak ordaintzeko modua (EAE)

Data: 2003ko otsailaren 24a
Iturria: Eustat. Informazioaren Gizartearen buruzko inkesta - IGI familiak

Kongresua

Urriaren 22an eta 23an Euskalduna Jauregian egingo den kongresuan merkataritza elektronikoko eskaintzen dituen aukerak agerian geratuko dira, baita kontuan izan beharreko faktoreak eta arriskuak ere, enpresa zein bezeroentzat.

Informazio gehiago:

www.ebgconference.com

DUDA-MUDA ZERBITZUA

Zalantza-dantzan ez ibiltzeko

Nahiz eta Euskaltzaindiaren arauak, hiztegiak, gramatika eta gisako liburuak kontsultatu, askotan zalantzak izaten ditugu euskararen joskera, termino, aditz eta abarren inguruan, ez baitaude inon zehaztuta. Eta halakoetan ez dugu jakiten nora jo. Horiexek argitzeko aukera eskaintzen du, hain zuzen, Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundearen (HAEE) Duda-muda zerbitzuak.

KATIXA GARATE

ZALANTZAK ARGITZEN dihardu Duda-muda zerbitzuak 1998ko ekainetik, ahal izan duten guztietan behintzat. Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak eskaintako zerbitzua da eta edonork egin ditzake kontsultak, www.ivap.com/eusk/duda-muda/dudamuda2.htm helbidetik mezu elektronikoko bat bidalita. Izan ere, zalantzak argitzeko zerbitzu hau telematikoa da.

Ez da datu-base terminologiko bat, ikerketa talde batek administrazio eta lege arloko terminologian eta hizkeran sor daitezkeen zalantzak argitzeko eskaintzen duen zerbitzua baizik. Hiru lan taldetako 6 pertsona dabilta bertan lanean: IZOko Itzulpen ataleko bi langile, erakunde bereko Terminologia saileko beste bi eta HAEEko Administrazio Hitzera ataleko bi langile. Bost urtetan 4.000 kontsulta jaso dituzte, lau bat egunean, batez beste.

Duda-muda sortu aurretik ere, eskaintzen zuten zerbitzu hori. Telefonoz eta faxez jasotzen zituzten kontsultak. Sail bakoitzak bere kabuz egiten zuen lan ordea. Guztia koordinatzeko premia sumatu zuten eta halaxe sortu zen Internet bidezko Duda-muda zerbitzua.

Zalantza motak

Duda-mudako langile batek adierazi digunez, denetariko zalantzak jasotzen dituzte: itzulpen unitateak, terminoen ingurukoak, gramatikakoak, estiloari buruzkoak, idazki ereduen gainekoak... Jasotakoan, dagokion sailera bideratzen dute: Terminologia sailera, Administrazio Hitzera sailera... Bestalde, zalantzak hiru mailetan sailkatzen dituzte: errazak, nolabaitekoak eta zai-

dituzte. Sasoi batzuetan zalantza bat sortzen da gai edo termino baten inguruan eta euskalgintzan ari den jendea, itzultzaileak, normalizazioan dabiltzanak kezkatuta ibiltzen dira. "Inoiz guri ere heltzen zaizkigu horrelako zalantzak, inon argituta ez daudenak eta guk ere askotan ez dakigu edo gure iritzia ematen dugu beste barik", jakinarazi digu. "Denok dauzkagu gure zalantzak, guk ez dakigu dena, guk ere gure harremanak egiten ditugu gauzak konpontzeko", gaineratu du.

Kontsulta egin aurretik

Hainbat hiztegi eta kontsulta liburuetakotako loturak topatuko ditu erabiltzaileak, kontsulta egin aurretik, hor argitzetik baduen jakin dezan.

Hala ez balitz, aurrera jotzea du.

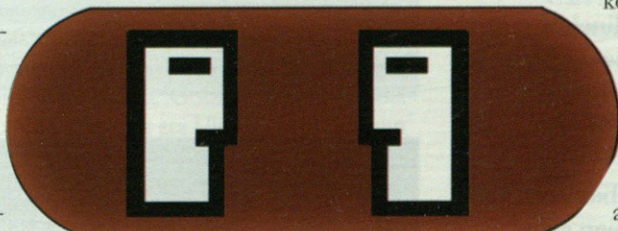
Beti ere galdera bakarra egin ahal izango du kontsulta bakoitzeko, eta itzulpen unitatearen, terminoaren edo gramatika zalantzaren testuingurua agertu beharko du. Orain arte jasotako duda-mudekin osatutako datu-basea sarean paratzeko asmoa dute, zerbitzua azkartu eta arintzeko.

Hainbat duda-muda bilduta dituzte dagoeneko "Zalantza-dantza" (2001) eta "Galdezka. Euskarazko zalantzei erantzunez" (2003) liburuetan, baita beste hainbat argibide ere. Beti ere, hizkera argiaren bidetik aurrera egiteko. ■

lak. Normalean egun bateko edo biko epean argitzen diote kontsulta egileari. "Zalantza batzuk ikerketa eskatzen dute eta bizpahiru egun ematen ditugu eta inoiz astebate ere bai. Eta batzuk ezin izan ditugu erantzun", esan digu.

Bezeroaren profila

Askotarikoa izaten da kontsulta egilea. Enpresek terminoren bat itzultzeko edo testuren bat egokitzeko arazoak izaten dituzte batzuetan eta zerbitzu honetara jotzen dute laguntza bila. Ikasle eta euskaltegiak irakasleen gramatika zalantzak ere argitu izan

Emaiozu euskara

**Euskararen transmisioa
sustatzeko kanpaina**

Babeslea: Getxoko Udala

Bero-beroan

Sarekada susmagarriak.

Joan den astean Baltasar Garzon eta Laucence Le Vert epaileen aginduz atxilotutako 34 pertsonetatik 20 espetxeratuak izan dira eta gainerakoak libre geratu dira, horietako batzuk bermepean. Atxilotuetako batzuek, halaber, polizia espainiarraren esku jaso izandako tratu txarrak salatu dituzte, besteak beste, poltsa, postura txarretan denbora luzez egotera behartua izatea eta mehatxuak. Euskal gizartean sektore zabalek jarri dute zalantzan operazioa, batez ere atxilotuak etakidetzat jo izan direlako, beren errugabetasun printzipioa kontuan izan gabe eta horretarako arrazoi oso ahulak erakutsiz, besteak beste preso desberdinekin izandako gutun trukaketak.

'Aldaketa 16' astekariaren murgiltze sendoa.

Kilometroetako zero zenbakiarekin hasi eta joan den astean egindako aurkezpen publikoarekin, euskal prentsa eta kulturaren ur txikietan bete-betean murgildu da 'Aldaketa 16' astekari berria. Euskal prentsara dakarren kutsu berria begi bistakoa da edonorentzat, eta osasungarria ere bai normaltasunaren uretan igeri egin nahi duen sektorearentzat. Euskarazko merkaturainoko jauzia egin du Espainiako trantsizioan nabarmendu zen aldizkariak, ez ausardia makalarekin gainera, ezta, dirudienez, sosa gutxirekin ere. Merkatu aldetik egon daitezkeen arazoez entzun eta irakurri izan da, baina hori bideak erakutsiko du. ARGIAtik biderik oparoena desio diogu proiektu berri honi, bere arrakastak euskal prentsaren bidea handitzea eta zabaltzea lekarkeelako.

Aldarrikapen molde berrien bila

Otsailean baino jende gehiago mugitu du oraingoan Baterak, baina Iparraldeko manifestazioetan alor kuantitatiboa beti garrantzitsua bada ere, oraingoan alor kualitatiboagatik nabarmendu da iragan larunbateko kale agerraldi jendetsua (ia 9.000 pertsona, antolatzaileen arabera). Bateraren alde abertzaleak bederen planto egin du orain arte egindako bideari dagokionez eta beste estrategia bati helduko diola iragarri du. Orain arte Baterak molde batuetan jarduteko abilezia erakutsi du eta ikusi beharko da estrategia berriaren aurrean mugimenduaren osotasunak nola erantzuten duen. Aurrera egiteko gogo eta kemen ugari antzeman daiteke Iparraldeko mugimendu abertzalean, Bateraren protagonista bakarra ez baina bai bultzagile garrantzitsuenean. Beste aktore garrantzitsua Estatua da eta hori mugiaraztea zailagoa izango da, are zailago etxeko leihotik kalera so geldituz gero.

Nazio eztabaidagunearen talde sustatzailea eratuta

Nazio eztabaidaguneak beste urrats bat eman du eta jadanik eratua dago ekimenaren nondik norakoak bideratuko dituen behin-behineko talde sustatzailea. Ezker abertzalearen ekimenetik abiatutako gune berri honek uztalean egin zituen bere lehenbiziko pausoak eta oraingoz bi fase nagusi izango ditu. Lehenbizikoan gunea finkatuko da abendura arteko une desberdinetan eta diagnostiko bat egingo da; I. osoko bilkura abenduan egingo da. Bigarren fasean, gatazka bideratzeko ekintzak eta konpromisoak finkatu nahi dira, datorren Aberri Egunerako egindako lanaren emaitzak aurkezteko. Besteak beste, Juankar Alduntzin, Antton Izagirre, Maite Aristegi, Txutxi Ariznabarreta, Mertxe Colina, Joxe Iriarte 'Bikila', Xabier Isasi, Miren Odriozola, Iñaki Lasa, Ixabel Etxeberria eta Anjelmar Elkano dira talde sustatzaileko kideak.

Andoaingo araudia indargabetuta

IRAGAN MAIATZEAN euskararen udal araudia onartu zen Andoaingo Udalean. Irailaren 25an berriz, euskara lan hizkuntza gisa erabiltzeko arauak eta itzulpengintzarako jarraibideak ezartzen dituen araudia indargabetzea erabaki zen, PSE-EE eta PPren botoekin. Andoaingo Udalak adierazi duenez, araudia maiatzean onartu bazen ere, ez zen Gipuzkoako Foru Aldundira bidali eta beraz, indarrean ez zegoen araudia indargabetu dute. PP eta PSE-EEk esan dutenez, araudi horrek euskararen erabilera inposatzen du.

Hil hasieran emandako prentsaurreko batean, Miren Azkarate euskaltegien itotze ekonomikoaren erantzule egin zuen euskaltegi pribatu homologatuen %85 ordezkatzeko duen taldeak.

JUANAN RUIZ / ARGAZKI PRESS

Euskalduntzeko tirabirak darrai

EUSKALDUNTZE-ALFABETATZE ALORREAN giroa zeharo nahasia dago. Joan den asteazkenean euskaltegi pribatu homologatuen %85 ordezkatzeko duen taldeak (Abegi, AEK, Batuz, Billabonako euskaltegia, Deustuko Unibertsitateko Euskal Irakaslegoa, Gotzon Garitaonandia euskaltegia, IKA, Labayru, Maizpide, Mikelats eta Ulialde) protesta egin zuen Eusko Jaurlaritzaren Gasteizko egoitzaren aurrean, joan den asteazkenean. Adierazi zuten, gelak beteta hasi dute ikasturtea eta administrazioak aipatutako matrikulazioen beherazko joera gelditu egin da. Matrikulak %15 igo diren arren, ikasgelak bete dituztela eta horrek zentroak behar-beharrezkoak direla erakusten duela esan dute. Auzia blokeatuta dago, ez baita Administrazioaren eta euskaltegioko hitzordurik ezarri datozen asteetarako.

Gasteizko Euskara Kontseilua biltzeaz

GASTEIZKO UDALAK Euskararen Erabilera Planaren udal barruko plangintza eta Euskara Kontseilua eratu beharra onartu zituen joan den apirilean. Euskara Kontseilua oporren bueltan bilduko zuela adierazi zuen, baina oraingo ez da bildu. Udalak jakinarazi duenez, hilaren 30ean bilduko du Euskara Kontseilua eta udalak aurretik (urriaren 20an) zehaztutako duen lan metodologiari jarraituko diote gainera. Kontseilua kontsulta eta irizpen organoa izango da eta euskara sustatzeko duten herritar eta taldeen proposamenak jaso eta haien partaidetza bultzatzea izango ditu xedeak.

Nafar euskalkien jardunaldiak

EUSKARAREN IRAKASKUNTZAN ARI diren langileei eta euskara teknikariei zuzenduriko nafar euskalkien jardunaldiak antolatzen dituzte Nafarroako Gobernuak eta Euskaltzaindiak. Urriaren 22an eta 23an, Uharteko Zubiarte euskaltegian izango dira saioak. Besteak beste, Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle Iñaki Camino eta Gotzon Aurrekoetxeak hitzaldiak eskainiko dituzte. Izen-emate epea urriaren 20an amaituko da.

BAHEA

Fernando Savater filosofoak eta Ermuko Foroko kideak elkarrizketa eskaini zion "A Nosa Terra" Galiziako astekariari eta bertan, urriko lehen astean, aitortzen duenez, ulertzen du nazionalismo galiziarra, euskal edo katalan nazionalismoak ez bezala: "Ados nago galiziar nazionalismoa izateaz, pobreen nazionalismoa delako. Katalan eta euskal nazionalismoetatik jasan ezina zera da, aberatsena dela eta gainerakoak baztertzeko". Elkarrizketa berean azken 12 urtetan EAEtik 200.000 pertsonen alde egin dutela berresten du, baina oraingoan beste ondorio batzuk ere ateratzen ditu: horrexegatik jarraitzen dute gobernatzen oraindik nazionalistek. Lore ugari jaurtitzen ditu elkarrizketan eta horietako bat Javier Madrazo Ezker Batuko koordinatzaileari: "Ibarretxeren morroia da. Gainera, Arzalluz moduan, apaiz bat da". Manuel Huertas PSE-EEko kideak 'Gara'n egindako elkarrizketan: "Esaten dute hemen izaera politikoa duen arazo bat dagoela eta biolentzia ere horrexegatik dagoela. Nire ikuspuntutik, beraz, horrexegatik biolentzia justifikatzen ari dira".

Ollokiegi enpresaren aurka-ko atentatua. Irungo

Santiagoko muga Ollokiegi enpresaren aurka izandako atentatuak ETA hor dagoela gogorazten du berriz ere, pentsatzen du bezala atentatuaren egi-letza erakunde honi badagokio behintzat. Aipatu enpresako bi kamioietan ziren lehergailuak, baina azkenean hamabi kamioi kiskali ziren. Atentatua zerga iraultzailearekin lotu da eta Espainiako gobernu ordezkari Enrique Villarren esanetan, azkenaldian ETAk 200 gutun bidali die enpresari desberdinei zerga iraultzailea eskatuz. Atentatuak euskal gizartearen indar politiko gehienaren arbuizaketa ekarri du beste behin ere.

Txetxeniako kamikazearen arrazoien bila

Moskuko "Novaia Gazeta" asteriko Goulia Khairoullina-k Txetxeniara joan eta bertan errusiarren kontrako eraso suizida batean lehertzeko prestatzen ari den neska gazteetako bat elkarrizketatu du. Jakin nahi zuen ea zergatik zigortu nahi dituzten errusiar guztiak. Eta erantzuna aurkitu du.

VLADIMIR Putinek Txetxeniaren kontrako bigarren gerra hasi zuenetik, egunetik egunera joan da han egoera usteltzen, eta halako batean gerrillari txetxeniarrak kamikazeak erabiltzen hasi dira. Emakumeak gainera.

Errusian diktadura giroa gero eta nabarmenagoa da, eta horren adierazgarri bat gehiago da komunikabideetan Putinek ezarri duen uniformizazioa. Baina zenbait kazetarik bere lana txukunago egiteari esker ezagutu dituzte komunikabide minoritarioetako irakurleek zer nolako motiboak zituzten neska gazte horiek beren inmolazioarako.

Asko nekatu beharrik ez zegoen arrazoiak aurkitzeko. Militar errusiarrek ehundik gora heriotzekin "konpondu" zuten Doubrovka antzokiko bahiketa-probokazioan erori ziren hiru neska kamikazeoi begiratu: Assi Guilchurkaevak senar bat estreina eta bigarrena ondoren galdu zituen Txetxeniako bi gerretan, eta 13 urteko neba eraman zioten gero militarrek gau batean, sekula gehiago ez azaltzeko. Aichat eta Khadichat Ganey ahizpek bi anaia galdu

zituzten errusiarren bonbaketan eta ahizpa zaharrena "desagerrarazi" zieten. Beraiek ere lau egunez eduki zituzten soldaduek bahituta: sekula ez dute hitz bat esan egin zizkieten basakeriez.

Joan den uztailan, Moskuko Touthinon burutu zen kontzertuko atentatuan, Zoulikhan Elikhordjaevak lehertu zuen bere soinean zeraman bonba: bi aldiz militar errusiarrek bahitua zuten aurretik. Eta Tver kaleko jatetxe hura zapartatu zuen Zarema Moujikhoevak Txetxeniako bi gerretan bere senide guztiak galdu zituen. Antzeko bizipen ikaragarriak nozitu dituzte 2000. urtetik atentatu kamikazeetan 200 herritar errusiar akabatu dituzten emakume txetxeniarrak gazteek.

Baina Khairoullina kazetaria ez zihoan historia beldurgarri berriak entzun eta kontatzeko asmoz Txetxeniarraino. "Nik ulertu nahi nuen ea zer ote datorkigun gainera errusiar guztioi". Erantzunaren bila, lehendik ere bisitatua zuen Vedenon hiri inguruetara heldu da, herrixka batean kamikaze izateko prestatzen ari diren neska batzueganaino. Tartean dago Malika: ez du bere aita ezagutu eta familiako emakumeen artean hazia da, ama eta bi ahizparekin. Gau batean militar kaputxadunak etxean sartu, dena hankaz gora ipini eta Malika eraman zuten bahituta, nagusiari erantzun txarra emateagatik. Egunen buruan askatu zuten, baina inori ez dio sekula esango zer egin zioten soldaduek.

"Nor zigortu behar duzu?"

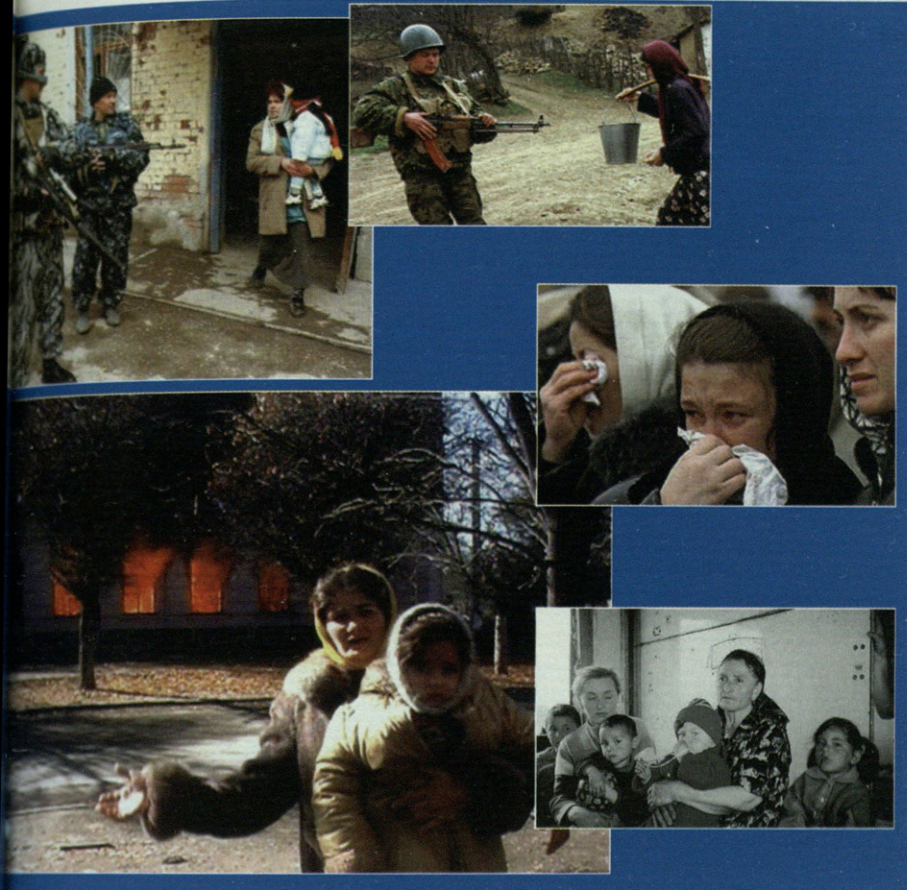
Zaharrak ez beste inor geratzen ez den herrixka urrun batean dago neska

Lerroon gainean, Moskuko Doubrovka antzokiko bahiketan parte hartu eta hil ziren neska gerrillari txetxeniarrak. Beste argazkietan Txetxeniako emakumeek egunero jasaten duten bizimodu beldurgarrikoa azaltzen duten esanak erakusten dira.

taldea, "lehengusu" bat dutela zaindარი. Eta orduak emango dituzte ekin-tzak nola antolatu eztabaidatzen. Hurrengo urratsa emango dute horretarako prest direnean, hau da, jadanik ezeren beldur izango ez direnean. Orduan Hattab gerrillari wahabitaren (integrista) kanpamenduetara joango dira, Korana irakurri eta arma eta lehergailu guztien erabilera ikastera. Eta beren burua sakrifizioan eskaintzeko puntura iritsiak izango dira.

Hattab buruzagiaren gerrillariak mendietan daude gotorturik. Vedenoko ehiza erreserban adibidez, militar errusiarrek kontrolatu ezin duten 20.000 hektareatako gunen liberatua dute. Eta mendialdeak bezala leizezulo handi eta ugarietako eskualdeak ere mendeen dituzte gerrillariak. Asko aipatzen da Errusiako eta Mendebaldeko komunikabideetan gerrillari independentisten eta batik bat integristen krudelkeria, baina Txetxeniatik pasa diren kazetari independenteek argi diote herritarrek benetan beldurra militar errusiarrei eta egunotan lehendakari izendatu duten

Khairoullinak idatziko du bere kronikan egun batzuen buruan ohar-tu zela Malikaren erantzunaren garrantziaz. "Azken batean errusiarrak beren buruentsako soilik dira errugabeak, Malikak bere burua errugabetzat zuen bezala soldaduak bere etxean sartu, nahi zutena egin, bortxatu eta txikitu zutenean. Bederatzi urteotan milaka txetxeniari erabat errugabek beren bizkarrean daramate une batean politikoak ados jarri ez izanaren erantzukizuna. Eta azkenean, haietako batzuk, errepresiorik krudelena jasan dutenek, erabaki dute guk guztiok (errusiarrok), aurreneko-tik azkenekora, Malika gaztea babes-tu ez izanaren erantzukizuna gure gain hartu behar dugula".

"Novaia Gazeta"ko kronikariak hala dio bukaeran: "Hori da hain zuzen eskolan ikasi duguna; hori da 'nazioaren kontzientziari' dei egiten diotenean esaten dutena; hori diote Torah, Biblia eta Koranak; egia eterno bat da: bere begien aurrean gertatu den hilketa deus esan gabe begiratu duena da kriminalik txarrena. Horregatik etorriko da Malika gu hiltzera. Berak uste du gure krimen barkaezina -gure isiltasuna- ordaindu egin behar dugula".

Gerretan helburu, kalkulu, estrategia eta taktiken ondoan odola eta samina ere mintzo dira beren logika propioekin. Horien logika aurkitu du Khairoullina kazetari errusiarrek: egun batean berekin batera hiltzera etorriko zaion kamikaze gaztearena. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Khadirov-en miliziano basatiei diete-la. Horregatik ematen diete babesa gerrillariei, batik bat urrutiko herrixketan. Eta horregatik jotzen dute gerrillariengana txetxeniari neska gazteek.

Goulia Khairoullinak gau osoa Malika eta beste lagunekin hitz egiten eman du. Kazetari moskutarrak ez dio aparteko fanatismoari ikusi kamikazegai gazteari, ez hitzetan, ez janzkeran, ez begiradan. Eta bere irakur-

leen galderarik beldurgarriena azaldu dio azkenean Gouliak:

- Malika, konturatzen zara pertsonak hilko dituzula? Eta zure bonbagatik haur tiki bat hiltzen bada?
 - Hala dago idatzirik...
 - Eta orduan zuri gertatu zaizun gut-tia ere idatzirik zegoen?
 - Bai: zigortu egin behar ditut.
 - Baina nor zigortu behar duzu?
- Malikak kazetariari begietara begiratu eta garbi erantzun dio: "Zuek denok".

K A L I T A T E A

Produkturik onenak, MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 • DONOSTIA

Jon Alonso

Txirrindularitzaz eta tauromakiaz

Hemen bertan eta asko ez dela egindako artikulua eduki duen oihartzuna ikusirik, bide beretik ekingo diot berriz ere, nire loria-une xume hau ahal beste luzatzeko asmoz. Esperantza txikiarekin, ordea, esana baitago: bigarren parteak ez ohi dira onak izaten. Bigarren parteak onak izan ez, eta, gainera, gaur dakardan metafora kaskarra-goa baita.

Aurrekoa, tropelarena, alegia, oso egokia zen hau bezalako herri txirrinduzale-kirolzale batean, metafora errezen zale (tropela, amaren sua, aitaren etxea, etab) ere badeanean. Gainera metafora-familia oso bati irekitzen dio bidea: ildo beretik, inor ahul dabilenean, aski esatea pajara bat hartu duela; edo idazleak eskalatzaileak, klasiko-manoak, gregarioak edo esprinterrak ote diren esatea; unean uneko arrakasta piska bat eduki duenari Murtziako Itzuliko etapa bat irabazi duela aldarrikatzea... eta tipo honetan, nahi beste. Are, oso litekeena da norbaitek idazleak taldearen arabera sailkatzea, justizia edo herra gaizto gehiago edo gutxiagorekin: urlia KAS da, sandia ONSE (Organización Nacional de Sordos Españoles), berendia PATERNINA... Aldez aurretik aldarrikatu nahi dut nik, aukeran, KASKOLEko sailka nazatela nahiko nukeela (bai, KASKOL, Coca-Colaren imitazioz sorturiko edabe infame bat, gazteenek ezagutuko ez dutena).

Gaur dakardan metafora ez da hain ona, batez ere zezen mundukoa delako, eta hemen jendea ez delako hain zezenzalea. Iragarlearena egin eta aurreikusi nahi dut datozen garaiotan gerta litekeen fenomenoetako bat, toreatzaile zaharren sindromea deituko duguna. Gauza jakina da une jakin batean, toreatzaile guztiek iragartzen dutela, espantuka eta lanturuka usu, ile-txorta, mototsa, txirikorda, koleta edo dena delakoa moztu behar dutela. Ba, baietz etorkizun ez oso urrun batean batzuek idazketari utzi egingo diotela iragartzen hasi. Baina ez kezkatu: erretreta hartzen duten toreatzaile guztiak handik bost urteetara itzuli egingo dira.

Tropelarenak puntu minbera ukitu zuen, nonbait, edo ideia askorik gabeko eremu lehorrean euri moduan erori, edo bietatik piska bat. Edonola delarik ere, konturatzen

ALBERTO ELOSEGI

hasia naiz beste kontu bitxi bat gertatzen ari dela: denek ez bada gehienek onartzen dute frustrazio-aire bat badabilela, baina inork ez du onartzen frustrazioa bere etxean bizi denik. Arras landare itsusia izaki, frustrazioa, eta gu idazleok aski kanpoeder. Beti bestere-nean nahiago.

Erdi irriz erdi negarrez ari garelarik ere, ezin uka gaiak mamirik baduela. Azken finean, gutariko bakoitzari eskatzen digu geure burua definitzea literaturaren, gizartearen eta hizkuntzaren inguruan. "Zergatik idazten duzu?" galdera deseroso eta inozoari erantzun diezaiogun eskatzen du. Zeren, bide batez esanda, gauza gutxi dago itsusiagorik eta patetikoki irrigarriagorik irakurtzen ez diotelako edo aski famatua ez delako negarrez ari den idazlea baino.

Gutariko bakoitzak galdera horri erantzuteko adorea baleuka, definituko luke zertan den bere proiektu literarioa; zenbateko garrantzia duen horretan ospeak, diruak, ideologiak; zenbateraino hartaratzen duen asmo ludikoak edo pedagogikoak, edertasuna bilatzeak, konpultsio hutsak edo analisi eta ikasi nahiak; noraino izan nahi duen lekuko, noraino protagonista; gizartearekiko harremanak nola ulertzen dituen; eta beste hainbat.

Idaztea ez da hain zaila. Letra mordo bat txukun samar elkartzea edozeinen edo ia edozeinen esku dago, eta geu gara adibiderik argiena. Orduan? Orduan goian egindako galderari norberak ematen dion erantzuna da gakoa. Erantzun horren energia, egokitasuna eta koherentzia. Erantzun sendo eta koherentea dagoen tokian idazle bat dago, eta ezerk ez du hori aldatuko, ez kritikak, ez salmentak, ez uneko apetaren gorabeherak. Eta inoiz batean gizarteak horixe aitortuko dio egiazko idazleari.

Edo agian inoiz ez. Baina hori ere berdin da, idazlearen helburua ez delako karrika bat edukitzea. Batez ere hori lortzerako handik oso urruti dagoelako. ■

«

Gutariko bakoitzak
galdera horri erantzuteko
adorea baleuka,
definituko luke zertan
den bere proiektu
literarioa; zenbateko
garrantzia duen
horretan ospeak,
diruak, ideologiak;
zenbateraino
hartaratzen duen asmo
ludikoak edo
pedagogikoak,
edertasuna bilatzeak,
konpultsio hutsak edo
analisi eta ikasi
nahiak; noraino izan
nahi duen lekuko,
noraino protagonista;
gizartearekiko
harremanak nola
ulertzen dituen; eta
beste hainbat

»

Lindar bizizian

2 0 0 3 - 2 0 0 4 D E N B O R A L D I A

EUSKAL TELEBISTAK aurkeztuta

KABIER
EUZKITZE

KLAUDIO
LANDA

ANA
URRUTIA

FELIX
LINARES

JULIAN
IANTZI

IBAN
GARATE

IÑAKI
LOPEZ

denboraldi berrian ZINEMA, INFORMAZIOA, KIROLAK, LEHIAKETAK, TELESAILAK, DOKUMENTALAK eta askoz ere gehiago

Etienne Salaberry (1903-1981)

MENDEURRENA OMENALDIA

HITZALDIAK, MAHAI INGURUA ETA EKINTZA KULTURALA

Urriaren 22an

Non: Baionako Unibertsitatean

Noiz: Arratsaldeko 4,30etan

Arduraduna: Pierre Charriton

Hizlariak:

Egan, Euskalerrriaren Adiskideen Elkartearen agurra:

Gillermo Etxeberria

J.L. Davant: Etienne Salaberryren hainbat alderdi

Pako Sudupe: Etienne Salaberry: kazetaritza politikoa

Urriaren 24an

Zer-non: Mahai-ingurua Uztaritzen,

Lapurdi aretoan, ilunabarreko 9etan

Moderatzailea: Pierre Ainziart

Partaideak:

Euskalerrriaren Adiskideen Elkartea eta

EGAN aldizkariaren agurra:

Joxe Mari Urkia lehendakariaren eskutik

Mahai-inguruko partaideak:

J.L. Davant, Pako Sudupe, Kurutxet jauna

eta Emile Larre Jauna

Urriaren 26an

Egun handia Heletan

11etan Meza nagusia bertako parrokian

Predikaria: J.P. Ouret apaiza

Ondoren: Oroitarria bistaratzea, Herriko auzapeza,

aurreku, bertsolari eta dantzarien laguntzarekin

Eguerdian: Bazkaria, IRIGOINZAHARRETA ostatuan

Otordu garaian: Euskalzaleen Biltzarra berrituaren

aurkezpena Pierre Charriton eta Edurne Epalza

lehendakariaren eskutik

Etienne Salaberryri buruzko hiru liburuen AURKEZPENA

ANTOLATZAILEAK

EUSKALZALEEN
BILTZARRA

E.K.E

EGAN
Euskalerrriaren
Adiskideen Elkartea

HELETAKO
HERRIA